NIKOLA PAVIČIĆ

MARIJA MAJKA CRKVE

1965

MARIJA MAJKA CRKVE

BIBLIOTEKA „M A R I J A"

1. N. PAVIČIĆ: *Marija Majka Crkve*

Kod istog izdavača do sada su objavljene ove knjige o B.D. Mariji:

- J. JENKO: *Marija i suvremeni svijet*
- CORTI–N. VUGLEC: *Milosni život krštenih*
- VIATOR: *Gospa današnjici*
- N. PAVIČIĆ (priredio): *Marija nada svijeta*
- N. PAVIČIĆ: *Doživljena vjera*
- N. PAVIČIĆ: *Kroz Gospinu Hrvatsku*

NIKOLA PAVIČIĆ

MARIJA MAJKA CRKVE

KATEHETSKI SALEZIJANSKI CENTAR
Zagreb 1987.

Lektura: Katica Kosić
Grafička oprema: Nedo Nedić
Slog i prijelom: Rafo Mićanović
Odgovara: Nikola Pavičić
Izdaje: Hrvatski salezijanski provincijalat,
41090 Zagreb Susedgrad, Vinobreška 2
© Katehetski salezijanski centar, Vlaška 36, 41000 Zagreb
Tisak: RO „Informator", TISKARA „ZAGREB", Zagreb,
Preradovićeva 21–23

PREDGOVOR

Ljepota mjeseca svibnja ne sastoji se samo u cvijeću i mirisu proljeća, u raspjevanoj i probuđenoj prirodi, nego i u štovanju koje Crkva u tom mjesecu na poseban način iskazuje Majci Božjoj, Bl. Djevici Mariji.

Taj vjekovni običaj ima dvostruku ulogu: potiče štovanje Presvete Djevice i služi mnogobrojnim pastoralnim potrebama Crkve. Svibanjska pobožnost vješto povezuje ono što je vjerniku, napose Marijinu štovatelju, milo i drago s onim što mu je korisno i potrebno. Utile cum dulci (korisno sa slatkim), rekoše već stari Rimljani.

Ispred svih Marijinih zaziva u lauretanskim litanijama, koji poput bisera krune glavu Majke Božje, izdvojit ćemo u ovoj knjižici jedan koji je, istina, kronološki najmlađi, ali je zato našem vremenu najprimjereniji i najsuvremeniji, a glasi: Marijo, Majko Crkve, moli za nas.

Dvije osnovne misli odskaču u marijanskoj pokoncilskoj obnovi: misao o Marijinom majčinstvu i misao Crkve o vlastitim suvremenim problemima. Zbog toga ova knjižica želi dati vjernicima u ruke štivo koje, dok potiče Gospino štovanje, ne ide ravnodušno preko gorućih i tekućih problema Crkve, Kristove Zaručnice i naše zajedničke Majke.

Naša je misao vodilja ova: Tko štuje Mariju, štuje i Crkvu; tko ljubi Mariju, ljubi i Crkvu, i obratno. Ističemo da nije pravo Marijino štovanje ono koje je inertno i doživljava se samo u afektima. Ono, naprotiv, mora biti dinamično i djelotvorno, a u naše je vrijeme, više ne-

go ikada, postalo sušta i vruća potreba Crkve u njezinoj obnovi. Drugim riječima: u širenju Marijina štovanja želimo se povoditi s izvornim mislima II. vat. sabora o štovanju Majke Božje i naše zajedničke Majke. Kao što ništa što se tiče Crkve nije tuđe Isusu, tako nije ništa tuđe Mariji što se tiče Isusa. Isus, Marija i Crkva u takvoj su povezanosti u našem Vjerovanju da tvore nerazdjeljivu cjelinu.

Izvori za ovaj rad bili su isključivo Sveto pismo i dokumenti II. vatikanskog sabora.

1. MARIJA MAJKA CRKVE I II. VATIKANSKI SABOR

Pobožnost prema Mariji kao Majci Crkve, koja sve više hvata korijena među vjernicima našeg vremena, napose među istaknutim Marijinim štovateljima, tako je stara kao što je stara i sama Crkva. Formalno, ona je vezana uz II. vatikanski sabor koji je održan u Vatikanu od 11. listopada 1962. do 8. prosinca 1965. i ubraja se u red najvažnijih sabora u Crkvi. Otvorio ga je po posebnom nadahnuću Duha Svetoga papa Ivan XXIII, a zaključio papa Pavao VI, oba veliki Gospini štovatelji.

Na samom kraju Sabora, papa Pavao VI, govoreći osobito toplo o Mariji, nakon svega onoga lijepoga što je o njoj rečeno u toku Sabora kroz usta saborskih otaca (LG 52–69) proglašava Mariju Majkom Crkve. Između ostaloga je rekao: „Na slavu Majke Božje i na našu utjehu proglašavamo Presvetu Mariju Majkom Crkve, tj. čitavoga kršćanskog naroda, vjernika i pastira, koji je zazivaju preljubaznom Majkom, te odlučujemo da ovim predragim imenom već sada čitav kršćanski svijet još više časti Bogorodicu iznoseći joj molbe..."

Rimska Kongregacija za bogoštovlje svojim dopisom od 13. ožujka 1980. priopćila je svim biskupskim konferencijama da mogu za svoje područje unijeti u lauretanske litanije zaziv: „Marijo, Majko Crkve, moli za nas", čime je udovoljeno molbi mnogih biskupa.

Neposredno poslije toga dopisa, naši su hrvatski biskupi radosna srca prihvatili poziv rimske Kongregacije za Bogoštovlje te za hrvatsko jezično područje unijeli

zaziv u lauretanske litanije kao novi biser u kruni Marije, Kraljice hrvatskog naroda.

Odsada gledat ćemo Mariju u jednom novom svjetlu: ne samo u slavi anđela i svetaca, okrunjenu i uznesenu na nebo dušom i tijelom, nego također u njezinu služenju vjernicima i gorućim potrebama Crkve kao opće zajednice svih vjernika. Štovanje Blažene Djevice Marije, kao važan predmet saborskih diskusija i studija, ušlo je u Sabor pod nekim upitnicima, u vidu reforme Marijina štovanja, a izašlo iz njega u trijumfu i novom sjaju, što je bilo očito djelo Duha Svetog. Naime koncilski oci nisu bili istoga mišljenja kad je trebalo stvoriti odluku gdje među brojnim dokumentima koji se rodiše na Saboru, staviti riječ o Mariji. Jedni su mislili da treba izraditi zaseban dokumenat o njezinu štovanju, dok su drugi podržavali mišljenje neka se njezin dokumenat smjesti u Dogmatsku konstituciju o Crkvi. Prvo je mišljenje htjelo naglasiti prastaru istinu da se Blaženoj Gospi duguje posebno štovanje, kvalitetno drugačije nego je štovanje anđela i svetaca, jer da je u dostojanstvu njezina bogomaterinstva ne nadvisuje nijedan drugi stvor ni na nebu ni na zemlji. Drugi su opet bili impresionirani činjenicom, dandanas napose važnom, da je Marija darovana Crkvi da bude njezinom službenicom i pomoćnicom kao slika idealne Crkve kakva mora biti i prema kojoj povijesna Crkva mora neprestano težiti. Pobijedilo je ovo drugo mišljenje kao suvremenije i bogatije spoznajom da je Marija usko povezana s Crkvom i njezinim potrebama.

Mariju ne treba rastavljati od Crkve jer je Crkva sakramenat živoga Krista među nama. Spasitelj je povjerio Mariju Crkvi u osobi apostola Ivana, u najsvečanijem trenutku svoga života, viseći na križu kad je rekao: „Sine, evo ti majke." Kao i Crkvu Mariji riječima: „Majko, evo ti sina" (Iv 19,26).

Isus je predao Mariju Crkvi kao posebni dar svoje ljubavi prema ljudima da bude našom pomoćnicom i utjehom, kako je naglasio papa Pavao VI. Još je samo jedan dar veći od ovoga što ga je Isus poklonio Crkvi: to je on sam u Presvetoj euharistiji.

Marija je poklonjena Crkvi ne samo zato da bude predmet štovanja i goli ukras vjere, nego u prvom redu zato da Crkvu, tj. nas sve, pomaže svojim svemogućim molitvama i zaslugama, i da se brine za nju svojom majčinskom skrbi.

Tisuće se godina očekivalo Isusa Krista Spasitelja, a s njime i Mariju Suspasiteljicu. Uz Adama sudjelovala je aktivno u grijehu i Eva, uz Krista sudjeluje u djelu otkupljenja i Marija, također aktivno. Snagom tih argumenata ušao je koncilski govor o Mariji u Dogmatsku konstituciju o Crkvi, u glavu VIII. s naslovom: „Blažena Djevica Marija Bogorodica u misteriju Krista i Crkve", čime je svečano i ponovno naglašeno da se misteriji Krista i Crkve ne mogu dijeliti od Marije.

Koncil se toplo i snažno zalaže za štovanje Marijino kad kaže. „Jedini je naš posrednik prema riječima apostolovim: 'Jedan je Bog i jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovjek Isus Krist koji je dao sebe kao otkup za sve'" (1 Tim 2,5). Marijina pak materinska uloga prema ljudima nikako ne potamnjuje i ne umanjuje to Kristovo posredništvo, nego pokazuje njegovu snagu, jer sav spasonosni utjecaj Blažene Djevice na ljude ne nastaje iz neke nužde, nego iz Božje dobrohotnosti, izvire iz preobilja Kristovih zasluga, temelji se na njegovu posredništvu, potpuno zavisi od njega i iz njega crpe svu snagu, te nikako ne priječi neposredno sjedinjenje vjernika s Kristom, nego ga olakšava." Sabor nastavlja:

„Blažena Djevica, time što je Krista začela, rodila, hranila, u hramu ga Ocu prikazala, i sa svojim Sinom, dok je na križu umirao, trpjela, na sasvim je osobit način sudjelovala u Spasiteljevu djelu: poslušnošću, vjerom, ufanjem i žarkom ljubavlju, da obnovi vrhunaravni život duša. Radi toga nam je postala Majkom u redu milosti. I to Marijino materinstvo u ekonomiji milosti neprekidno traje. od časa pristanka koji je vjerno dala kod navještanja i koji je nepokolebljivo održala i pod križem, sve do trajnog proslavljenja svih odabranih. Jer nakon uznesenja na nebo nije napustila tu spasonosnu ulogu, nego nam mnogostrukim svojim zagovorom i dalje pri-

bavlja milosti vječnoga spasenja... Zato se Blažena Djevica u Crkvi zaziva imenima Odvjetnica, Pomoćnica, Pomagačica, Posrednica... Tu posredničku ulogu Marije Crkva bez kolebanja priznaje, neprestano je doživljava i preporučuje srcu vjernika, da se poduprti tom materinskom pomoći jače sjedine s Posrednikom i Spasiteljem Isusom Kristom" (Konst. 60–61–62).

Papa Ivan Pavao II. više nam puta u raznim prigodama doziva u pamet i opominje nas da se nalazimo u Adventu, tj. u očekivanju trećeg tisućljeća spasenja ljudskog roda. Veličanstven datum: Godina dvije tisuća po rođenju našeg Gospodina! Pođimo ususret tom datumu smjelo i odvažno, s nadom u bolju budućnost, a pod zaštitom Blažene Djevice Marije. Izgovorimo više puta molitvu svetog Ivana Bosca, velikog Marijina štovatelja:

„O Marijo, moćna Djevice; Ti si velika i slavna obrana Crkve; Ti si osobita pomoćnica kršćana; Ti koja obraćaš grešnike; Ti koja uklanjaš krivovjerja! Ti nas prati svojom majčinskom zaštitom, a u času smrti primi nas u slavu vječnoga života."

Marijo, Majko Crkve, moli za nas.

2. KAD SE CRKVA RODILA?

Privrženost i toplina koju vjernici katolici osjećaju prema Djevici Mariji pretvara se vrlo brzo u privrženost i toplinu prema Crkvi u kojoj Marija živi i djeluje. Pobožnost prema Presvetoj Bogorodici prelazi postepeno u pobožnost prema Crkvi. Marija čini da se vidljiva i vanjska institucija Crkve počinje shvaćati kao mistično Kristovo tijelo, kao otajstvo otkupljenja, kakva Crkva i jest u svojoj biti.

Ne možemo određeno kazati kada se Crkva rodila, premda znamo da se rodila u vremenu kao što se i Krist, njezin osnivač, rodio u vremenu. Crkva se nije rodila tada i tada, toga i toga datuma, stoga ćemo radije reći da se rađala postupno. Ona je slična nekoj velikoj gotskoj katedrali Zapada koja se gradila godinama i stoljećima, strpljivo i planski. Netko će, dapače, opravdano reći da se Crkva još i dandanas rađa i izgrađuje. Kao što se ne vidi očito kako raste trava, tako se ne vidi ni to kako je nastala i kako raste Crkva. Na nju bi se mogle primijeniti riječi iz Evanđelja: „U čas u koji ne mislite, Sin Čovječji dolazi" (Mt 24,44). Na pitanje farizeja kad će doći kraljevstvo Božje, Isus odgovara: „Kraljevstvo Božje ne dolazi primjetljivo, niti će se moći kazati: 'Evo ga ovdje' ili: 'Eno ga ondje'. Jer evo: kraljevstvo je Božje među vama" (Lk 17,20–21).

Crkva, to kraljevstvo Božje na zemlji, životno je djelo Isusa Krista i on ga je stvarao od prvoga do posljednjega dana svoga zemaljskoga života.

Kad bismo htjeli izdvojiti neke markantnije prizore iz Isusova života koji se dovode u vezu s osnivanjem Crkve, toga vidljivoga Božjega kraljevstva na zemlji, mogli bismo prije svih ostalih uzeti prizor koji se odigrao u okolici Cezareje Filipove, što znači izvan međa Palestine. Tu, na poganskom tlu, pita Isus učenike: „'Što govore ljudi, tko je Sin Čovječji?' Oni odgovoriše: 'Jedni da je Ivan Krstitelj, drugi da je Ilija, drugi opet da je Jeremija ili koji od proroka'. Kaže im: 'A vi, što kažete, tko sam ja?' Šimun Petar prihvati i reče: 'Ti si Krist, Pomazanik, Sin Boga živoga'. Nato će mu Isus: 'Blago tebi, Šimune, sine Ivanov, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj koji je na nebesima'. A ja tebi kažem: 'Ti si Petar–Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju, i Vrata je paklena neće nadvladati'."

Prema ovim riječima, dakle, uzetima iz Matejeva Evanđelja (Mt 16,13–18), Isus namjerava osnovati svoju Crkvu na vjeri kojom je Petar ispovijedio Kristovo božanstvo.

Na isti način, određujući vrijeme osnivanja Crkve, mogli bismo izdvojiti prizor koji se odigrao između uskrsloga Isusa i njegovih apostola na obali Tiberijadskog jezera i koji znači ispunjenje obećanja što ga je Spasitelj dao Petru u okolici Cezareje Filipove. „Poslije doručka Isus pita Šimuna Petra: 'Šimune Ivanov, ljubiš li me više nego ovi?' Odgovori mu: 'Da, Gospodine, ti znaš da te ljubim'. Kaže mu: 'Pasi jaganjce moje'. Upita ga po drugi put: 'Šimune Ivanov, ljubiš li me?' Odgovori mu: 'Da, Gospodine, ti znaš da te ljubim'. Kaže mu opet: 'Pasi jaganjce moje'. Isus upita i treći put: 'Šimune Ivanov, ljubiš li me?' Ražalosti se Petar, što ga upita treći put: 'Ljubiš li me', pa mu odgovori: 'Gospodine, ti sve znaš. Tebi je poznato da te ljubim'. Kaže mu Isus: 'Pasi ovce moje'" (Iv 21,15...).

Ali mi smo još uvijek zaokupljeni istim problemom, problemom o postanku Crkve pa bismo mogli, možda s još više razloga, razmotriti prizor o kojemu je riječ u Djelima apostolskim: o silasku Duha Svetoga, a pripovijeda ga sv. Luka:

„Kad je došao dan Pedesetnice, tako piše, svi bijahu zajedno na istom mjestu. I eto iznenada šum s neba kao kad se digne silan vjetar... Svi se napuniše Duha Svetoga i počeše govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti... Tada Petar zajedno s Jedanaestoricom ustade, podiže glas i prozbori... Kad to čuše prisutni Izraelci, duboko potreseni, rekoše Petru: 'Što nam je činiti, braćo?' Petar odgovori: 'Obratite se, i svatko od vas neka se krsti u ime Isusa Krista da vam se oproste grijesi i primit ćete Duha Svetoga'... I oni se krstiše, te im se u onaj dan pridruži oko tri tisuće duša" (Dj 2, 1–38).

Duhovi se s pravom mogu zvati rođendanom Crkve, stvaranjem prve kršćanske zajednice pod vodstvom apostola i u aktivnoj prisutnosti Isusove Majke Marije.

Mnogi Sveti oci, produbljujući tajnu Crkve i njezina rođendana, koja je mistično Kristovo Tijelo u isto vrijeme vidljivo i nevidljivo, idu još dalje unatrag da dođu do pravog datuma njezina utemeljenja. Vraćaju se sve tamo do onoga, ni od jednog ljudskog oka viđenog trenutka, kad je anđeo navijestio Mariji da će začeti i roditi Sina, i Duh Sveti sišao svojom silom nad nju. Tu se na mističan, ali stvaran način utjelovila Riječ Božja, postala Tijelom, u krilu nazaretske Djevice. Mnogi pisci, na čelu s papom Ivanom Pavlom II, produbljuju i analiziraju taj božanski događaj. Tvrde da je Blažena Djevica onoga u koga je vjerovala, vjerom i začela, vjerom još i prije nego tijelom. To ističe u naše vrijeme i II. vatikanski sabor kad kaže: „Djevica Marija u anđelovu navještenju primila je u srce i u tijelo Božju Riječ" (LG 53).

Ivan Pavao II. kaže: „Svojim 'Da' (Neka mi bude) Marija nije postala samo Majka povijesnoga Krista. Njezin je pristanak čini Majkom cijeloga Krista, tj. Majkom Crkve." Nešto slično tvrdi i sv. Augustin koji kaže: „Od časa svoga 'Neka mi bude' Marija nosi u svome majčinskom krilu sve, tj. Crkvu, nas." Papa Leon kaže još sažetije: „Rođendan Glave tj. povijesnog Isusa Krista, također je rođendan cijeloga Tijela, tj. Crkve."

Ivan Pavao II. zaključuje: „Od časa kad je Djevica iz

Nazareta postala Majkom Utjelovljene Riječi već je nastala Crkva, na otajstven način, istina, ali stvarno i savršeno u svojoj klici, u suštini mističnoga Tijela. Tu su nazočni: i Otkupitelj (sa svojim darom otkupljenja), i Marija kao prva otkupljenica i predstavnica nas sviju. Stoga će odsada učlanjenje u Crkvu, Tijelo Kristovo, označivati ne samo sinovski odnos prema Ocu nebeskomu nego i prema Mariji, zemaljskoj Majci njegova Sina.".

Ovdje možemo sebi zamisliti, i jednim pogledom zahvatiti sliku velike europske rijeke Dunava koja se na svome izvoru u Schwarzwaldu sastoji od jednog jedinog tankog mlaza vode, koji tek toliko da curi i za kojeg se bojite da će svakog časa presahnuti. Ta rijeka kao da je slika velike Kristove obitelji koja ima svoj skromni i slavni početak u krilu Blažene Djevice Marije, roditeljice Kristove Crkve.

Marijo, Majko Crkve, moli za nas!

3. ISUSOVA MAJKA

Među istaknute štovatelje Majke Božje, u naše vrijeme s pravom ubrajamo, kako već rekosmo, papu Ivana Pavla II. Možemo ga zvati i Marijinim papom. Upravo taj njegov, svima poznati odnos prema Mariji, čini ga originalnim, aktualnim i plodnim pastirom velike Kristove zajednice.

Taj Božji čovjek često govori o Mariji, naglašavajući veliku srodnost i povezanost između Isusova i Marijina štovanja u Crkvi, vezu između Sina i Majke, i obratno. Uostalom, te se teme dotaknu i svi oni koji govore o Bogorodičinu štovanju u životu Crkve i u privatnom životu vjernika. Ona je postala naročito aktualnom u pokoncilsko vrijeme kao važan pastoralni problem u času kad je Crkva izašla iz svoje zatvorenosti i samodostatnosti, te širom otvorila vrata ekumenizmima i drugim sličnim pokretima.

Ta je tema živnula i zbog činjenice što je Crkva, odnosno njezino Učiteljstvo, dalo Mariji novi naslov, proglasivši je službeno Majkom Crkve. Nije dakle važno samo to kako se Isus kao sin odnosio prema Mariji, svojoj Majci, nego i to kako se prema njoj odnosi Crkva, napose naša pokoncilska Crkva.

Nitko nije tvrdio, niti tvrdi, uključujući i one inovjerce koji se protive marijanskim pobožnostima, da se Isus odnosio prema svojoj majci hladno i nezahvalno, kao loš sin; ni da je njegova živa mesijanska svijest bila zaprekom da se između sina i majke razviju najintimniji obi-

teljski odnosi: ljubav, poštovanje, poslušnost, milovanje. Isus se odmah, u prvim počecima svoga svjesnog zemaljskog života, pokazao prvim Marijinim štovateljem. U dnu duše bio je zahvalan svojoj majci za sva dobročinstva što ih je primio od nje od utjelovljenja do smrti na križu. „I bio im je poslušan", kaže sv. Luka (Lk 2,51).

Ni u svome javnom životu Isus nije prekidao vezu sa svojom majkom. U Kani Galilejskoj čini prvo čudo na njezin zagovor mijenjajući svoje otkupiteljske planove, bolje rečeno, pospješujući ih. „Ženo, još nije došao moj čas" (Iv 2,4). Divno je i poučno promatrati Isusovu ljubav prema Mariji! S jedne strane Otac nebeski čije je planove Isus usvojio još u krilu Presvetog Trojstva i spreman je po cijenu života da im bude vjeran, a s druge strane Marija, običan zemaljski stvor koji se snagom svojih golih molitava pretvara u velesilu, sposobna da mijenja i same božanske planove!

U jednom drugom prizoru uzetom iz Evanđelja koji govori o posjeti Isusove rodbine, među kojom je bila i Marija, Isus proširuje svoje duhovno rodbinstvo na sve otkupljene, među koje se, naravno, u prvom redu ubraja i njegova majka. Govoreći svojim brojnim slušateljima kaže: „Moja majka, moja braća – ovi su koji riječ Božju slušaju i vrše" (Lk 8,20). Marija dobiva ulogu sveopćeg majčinstva, da bude majkom svih onih koji riječ Božju slušaju i vrše je. Divna je moć otkupljenja. To je kao novo stvaranje. Isus Otkupitelj nije htio samo to da njegovi otkupljenici postanu njemu slični, nego se htio s nama potpuno izjednačiti. Svu slavu koju on sam ima kod svoga Oca, snagom svoje božanske naravi, steći će i otkupljenici snagom milosti Duha Svetog. I Sin i „posinjeni" stajat će pred istim Očevim prijestoljem, prožeti istim miomirisom Duha Svetog, imat će istog Oca i istu Majku.

Još jedan prizor navodi Luka da označi Isusov odnos prema Mariji, odnos sina prema majci. Dok je Spasitelj govorio narodu, „povika neka žena iz mnoštva: 'Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao' (Lk 11,27...). On odgovara: „Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je." Nema sumnje, Isus je bio veseo kad je čuo

riječi pohvale za svoju majku, izrečene spontano, pučkim načinom govora. Ta je pučanka naime u isto vrijeme slavila i majku i sina, međusobno nerazdjeljivo povezane. No Isus ju je odmah htio ispraviti, bolje rečeno nadopuniti, i dati svojim riječima mnogo veće i uzvišenije značenje, nego im je dala ta žena iz puka. Njegove riječi nisu obične ljudske riječi nego Božje, a njegova majka nije obična ljudska majka. Nije blažena samo zato jer mu je dala zemaljsko, fizičko tijelo, nego još više zato jer je velika vjerom i slušanjem riječi Božje.

Bolje od ove pučanke Mariju je razumjela Elizabeta, njezina rodica, sestra njezine majke. Elizabeta klikće od radosti zbog Marijine posjete i kaže: „Blažena ti jer si povjerovala da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina" (Lk 1,45). Blažena si, o Marijo, zbog svoga fizičkog materinstva, ali još blaženija zbog svoje vjere kojom ćeš postati duhovna majka.

Ali najveću zabrinutost, skrb i ljubav, pokazao je Isus prema svojoj majci u posljednjim trenucima svoga zemaljskog života, viseći na križu. Okrenut, koliko je to uopće mogao, prema učeniku kojega je volio na poseban način, izrekao je poznate riječi: „Sine, evo ti majke" (Iv 19,26). Ništa nije tako naravno kao pomisliti na majku kada ti prijeti opasnost ili smrtna pogibelj. Tada se i starac pretvori u dijete i vapi: „Majko." Ali prizor takve nježnosti i takvog bola u isto vrijeme, kakav se odigrao između Isusa i njegove majke na Kalvariji, samo je jedan. Uzvišenim i značajnim riječima Isus s križa potvrđuje Marijino tjelesno i duhovno majčinstvo. Proglašava je na najsvečaniji način, koji se samo zamisliti može, svojom i svoje Crkve Majkom.

Ako nikada u svome zemaljskom životu, Isus na križu pokazuje svoju autentičnu ljubav prema Mariji. Nitko se u takvim situacijama ne može pretvarati i pokazivati drugačijim nego jest. Čak i ako je Isus u nekim momentima svoga zemaljskog života pretpostavimo, okrenuo leđa svojoj majci, što i mi svi činimo u nekim trenucima života, da pokaže kako mu je stalo i do onih koje je došao spasiti i čija će vrijednost u Božjim očima biti

neizmjerna, jer će biti autentični članovi Božje obitelji, ovdje, na križu, nije mogao zatajiti svoju apsolutno posebnu i drugačiju ljubav što ju je imao prema Mariji. Marija nije samo njegova majka, nego je po Božjim planovima i suotkupiteljica ljudskoga roda, zbog čega joj daje prednost pred svim ostalim bićima, na nebu i na zemlji. Istom vjernošću kojom je Isus prihvatio Očeve otkupiteljske planove, boraveći u tajni Presvetog Trojstva, prihvatio je i plan prema kome će Marija sudjelovati u spasavanju svijeta riječima: „Majko, evo ti Sina."

Marijo, Majko Kristova, moli za nas!

4. ISUSOVA ŠTOVATELJICA

Nije samo izvanredna ljubav kojom je Isus ljubio i štovao svoju Presvetu Majku, i nitko se ne može u tome s njime izjednačiti, nego je također izvanredna i ona ljubav kojom je Marija ljubila i štovala svoga Sina, pa se ni u tome ne može nitko s njome izjednačiti, uključujući i anđele. Milijuni plemenitih ljudskih srdaca natječu se tko će više ljubiti Isusa Krista: žene, muževi, djeca, bračni parovi i djevičanske duše. Ispunila se Isusova proročanska riječ: „A ja kad budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi" (Iv 12,12). Milijuni su ostavili sve: kuću, roditelje, bogatstvo, slavu, muža, ženu, položaj, samo zato da mogu više ljubiti Isusa Krista, ljubiti ga nesmetano i u većoj slobodi duha te postati dionicima njegove posebne ljubavi. „Prema svemu sam ravnodušna", govorila je svetica iz Avile, „je li netko zdraviji, sposobniji i učeniji od mene neka bude, samo ne mogu dopustiti da bi itko više ljubio moga božanskog Zaručnika nego ja." Mnogo se govori i piše o najnovijem pokretu simpatija i zanosa za osobu Isusa iz Nazareta od strane mladih. „Nakon droge, seksualne slobode i života u umjetno stvorenim zajednicama kao surogatima životne sreće, mladi se danas obraćaju Isusu, daju se u zrelim godinama krstiti, javno ispovijedaju svoje grijehe, pjevaju „Aleluja", stvaraju molitvene skupine, žive uzdržljivo, zanose se nesebičnom ljubavlju prema bližnjemu te na taj način ulaze u posjed Kristove ljubavi koja ih drži u zanosu." Kad je Montalembert dopratio

suznih očiju svoju ljubljenu kćerku u samostan i vratio se poslije toga kući, zapisao je u svoj Dnevnik: „Koja je to tajanstvena sila povukla za sobom moje ljubljeno dijete? Istrgla ga iz moga očinskog zagrljaja? Ta sila je Isus Krist koji se uvukao u moju kuću kao tat da potraži i uzme za se moje najmilije biće na svijetu, očara je svojim pogledom i učini je svojom zauvijek, a da u isto vrijeme mene ne ponizi i ne unesreći? Tko je taj Isus Krist, vječni osvajač ljudskih srdaca, ljubljen kao nitko prije njega; koji je prije 1800 godina umro na sramotnom drvu križa, ali koji još uvijek tako snažno privlači u svoj tajanstveni krug mladost i ljepotu? Koji se ljudskim očima još uvijek ukazuje u takvom sjaju i čaru, te mu one naprosto ne mogu odoljeti? Zar on može biti običan čovjek? Nipošto. Činiti nešto takvo može samo Bog. Samo on može biti apsolutni gospodar ljudskih srdaca."

Naš božanski Spasitelj koji je ljubio svoje „do kraja, do smrti na križu" (Fil 2,8), traži da i mi ljubimo njega. Petru ponavlja tri puta isto pitanje: „Petre, ljubiš li me većma nego ovi drugi?" (Iv 21,15). Na drugom mjestu kaže: „Tko ljubi oca ili majku više nego mene, nije mene dostojan" (Mt 10,37). Boraveći od vječnosti u krilu svoga nebeskog Oca kao Jedinorođenac, on zna što znači biti ljubljen. Apostol Ivan piše: „Otac ljubi Sina i sve je predao u njegove ruke" (Iv 3,35). Postavimo dakle pitanje, hoće li taj ljubljeni Očev Sin, miljenik Srca Božjega u kome Otac ima svu svoju radost (Mt 17,5) naći i ljubiti na zemlji, u ovoj našoj dolini suza, takve ljubavi koja će biti barem donekle slična njegovoj ljubavi prema nama? Ivan žalosno zaključuje: „U svoje dođe i svoji ga ne primiše" (Iv 1,11). Pa zašto je onda Otac nebeski mogao poduzeti tu božansku avanturu, te poslati među nas na zemlju svoga ljubljenog Sina, Jaganjca među vukove? Razlog nam je svima poznat. Božji je rizik bio zaista velik, ali naći će se na zemlji jedno srce koje će našega Spasitelja prihvatiti na dostojan način. Bit će to ljubav koja će zadiviti i same anđele, koja će privući na se i samoga Boga. To je Marijino srce. Bez te

ljubavi, sve ostale zemaljske ljubavi, u sebi grešne i sebične, ne bi mogle privući na zemlju Sina Božjega. Ne bi mogle nagovoriti Oca nebeskoga da pošalje Sina u zvjerinjak ljudskoga roda. Sam je Duh Sveti svojim posebnim zahvatom stvorio jedno takvo srce. Srce Marijino.

Sveta je Margareta željela imati stotinu srdaca pa da sa svima ljubi svoga Spasitelja, da sve vatre pretvori u jednu veliku vatru. No ni sa stotinu svojih srdaca ona se ne bi vinula do one ljubavi koju je Marija nosila u svome srcu. Bog je oduvijek planirao to čisto majčinsko srce koje će biti dostojno prebivalište Riječi Božje. Marija može primijeniti na se Sirahove riječi: „Prije vjekova, od iskona, on me stvorio" (Sir 24,9). Za sve one velike stvari koje Marija spominje u svojoj pjesmi „Veliča...", ona je osjećala potrebu i dužnost da ljubav uzvrati ljubavlju. Nitko nije ljubio Isusa kao Marija niti će ga ikada ljubiti. Nitko ga nije poznavao tako kao ona. Zato je Marija škola u koju idu svi oni koji žele duboko poznavati i ljubiti Isusa Krista. Sin je Božji začet ljubavlju Duha Svetoga. Samo je Marija nađena dostojnom da bude Zaručnica toga Božjega Duha, Treće Božanske Osobe. Prikazana u hramu u trećoj godini života, rasla je pod vidnim Božjim okom u ljubavi, a u času navještenja čaša se njezinih milosti napunila do vrha. Kao zaručnica urešena svome zaručniku, ona je slična cvijetu koji je svoje mirisave latice otvorio suncu i životu. „Zdravo, milosti puna", glasio je anđelov pozdrav (Lk 1,27). Isus je bio hladno prihvaćen od svojih, no naći će utočište u srcu svoje majke. Lako je čovjeku podnositi udarce sudbine ako u svojoj obitelji može naći jedan topao kutić. Marija nije puno govorila, ako ćemo vjerovati Evanđelju, ali i ono malo što je rekla, dovoljno je da se otkrije ljepota njezina majčinskog srca neokaljanog nijednim grijehom: Njezino je srce puno ushita i zahvalnosti kad klikće: „Veliča duša moja Gospodina" (Lk 1,46). Sva je izvan sebe kad je izgubila Isusa u dobi od dvanaest godina, a ne ostavlja ga ni onda kad je krenuo u javni život. Pomiješana među svatove u Kani Galilejskoj, nosi u svojim grudima srce koje pokazuje djelotvornu ljubav prema

svima onima koji ljube njezina Sina. „Sine, nemaju vina." Svojom molbom, kojoj nitko ne može odoljeti, ona mijenja i same Božje planove, ubrzava ih. „Ženo, još nije došao moj čas" (Iv 2,3–5). Ali ona govori slugama: „Što god vam rekne, učinite!", jer njezina ljubav nema granica.

Marija ne prestaje slijediti Isusa u njegovu javnom djelovanju ni poslije događaja u Kani. To dolikuje njezinoj ljubavi. Stojeći podno križa, njezina će patnička ljubav doći do vrhunca. Viseći na križu, u groznim bolima duše i tijela, on osjeća utjehu koju mu pruža Marijina prisutnost. Marija vjeruje u njega i onda kad su ga svi ostavili, kad mu se svi u njemu razočarali, i apostoli, pa i sam Otac nebeski: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" (Mt 27,46). Ona ostaje nepokolebljiva u vjeri i tu postaje Majkom svih otkupljenih. „Ženo, evo ti sina." „Sine, evo ti majke" (Iv 19,26). U Marijinu je ljubav utonula, i u njoj se utopila, sva mržnja i zloba onih koji su bili očevici Kristove patnje i smrti na križu, a ona će, u neku ruku, nadoknaditi i mržnju koja se i kasnije bude rodila u ljudskim srcima protiv njezina Sina. Govorila je u zajednici s Isusom a govori i danas: „Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine."

Marijo, nauči nas pravo ljubiti i štovati tvoga Sina, našeg Spasitelja.

Prečisto Srce Marijino, moli za nas. Uči nas ljubiti Isusa.

5. PRVA U CRKVI

Kad stojimo nad otvorenim grobom osobe koju smo ljubili i čije smo vrline visoko cijenili, čija su nam dobra djela očevidna, tada stvaramo odluku da joj i mi u svome životu budemo slični. Stojeći pod Isusovim križem, Marija je naslijedila ne samo njegovu ljubav prema Ocu nego i njegovu ljubav prema nama. S Kalvarije Marija je ponijela sa sobom teret brige i skrbi za cijelu Kristovu Crkvu. Pobožnost prema Blaženoj Djevici rađa u nama pobožnost prema Crkvi. Još uvijek nismo dovoljno motivirani da povežemo te dvije pobožnosti. Razlog je taj što smo naučili da Crkvu više doživljavamo kao instituciju i organizaciju, a manje kao živoga Krista među nama. No zar nije Krist obećao da će biti među nama do svršetka svijeta? (Mt 28,20). Zar upravo te riječi ne stoje na kraju svih poglavlja Matejeva Evanđelja kao kruna i svečana oporuka? To se obećanje ostvaruje i mi ga doživljavamo u Crkvi.

Ali uz ovu veliku istinu naše vjere, mi doživljavamo i drugu istinu, ovoj sličnu, istinu da u svojoj sredini imamo ne samo Isusa Krista nego i Mariju, njegovu Presvetu Majku i prvu otkupljenu. Marija je prva u Crkvi, ispred svih nas, ne samo vremenski nego i po značenju. Crkva se Kristova bez nje naprosto ne može ni zamisliti a još manje propovijedati. Bez Marije ne bi Crkva znala ni kamo putuje ni kakva mora biti.

Ženi iz puka, o kojoj, kako već rekosmo, govori sveti

Luka (Lk 17,27), dok je zanosno slušala Spasitelja, spontano je pala na pamet i njegova majka. Pomislila je: „Kakva tek mora biti žena koja je nosila u svojoj utrobi ovakva čovjeka!" Ne znamo njezino ime, ali znamo da je zastupala sve one koji povezuju Isusovo i Marijino štovanje u jednu nerazdjeljivu cjelinu. Tumačila je svoje oduševljenje i oduševljenje svih prisutnih ne samo za Isusa nego i za Mariju. Crkva uspoređuje, iako ne izjednačuje, štovanje prema Mariji sa štovanjem prema Isusu. Štujemo Krista Kralja, a štujemo i Mariju Kraljicu. Štujemo Srce Isusovo, a štujemo i Srce Marijino itd.

I gdje god se stvori skup vjernika u ime Isusa Krista, organizirano ili spontano, kao Crkva u malom, tu se mogu čuti i Marijine pjesme, Marijino ime kao nadahnuće i ohrabrenje.

Marija vodi svoje štovatelje najprije u Crkvu gdje će naučiti ljubiti Isusa, a zatim u nebo gdje će uživati sreću slave. Isus je rekao: „Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima" (Mt 18,20). Mi vjerujemo u tu istinu i nadovezujemo: „Gdje god je Isus Krist među nama, tu je i Marija." Nema velikog pokreta u Crkvi koji se pojavio ili organizirao bilo gdje ili bilo kada koji nije bio nadahnut Marijinom ljubavlju prema Crkvi i njezinim vjernicima. Kad god bi sveti Ivan Bosco započimao neko djelo u korist Crkve i naroda Božjega, osobito mladih, uvijek bi rekao: „Idem, prije svega, da na početak toga djela stavim jednu Zdravomariju." Tako su radili svi veliki organizatori svih velikih pothvata u Crkvi. Gdje god je iz bilo kojeg razloga malaksala pobožnost prema Mariji, tu je Crkva izvlačila kraći kraj. Stvorila se ukočenost, mrtvilo, indiferentnost, rad bez inicijativa. Stvorio se novi jansenizam. Toga je svjestan i veliki organizator naših dana, papa Ivan Pavao II.

Ovaj je Papa već proputovao cijeli svijet kao misionari iz davnih dana i želi ga obnoviti u Isusu Kristu. Imao on pred sobom malu četicu vjernika ili neki veliki skup, tako velik da se njime danas ne može dičiti nitko drugi, bez obzira jesu li pred njim katolici ili ima i inovjeraca, nalazio se u Europi, Americi, Aziji ili Africi, među mladima ili starima, među svećenicima ili laicima, on uvijek govori i o Mariji.

Zar to nije vrlo karakterističan znak našega vremena. Zar nas to ne sili na zaključak da Bog ima s Marijom i u današnjem svijetu neke svoje posebne nakane? 'Gube autobus' svi oni koji u Crkvi, gradeći budućnost, ne računaju s Marijom. Papa je pučki propovjednik, ali i istaknuti mariolog, nadahnut poznavalac svih onih istina naše vjere koje se na osobit način tiču Marije. Sve istine o Isusu Papa produbljuje i osvjetljuje životom i primjerom njegove Svete Majke. A što je osobito važno naglasiti kod njega jest to da je učio vjeru i ljubav prema Mariji više klečeći i s krunicom u ruci, nego iz knjiga. Onaj pravi izvor na kojem je crpio pobožnost prema Mariji i ispravnu orijentaciju u svakoj situaciji, to su pučke mase među koje se uvijek rado pomiješa kao običan vjernik i hodočasnik. Tu on osjeća nepatvorenu toplinu srdaca koja su okrenuta prema gore i međusobno životno povezana. Kod njega se ne može sakriti želja da cijelu Crkvu napuni živim osjećajem Marijine prisutnosti i pouzdanjem u njezinu pomoć. Za njega znamo ne samo to da voli Mariju nego i to da Gospa voli njega i da ga uzimlje pod svoju zaštitu u kritičnim momentima njegova života. On je živi primjer kako svaki vjernik mora u isto vrijeme ljubiti i Crkvu i Mariju. Sličan je Isusu koji nedjeljivo ljubi i svoju Majku i svoju Crkvu. Veliko Pavlovo obraćenje svjedoči da se Isus poistovjetio s Crkvom, bila ona u trijumfu ili u patnji, bila čista ili potrebna obnove. „Savle, Savle, zašto me progoniš?" „Ne progonim ja tebe, Gospodine, i tko si ti?" „Ali progoniš moju Crkvu, a to je isto." I Marija je nerazdjeljivo povezana s Crkvom. Ušla je u srce Crkve. Ona je personifikacija ljubavi Crkve prema Isusu Kristu. Tko neće priznati, s papom Ivanom Pavlom II, da brojna Marijina ukazanja, gdje tisuće i stotine tisuća pjevaju Marijine pjesme i slušaju govore o njoj, ali gdje se u isto vrijeme u posebnoj atmosferi pobožnosti dijeli vjernima kruh života, nisu ništa drugo nego Marijin krik i njezina briga za sudbinu Crkve?

Poznam jednog svećenika koji je još živ i navodim primjer iz njegova života u vezi sa štovanjem Blažene Djevice. Službujući u Zagrebu, kao svećenik prve godine misništva, bio je poslan u selo Šašinovec u blizini Zagreba, župa Cerje, da s vjernicima slavi božićne blagdane. Proslavio je s njima polnoćku, prvi dan Božića i Blagdan sv. Stjepana. Treći dan Božića išao je u procesiji s vjernicima toga sela u župnu crkvu na proslavu sv. Ivana, zaštitnika crkve. Prema tradiciji držao je govor na svečanoj misi. Nije ni potrebno spominjati da je crkva bila krcata. Žene i djevojke u narodnim nošnjama zauzele su središnji dio crkve. Ubrzo poslije uvodnih misli u čast slavljenog sveca propovjednik je spomenuo ime Marijino. I gle! U isti čas sve glave žena i djevojaka sagnuše se u tihom i pobožnom poklonu. Tako je bilo uvijek kad se spomenula Marija. Tek ona je bila ta koja je stvorila atmosferu povezanosti i suradnje između govornika i njegovih slušatelja, koji su postali jedna duša i jedno srce. Marija je most koji veže ne samo zemlju s nebom, kako pjeva naš pjesnik, nego i Crkvu s vjernicima. „Zdravo, ti bit ćeš most, od molitava tkan, od suza mit, i u luk svit, nad jazima i crnim vodama što čovjeka će dijeliti od Boga."

Poslovica kaže: „O Mariji nikad dosta." To isto bismo mogli reći i za Crkvu, osobito u naše dane. „Crkvo, novi grade sveti", pjevaju vjernici u uskrsno vrijeme. A Bernanos, francuski pjesnik, piše: „Ni pet minuta ne bih živio izvan Crkve. Pa ako bi me iz nje istjerali, odmah bi se u nju povratio, pa makar i bosonog, pa makar i u pokorničkom odijelu, pa makar i s užetom oko vrata. Nema uvjeta kojeg ne bih prihvatio, samo da opet budem njezin častan član." Ovaj štovalac Crkve bio je i poznati Marijin štovalac.

Marijo, živo Srce Crkve, moli za nas.

6. CRKVA APOSTOLSKA

Lauretanske litanije Majke Božje, koje se svečano mole svakog dana u Loretu gdje se prema tradiciji čuva kućica Svete nazaretske obitelji, daju 50 različitih imena Blaženoj Djevici Mariji. Svako od tih imena ili zaziva ima svoje značenje. Označuje neku Marijinu vrlinu i biser su u njezinoj kruni. Mariju častimo ili kao Kraljicu svih svetih, okruženu vijencem Božjih ugodnika na nebu, ili kao Gospu od Anđela, okruženu četama čistih duhova, ili kao Bezgrešnu, u slavu savršene čistoće, ili kao Veliku Gospu, uznesenu na nebo dušom i tijelom, ili kao Ženu iz Otkrivenja, obučenu u sunce i sa zvijezdama oko glave.

U naše pokoncilsko vrijeme, pošto je Marija bila svečano i službeno proglašena Majkom Crkve, mi je najradije gledamo u zboru apostola i među šačicom osoba pridruženih apostolima koje su poslije golgotske tragedije ostale vjerne Isusu i stvorile prvu kršćansku zajednicu. Sveti Luka opisuje taj prizor ovako: „Onda se oni vratiše u Jeruzalem s brda zvanoga Maslinsko koje je blizu Jeruzalema, udaljeno jedan subotnji hod. I pošto uđu u grad, uspnu se u gornju sobu gdje su boravili: Petar i Ivan, Jakov i Andrija, Filip i Toma, Bartolomej i Matej, Jakov Alfejev i Šimun Revnitelj i Juda Jakovljev! Svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom majkom Isusovom, i braćom njegovom."

Svi umjetnici koji pokušaše ovjekovječiti taj prizor stavljaju Mariju u središte apostolskog zbora kao ženu u

molitvenom zanosu. Marija nije apostol ili svećenik i ne nalazi se među apostolima zbog toga, nema pravo glasa, ali ju je nemoguće zamisliti kao odsutnu i suvišnu, kao običan ukras. Ona je bila među njima kao simbol jedinstva i povezanosti s Isusom Kristom. Kao živi i fizički prisutni Krist. Kao utjeha i ohrabrenje. Kao primjer vjernosti itd. Poklonjena im je od njezina božanskog Sina, njihova učitelja i vođe. Ali ne zato da je oni časte, nego da im ona pomaže, kao bitno i nužno potrebna suradnica i pomoćnica. Ni ovaj mali zbor nije bio bez krize i kušnje. Juda je otpao, i to je bolno odjeknulo u srcima sviju. Petar je opterećen grijehom izdaje, ali živi u nadi da mu je grijeh oprošten. Ni ostali apostoli nisu jedinstveni kad se radi o tome tko će biti na desnoj, a tko na lijevoj strani u Crkvi koja je već postojala kao klica u zrnu. A ni vjera u Spasitelja nije kod svih bila jednako jaka. Svi su osjećali da se Isus nalazi među njima u osobi Marije te nitko nije ni pomišljao da bi netko drugi došao u važniju duhovnu povezanost s Isusom. Poznavali su je kao „punu milosti", i da je Duh Sveti u njoj. Kao takva posjedovala je snagu da ih hrabri, poučava, svjetuje, uči moliti, nadahnjuje, ulijeva u njih klonule vjeru i nadu. Bila je jamstvo da će se zaista ispuniti sve ono što im je Isus obećao, a oni očekivali. Premda Marija nije bila nikakva vlast u apostolskom zboru, ona je bila njihova duša, njihov unutrašnji dinamizam i orijentacija. Ne časti je Crkva bez razloga kao Kraljicu apostola.

Ali tu ne smijemo stati kad govorimo o Mariji u zboru apostola. Apostoli su umrli i ostavili iza sebe svoje zakonite nasljednike. Apostoli su umrli, ali Crkva živi. I Blažena se Djevica preselila u vječnost dušom i tijelom, ali njezin duh, koji je povezivao apostole kao osnivače Crkve, živi i danas u Crkvi. Odnos Isusa prema Mariji i Marije prema Isusu nije se ni u čemu promijenio. Isto tako ni odnos Marije prema Crkvi. Isus Krist je i dalje prisutan u Crkvi, a s njime i Marija.

U želji da pravoj Kristovoj Crkvi damo njezinu bitnu oznaku, da je obilježimo znakom raspoznavanja, mi je

moramo zvati apostolskom. Apostoli su stupovi na kojima počiva Crkva, a Crkva koja nije povezana s apostolima, koja je pretrgala vezu s njima, ne može biti Kristovom, pa makar se takvom zvala, pa makar sebi to ime prigrabila. Apostoli su izvor iz kojeg teče rijeka koja se zove Crkva. Svake nedjelje zajednički ispovijedamo svoju vjeru u pravu Kristovu Crkvu i nabrajamo njezine oznake i kažemo: „Vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu". Označena ovim znakovima Crkva je kao 'grad na gori', vidljiv i raspoznatljiv svima. Tko god hoće može je raspoznati po njima. Ona nije svijeća koja se stavlja pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. „Vi ste svjetlost svijeta", rekao je Isus. Ne može se sakriti grad na gori. Niti se užiže svjetiljka da se stavi pod sud, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući" (Mt 5,14). Crkva se uspoređuje s nebeskim Jeruzalemom, što ga prorok Starog zavjeta gleda u duhu: „Ustani, zasini Jeruzaleme, jer slava Gospodnja sviće nad tobom... Zemlju tmina pokriva i mrklina narode, a tebe Gospodin obasjava... K tvojoj svjetlosti koračaju narodi, i kraljevi k sjaju zore tvoje" (Iz 60,1...). Crkva je ona istina, objavljena već u Starom zavjetu, do koje vodi cesta po kojoj će moći hodati i slijepci bez straha da će zalutati. Ona je svjetlost.

Prava Kristova Crkva sačuvala je svoj apostolicitet kroz sva vremena, svoju neprekinutu vezu s apostolima. Svaki biskup katoličke i apostolske Crkve može svakomu zainteresiranom čovjeku dokazati da ima neprekinutu vezu s apostolima. Kroz stoljeća su nastale neke zajednice vjernika koje se zovu Kristovom crkvom, no koje su pokidale vezu sa zakonitim nasljednicima apostola, biskupima, na čelu s rimskim biskupom, pa stoga ne mogu biti prava Kristova Crkva.

Uz četiri oznake što ih spomenusmo, a kojima se diči Kristova Crkva, spominju se još dvije koje nisu službeno označene, ali su vrlo dobro pogođene. Prava je Kristova Crkva još i progonjena i marijanska. Trpećom je ne zovemo zato jer bi morala biti nužno progonjena, nego zato jer je bila stvarno uvijek progonjena i ospo-

ravana, sad u jednom sad u drugom dijelu svijeta i zbog toga je slična Kristu koji je rekao: „Ako su mene progonili, i vas će" (Iv 15,20). Marijanskom zovemo pravu Kristovu Crkvu zato jer je ona nužno marijanska, tj. jer mora nužno biti povezana s Isusom Kristom, a Marija je prvo i najveće jamstvo njezine povezanosti s Kristom. Katolička je crkva marijanska po svojoj unutrašnjoj i vanjskoj strukturi. Marija se štuje u Crkvi i priznata je logikom svoga božanskog materinstva. Štovanje Djevice Marije u Crkvi jamstvo je autentičnosti Crkve. I kao što su apostoli stup i izvor Crkve, tako je i Marija, jer je u temeljima samog apostolskog zbora. Marijanska je oznaka Crkve za mnoge vjernike najpristupačnija i najraspoznatljivija oznaka i po njoj se poznaju pravi od krivih proroka, pravi od krivih apostola. Dapače, još prije nego apostolska, Crkva je bila marijanska na otajstven način. Ni svi apostoli zajedno ne bi bili mogli stvoriti Crkvu, da im nije Marija posredovala Krista.

Sv. Augustin, biskup, ponavljao je više puta svojim vjernicima ove značajne riječi: „Zaklinjem vas i preklinjem svetim zarukama Krista i Crkve: ljubite Crkvu. Može ona biti stroga ili blaga, ali ne može biti nikome maćeha. Svima je majka. Ljubimo Boga, ljubimo i Crkvu. Boga kao svoga Oca, Crkvu kao svoju majku." Zatim nastavlja istim tonom: „Oni vele: 'Crkva će umrijeti. Neće više biti kršćana'. Međutim, dok tako govore, ja gledam da oni umiru svakog dana, a Crkva ostaje navješćujući Božju moć pokoljenjima koja dolaze."

Ponovimo stoga još jednom: Crkva je naša zajednička Majka, i u tom je njezina vrijednost za nas, u tom je ona naša sušta potreba. Ali i Crkva kao takva ima svoju Majku, njezina je majka Marija.

Marijo, Majko Crkve, Kraljice apostola, moli za nas.

7. CRKVA PETROVA

Petar je vrlo zanimljiva osoba među apostolima. On je zauzimao posebno mjesto u njihovu zboru. To mjesto dao mu je i javno priznao sam Isus Krist. Među apostolima je, naprotiv, vladala zbrka kad se radilo o prvom mjestu u njihovu zboru. Znali su da takvo mjesto mora postojati i da je samo Isus vlastan odrediti ga, ali nisu znali komu će od njih pripasti. Postepeno oni će se, slijedeći Isusa, okrenuti Petru, a poslije Isusova uskrsnuća u cijelosti će prihvatiti Petra kao prvaka, kao čovjeka koji će namjesto Isusa biti njihovom vidljivom glavom i koji je za tu službu opečaćen od samoga Spasitelja.

Isus je imao dvije poteškoće u stvaranju prvenstva. Prva i najveća bila je u samom shvaćanju vlasti kakva mora biti u njegovoj Crkvi, a koju su apostoli krivo shvaćali i smatrali je sličnom svakoj drugoj zemaljskoj vlasti, možda čak još tvrđom i napetijom od svih ostalih. Isus ih naprotiv više puta upozorava da neće biti tako među njima. „Tko hoće", reče im, „da među vama bude prvi, neka vam bude sluga, jer Sin Čovječji nije došao da bude služen nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za druge" (Mt 20,28). Kristova vlast na zemlji bit će sveta i duhovna, sasvim nešto drugo, otajstvena kao što je i on sam. Razumjeti je, to će biti jedan od ključnih problema kroz sva stoljeća. Po sadržaju ona će biti neiscrpiva i uvijek nova.

Lakša je bila druga poteškoća: koga među apostolima stvarno postaviti nosiocem takve vlasti. Kocka je, da se

tako izrazimo, pala na Petra. I taj će izbor imati dalekosežne posljedice. Naime, Kristova Crkva zvat će se, u moći toga izbora, Petrovom Crkvom. Premda će Isus i poslije svoga uskrsnuća pa sve do kraja vremena, kao jedini i vječni svećenik, ostati Glavom Crkve, vidljivom Glavom bit će Petar kao njegov zamjenik, vikar. Stoga će se Kristova Crkva na zemlji zvati također i Petrovom i to će ime biti njezin vidljivi biljeg. Katolička crkva u Hrvata jedan je dio te sveopće Petrove Crkve.

Isus je volio prirodu. Zanimale su ga sve prirodne pojave i vrlo rado ih je unosio u svoje govore. Rado je boravio sa svojim učenicima pod vedrim nebom. Sad bi prolazio kroz žitna polja i vinograde, sad se uspinjao na brežuljke i brda, sad opet odlazio u pustinju obraslu gustom travom, sad se opet spuštao k moru, a znao je ponekad i prekoračiti granicu svoje uže domovine.

O jednom takvom prizoru s mora (bolje rečeno s jezera) piše evanđelist Luka: „Dok se oko njega (Isusa) gurao narod, da čuje riječ Božju, stajaše on pokraj Genezaretskog jezera (mora). Spazi dvije lađe gdje stoje uz obalu... Uđe u jednu od tih lađa. Bila je Šimunova, pa ga zamoli da malo otisne od kraja. Sjedne te iz lađe poučavaše mnoštvo" (Lk 5,1–3).

Zašto je baš izabrao Petrovu lađicu, mogli bismo se pitati. Možda slučajno, a možda i ne. Ali ako bismo dopustili da je bilo slučajno, zar i slučajne stvari u Isusovim postupcima nemaju svoju težinu? Uostalom, to nije jedini slučaj da Isus Petru daje prednost. Osobito su znakovite Isusove riječi što ih je izgovorio u okolici Cezareje Filipove i o kojima smo govorili u drugom kontekstu: „Ti si Petar, tj. Stijena, i na toj ću stijeni sagraditi Crkvu svoju" (Mt 16,18). Čini se da su ove Isusove riječi značajne i po tome što su izgovorene izvan granica Isusove domovine, označujući da će buduća Crkva prekoračiti granice Palestine i postati vlasništvom cijeloga svijeta. Još je značajnijom možda činjenica da su te riječi bile izgovorene podno velike stijene na kojoj je stajao poganski hram boga Pana.

Govoreći o Petru, sjetit ćemo se također Isusovih ri-

ječi za vrijeme Posljednje večere: „Šimune, Šimune, evo Sotona zaiska da vas prorešeta kao pšenicu. Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću." Prvog dana uskrsnuća Petar i Ivan trčali su zajedno do groba Isusova. Ivan je bio brži pa je prvi stigao na cilj, ali ne uđe u grob, nego sačeka Petra podavši njemu čast da uđe prvi.

Nema sumnje, Petar je bio priznat prvakom ne samo od Isusa nego i od apostola. Ali njega je kao takvog priznavala i Blažena Djevica Marija. Slijedeći svoga Sina u svemu, nije mogla postupiti drugačije ni u izboru Petra da bude glava Crkve. Marija je osobno poznavala svakoga apostola. Pratila je neprimjetno kako se Isus odnosio prema svakomu od njih. Znala je za njihovu prepirku o prvenstvu jer se o tome poveo razgovor i kod Posljednje večere. Za razliku od nekih drugih apostola Petar se nije nikada rivao među prve, ali je to mjesto ipak pripalo njemu, pa se Isus molio za njega na poseban način. Marija se sa svoje strane odmah latila dužnosti da moli za Petra, pa će u toj molitvi ustrajati do kraja svoga života, a i u nebu će nastaviti moliti za njegove nasljednike. Vjerujemo da je upravo njezino majčinsko držanje prema Petru, što ga je on poštivao, potaklo Petra da ne očajava poslije trostrukog pada i da se nada oproštenju. Mariji je bilo posve naravno kad je Petar predložio ostalim apostolima, u Marijinoj prisutnosti, da izaberu nekog drugog Isusova učenika i uvrste ga u zbor apostola namjesto Jude. Nisu je čudili ni svi ostali Petrovi čini što ih je vršio u apostolskom zboru, kao prvak. Kad je Petar bio uhvaćen i bačen u tamnicu s nakanom da bude pogubljen, cijela se tada postojeća Crkva molila za njega, ali napose Marija.

Zanima nas Petrov značaj po kome je on bio među apostolima nešto posebno i osebujno, premda je posjedovao i nekoliko negativnih svojstava, ne ulazeći u to da nije bio ni najsvetiji ni najučeniji. Evo primjera njegove brzopletnosti i naglosti, koja mora biti daleko od svakog onog tko vlada i prednjači. Isusa pita koliko puta moramo drugomu oprostiti ako nas je uvrijedio, a u

Maslinskom se vrtu Petar brzopleto hvata mača te odsijeca desno uho sluzi Velikog svećenika (Iv 18,10). Isus pere noge svojim apostolima, ali se Petar jedini suprotstavlja: „Nećeš ti meni prati noge" (Iv 13,8), da odmah poslije toga rekne: „Ne samo noge nego i ruke i glavu." Isus proriče da će ga svi ostaviti i razbježati se, ali on se jedini junači: „Ako se i svi pokolebaju, ja se neću" (Mk 14,27).

Nema sumnje, Isus nije postavio svoju Crkvu ni na jednu naravnu Petrovu osobinu, nego isključivo na njegovu vjeru kojom je on, jedini među apostolima, označio Isusa pravim imenom: „Ti si Krist, Sin Boga živoga" (Mt 16,16). Neizmjerni je dar Duha Svetoga čovječanstvu, napose Crkvi, što Petrova nepogrešivost u naučavanju živi i danas u Crkvi. Tu je istinu svečano definirao I. vatikanski sabor godine 1870. Ali nebeskim jamcem nepogrešivosti Kristove Crkve možemo smatrati Blaženu Djevicu Mariju kojoj Crkva pjeva: „Ti si sama, Presveta Djevice, satrla sva krivovjerja po svem svijetu (Tu sola interemisti cunctas haereses in universo mundo). Marija snažnije čuva čistoću Kristove vjere nego i sv. Pavao koji piše Galaćanima: „Kad bismo vam mi ili kad bi vam anđeo s neba navješćivao neko evanđelje mimo onoga koje vam mi navjestismo, neka je proklet" (Gal 1,10). Marija je Božja čuvarica i zaštitnica svih Petrovih nasljednika i njihove vjere koja je i naša.

Marijo, koja pobjeđuješ u Crkvi sve zablude, moli za nas.

8. CRKVA IVANOVA

Pišući o Crkvi, sv. Augustin kaže da ona ima dva života što ih je primila od Boga: jedan u vjeri, drugi u blaženom gledanju; jedan za vrijeme ovozemaljskog putovanja, a drugi u vječnom prebivalištu; jedan u trudu, a drugi u odmoru; jedan na putu, a drugi u domovini; jedan u radu, a drugi u plaći.

Prvu, institucionalnu Crkvu predstavlja apostol Petar, a drugu apostol Ivan. Ivana smatramo apostolom karizmatične Crkve, apostolom ljubavi. On se sam naziva apostolom koga je „Isus ljubio", i koji je ljubio Isusa. Predstavnik je Crkve koja ljubi. Isus mu je povjerio uzvišenu službu da bude čuvarom Blažene Djevice Marije, Isusove Majke. To znači: povjerio mu je službu ljubavi, službu koja se ne može vršiti bez ljubavi i savršena, nesebična predavanja.

Možemo s pravom pretpostaviti da je Marija gajila prema Ivanu one iste osjećaje ljubavi što ih je gojio i njezin Sin. Uz Petra i Jakova i Ivan je bio svjedok Kristova preobraženja na gori Tabor. Nije slučajno da ga je Marija izabrala da je prati na Golgotu u času njezine najveće boli, u času Kristova preobraženja na križu. Ivan je stajao čvrsto uz Mariju podno križa i ostao joj vjeran do smrti. Živeći uz Mariju on je učvrstio svoju ljubav prema Isusu i prema svojoj apostolskoj službi. Bio je neumornim propovjednikom dvostruke ljubavi: prema Bogu i prema bližnjemu.

Marija je poslije Isusova uzašašća, prema predaji,

živjela na zemlji još 25 godina te se u 72. godini života preselila dušom i tijelom u blaženu vječnost. Neko je vrijeme živjela u Jeruzalemu s apostolima i ostalim vjernicima, a zatim ju je Ivan godine 44. odveo u Efez koji ima čast zvati se Marijinim gradom i dandanas. Tu je provodila život u savršenoj molitvi i u revnom vršenju svakidašnjih dužnosti, kao i u aktivnom djelovanju u krugu vjernika grada Efeza. Kad je došao njezin čas, usnula je u Gospodinu. Dok za ostale vjernike kažemo da umiru, za Mariju tradicija kaže da je usnula pa se 15. kolovoza slavi kao dan njezina usnuća i uznesenja. Ne volimo reći da je Marija umrla jer je umiranje posljedica grijeha, a Marija na svojoj duši nije nosila teret grijeha. Ona je umrla iz ljubavi. Ivan je prisustvovao njezinu usnuću koje se zbilo kao tajna i uslijedilo kao posljedica njezina čeznuća za sjedinjenjem sa Sinom u krilu Presvetog Trojstva.

Za Ivana kaže predaja da je svaki dan dolazio među vjernike slaviti Euharistiju i da je svaki put ponavljao iste riječi: „Dječice, ljubite se međusobno." Kad su ga pitali zašto ponavlja uvijek isto, odgovorio bi: „Takva je zapovijed Gospodnja pa ako budete nju vršili, ispunit ćete sav Zakon."

U Ivanovu Evanđelju ljubav zaprema prvo mjesto. Otac nebeski započeo je stvaranje novoga svijeta u ljubavi i praštanju. U Isusovu razgovoru s Nikodemom, Ivan ističe poznate riječi: „Tako je Bog ljubio svijet te je dao svoga Sina jedinorođenoga da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni" (Iv 3,16). Spasitelj svijeta je dar Božje ljubavi čovječanstvu. Bog je ljubio ljude još dok su bili grešnici, neopravdani i neoprani u Jaganjčevoj krvi. Sam je Isus Krist začet u kolijevci ljubavi čiste nazaretske Djevice, osjenjene zrakama Duha Svetoga, duha ljubavi. Novo Evanđelje što ga je Spasitelj donio na svijet, a nije bilo ni objavljeno ni prakticirano u Starom zavjetu, to je svrhunaravna ljubav, ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu, ljubav prema svakom čovjeku, prijatelju i neprijatelju. „Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge, kao što

sam ja vas ljubio" (Iv 13,34). „Čuli ste da je rečeno starima: 'Ljubi svoga bližnjega, a mrzi neprijatelja'. A ja vam kažem: 'Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone, da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima' (Mt 5,43). 'Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakva li vam plaća? I ako pozdravljate samo braću, što osobito činite'?"

Bilo je ljubavi na svijetu i prije pojave Isusa Krista, te je bila priznata kao vrijednost i bila je ozakonjena, ali ona nije prelazila uske granice čovjekova egoizma i koristoljublja. Ta je ljubav bila prosti naravni nagon i ništa drugo.

Svakom su Kristovu sljedbeniku nužno potrebne obje teološke kreposti: vjera i ljubav, ali ljubav ima prednost. Ljubav je ono najveće i posljednje što Bog dariva svojim ljubljenicima kad su ustrajali u njegovoj službi. Ali ona je prisutna i na samom početku svakog dobrog djela. Vjera nam pokazuje put kojim trebamo ići da ne zalutamo. Ona je upaljena svijeća u našim rukama, dok je ljubav snaga koja nas čini sposobnima da tim putem kročimo, da ne obnemognemo, da ga svladamo i na onim dionicama gdje je težak, kamenit, trnovit i strm. „Ljubav može i teške stvari učiniti lakima", kaže Kempenac, „a bez ljubavi su teške i najlakše." Sveti je Pavao ispjevao besmrtnu pjesmu ljubavi: „Kad bih sve jezike ljudske govorio i anđeoske, a ljubavi ne bih imao, bio bih mjed što ječi i cimbal što zveči. Kad bih imao dar proročkovanja i znao sva otajstva i sve spoznanje; i kad bih imao svu vjeru, da bih i gore premještao, a ljubavi ne bih imao – ništa sam" (1 Kor 13,1).

Isus Krist je odmah na početku svoga djelovanja bio propovjednikom i misionarom ljubavi, stvaraocem nove civilizacije, civilizacije ljubavi. Kristova je Crkva bitno institucija ljubavi. Ona ima svoje puno opravdanje postojanja, svoj raison d' etre, samo u nastavljanju stvaranja civilizacije ljubavi u svijetu mržnje. Dok god bude na svijetu mržnje u ljudskim srcima, ljubav će biti jedini ustuk protiv njezine razorne snage. Mržnja je jedini

grijeh koji neće biti oprošten na ovom ni na drugom svijetu. Tko ljubi kao što je Krist ljubio, taj je postigao svoju životnu sreću, opravdao svoje postojanje. Kršćanin ima više vanjskih znakova koji ga pred drugim ljudima očituju članom Kristove Crkve. Ali bitni pečat koji ga legitimira autentičnim vjernikom u očima svijeta, to je unutrašnji biljeg svrhunaravne ljubavi, to su djela čiste ljubavi. Ljubav ne treba dokaza, ona dokazuje samu sebe. Ona je vrhunski dokaz svake istine. Kršćanin pozna dvije Božje zapovijedi: ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu, i u njima je sadržan 'sav Zakon i svi Proroci'. Često se iz praktičnih razloga voli više naglasiti ljubav prema bližnjemu nego ljubav prema Bogu. Ali to nije onaj pravi put. Sva dobra koja čovjek posjeduje izviru iz čiste Božje ljubavi kao iz svoga prvog izvora. Štujući Duha Svetoga mi štujemo tu čistu Božju ljubav u krilu Presvetog Trojstva. Jer Bog zaista zaslužuje da bude svugdje prvi, i da bude ljubljen. Samo je Božja ljubav suverena vrijednost. Prva je zadaća Crkve da bude puna Duha Svetoga. Crkva će biti prihvaćena i ljubljena samo onda kada bude nositeljica čiste Božje ljubavi. Velika djela čovjekoljublja u Crkvi nastala su onda kada se živo njegovala čista Božja ljubav. Kad je Isus u agoniji na križu predao svoju Majku Ivanu i rekao: „Sine, evo ti majke" (Iv 19,26), Ivan je odmah poslije toga počeo vršiti tu svoju uzvišenu zadaću. „I od toga časa uze je učenik k sebi." Uze je u svoju kuću, u mjesto svoga prebivališta. Zbog toga se Ivan i zove apostolom ljubavi, zastupnikom Crkve koja ljubi. Boravio je u svjetlu Kristove ljubavi, a zatim je poslije njegova odlaska nastavio boraviti u svjetlu Marijine ljubavi. Papa Ivan Pavao II. potiče svakog vjernika neka uzme Mariju u svoj dom (Fatima 82) „jer može li uopće posjedovati čistu Božju ljubav onaj koji nije uzeo Mariju u svoj dom?"

Marijo, Majko čiste ljubavi, moli za nas!

9. CRKVA KOJA GRIJEŠI

Rekosmo da nitko nije toliko ljubljen koliko Isus Krist. Ali nitko nije u isto vrijeme toliko osporavan koliko Isus Krist. To isto se može reći i za Kristovu Crkvu. Nijedna zemaljska institucija, nijedno carstvo ili kraljevstvo ovoga svijeta nije požnjelo toliko ljubavi koliko Crkva. Ali ni bilo u isto vrijeme toliko osporavano koliko ona.

Crkva je sva uronjena u misterij ljubavi i u misterij mržnje; u misterij dobra i u misterij zla.

Zato je ona u isto vrijeme vidljiva i nevidljiva, duhovna i materijalna, grešna i bezgrešna. Ona je vidljivi sakramenat nevidljivog spasenja. Kao vidljiva i materijalna sagrađena je na temeljima ljudskih slabosti, a kao duhovna i nevidljiva sagrađena je na temeljima Kristove bezgrešnosti. Njezini su duhovni temelji: Krist, Marija i Duh Sveti. I kao jedan od tih temelja i Marija je trebala biti bezgrešnom.

Isusovi apostoli su bili čestiti ljudi i puni dobre volje, ali nisu bili bezgrešni. I među njima je bilo neznanja, naivnosti, razmirica i svađa, zavisti. Jedan je od njih, imenom Juda Iškariotski, postao Spasiteljev izdajnik. Kad god Evanđelje nabraja imena apostola, stavlja Judu na posljednje mjesto, navodeći uvijek i njegov grijeh izdaje: „I Juda Iškariotski koji ga izda" (Mt 10,4).

Kršćanstvo ne može oprostiti Judi, ali ne zato jer je bio grešnik, nego zato jer je bio izdajnik. Na sličan je način nemilosrdan prema izdajniku i jedan naš hrvatski

ilirski pjesnik koji pjeva o samotnom grobu usred moslavačkih planina i stravičnom glasu koji odjekuje nad tim grobom:

Prošteno je svima, svima,
zulumčaru, ubojici,
prošteno je svima, svima,
samo nije izdajici (A. Nemčić)

Na prvi se pogled čini da je Isus osudio Judu za sva vremena. „Sin Čovječji, istina, odlazi, kako je o njemu pisano, ali jao čovjeku onom koji predaje Sina Čovječjega. Tome bi čovjeku bolje bilo da se ni rodio nije" (Mt 26,24). Al' evo, nedugo poslije tih riječi, u Maslinskom vrtu, primajući Judin poljubac, kaže mu: „Prijatelju, zašto si ovdje?" (Mt 26,50). Kao da je htio reći: „Prijatelju, tvoje mjesto nije među ovima koje vodiš. Još je vrijeme da dođeš k sebi."

Ako itko od apostola, Marija je Isusovu riječ „prijatelju" prihvatila s puno razumijevanja i ljubavi. Jedina među svima nije gubila nadu. Stoji predaja koja kaže da je Marija mislila na Judu bez osjećaja ogorčenosti i molila se za njegovo obraćenje. Već je dulje vremena pratila izdajnikove korake i namisli, njegovo udaljavanje i smrknuto lice. Juda je stvarao sasvim drugačiji duh među apostolima, negoli je bila Isusova želja. Namjesto da prihvati Spasitelja onakva kakav se očitovao svijetu, Juda je htio da se Isus mijenja i postane onakav kako ga je on zamišljao. I Juda je tražio Spasitelja u Izraelu kao i ostali apostoli, ali po svojoj mjeri i zamisli. Padao je pomalo iz jednog grijeha u drugi, te je postao i tatom, ljubiteljem novca, što ga je potpuno onemogućilo da prihvati Isusa i njegov duh. Bit Judina grijeha je u njegovoj nevjeri. Izgubio je vjeru u Isusa Krista, u istinitog Krista.

Prema nepisanoj predaji Juda je, prije nego je sudio samome sebi, imao još jednu šansu, i to posljednju, da se pokaje i vrati na put spasenja. To je bilo onda kad je, već potpuno očajan, bacio od sebe novac krvarine te pobjegao da se objesi. Na tom putu sreo se s Marijom,

Isusovom Majkom. Kao što je Isus svojim pogledom pozvao Petra da se pokaje i spasi, tako je, eto, Marija pozvala Judu svojim majčinskim pogledom koji je za njega mogao biti jamstvom oproštenja. Ali Juda nije imao više snage da se vrati. Misterij zla sukobio se s misterijem dobra, pa je u Judinu slučaju pobijedilo zlo koje će ubrzo zatim trijumfirati na Kalvariji. Možemo misliti s kakvom je boli u duši Marija u zboru apostola slušala stravične Petrove riječi: „Braćo, trebalo je da se ispuni Pismo o Judi koji bijaše vođa onih što uhvatiše Isusa... On, eto, steče predio cijenom nepravednosti pa se stropošta, raspuče po sredini i razbi mu se sva utroba... Pisano je u knjizi psalama:

'Njegova kuća nek opusti,
nek ne bude stanovnika u njoj!
Njegovo predstojništvo nek dobije drugi'."

Poznata je i često upotrebljavana u propovijedima rečenica: „Bogu nije nitko nepotreban." To je istina. Bog ljubi i prihvaća sve što je stvorio. O svakomu čovjeku on dobre misli misli. Najmanje mu je bio nepotreban Juda koji je bio pozvan da bude ravnopravnim članom apostolskog zbora, stup Crkve. Ali istom logikom možemo tvrditi i obratno: Nitko nije Bogu apsolutno važan, apsolutno potreban. Pred Božjim je očima sve stvoreno relativno. Svaki izdajica u Kristovoj Crkvi ostavlja iza sebe bolnu prazninu, ali, evo, dolazi drugi, možda manje obogaćen prirodnim darovima, manje glasovit, manje društveno utjecajan, ali mnogo vjerniji, koji će ispuniti nastalu prazninu i požnjeti slavu uspjeha. Ako ne prije, izdajica će u vječnom životu, gdje će se dijeliti nagrade prema zasluzi, gledati sa sramom svoje mjesto što ga je osvojio netko drugi. A kako su divna mjesta koje Crkva sprema svima onima koji u njezinu krilu traže spasenje! Bossuet oduševljeno pjeva: „Samo Bog može ući u dubinu naše naravi i stvoriti jednu takvu intimnu i otajstvenu zajednicu kao što je Crkva. Crkva je obitelj djece Božje, vojska Boga živoga, njegovo kraljevstvo, njegov grad, njegov hram, njegovo prijestolje,

njegovo svetište, njegovo svetohranište."

Crkva nije ni danas pošteđena izdaja, grijeha, manjka svjedočenja. U pšenici uvijek ima i kukolja. Ali ono što je važno naglasiti jest istina da svaki grešnik ima pravo i mogućnost da se obrati u Crkvi; jest istina da svaki grešnik koji odbacuje Mariju gubi svoju posljednju šansu da dođe k sebi i vrati se na put spasenja.

Papa Ivan Pavao II. izdao je 30. svibnja 1986. encikliku o Duhu Svetom, svoju po redu petu. U središnjem dijelu enciklike govori o ulozi Duha Svetoga u odnosu na grijeh u svijetu i u Crkvi. Kaže da Duh Sveti očituje svijetu: grijeh, Božju pravdu i Božji sud. „Svijet ne osuđuje grijeh, ali to nije bitno. Bog ga osuđuje i zato mu nema trajnog opstanka."

Marija kao Majka Kristova i kao Zaručnica Duha Svetoga također osuđuje grijeh. Ona je nepomirljiva neprijateljica grijeha. „Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene", reče Bog zavodniku u zemaljskom raju. Marija kao predstavnica sviju majki svih vremena osuđuje grijeh, osuđuje bratoubojstva, osuđuje ratove, otimačinu, ugnjetavanja slabijega, bolesnu ambiciju onih koji vladaju, kršenja ljudskoga dostojanstva i ljudskih prava, ugnjetavanje slobode djece Božje, osuđuje svaki grijeh gdje god on bio i u kakvom se god obliku pojavio, pa makar i u zavodljivu svjetlu prividne istine, ali najviše osuđuje izdaju. Marija, kao prva i najpozvanija, odbacuje sve ono što bi odbacila svaka plemenita majka iz svoje drage obitelji i ljudskog društva. Marija mrzi grijeh u prvom redu jer vrijeđa Boga. Zato ona iz Lurda i Fatime, svojih svetih mjesta, poručuje čovječanstvu, napose nama kršćanima: „Prestanite vrijeđati Boga, jer je već previše vrijeđan. Tražite milosrđe u mome prečistom Srcu."

Marijo, Utočište grešnika, moli za nas.

10. SVIJET BEZ BOGA

Među najvažnije probleme koji su se isticali na II. vatikanskom saboru ide i problem ateizma, tj. svijeta koji hoće živjeti bez Boga, bez ikakve svrhunaravne vjere. Sabor je obradio taj pekući problem dosta iscrno u Dokumentu o Crkvi u suvremenom svijetu. Smatra doslovno „da ateizam treba ubrojiti među vrlo ozbiljne pojave našega vremena. Zato je potrebno da bude razmotren s velikom pažnjom... Imenom ateizma označuju se pojave koje su među sobom veoma različite. Neki naime Boga izričito niječu, dok drugi drže da čovjek ne može o Bogu uopće ništa tvrditi... Neki opet sebi Boga tako predočuju da onaj lik koji zabacuju nikako nije Bog Evanđelja, nije pravi Bog, nego njihov krivi pojam o Bogu... Krivnju za ateizam ne snose samo ateisti, ali ga, dakako, snose i oni... Nitko ne otpada svjesno od Boga i bez vlastite krivnje... Ateizam nije nešto izvorno, što bi imalo temelja u sebi, nego proizlazi iz različitih uzroka koji su izvan njega... Među oblicima današnjega ateizma ne smijemo mimoići ni onaj koji oslobođenje čovjeka (raj na zemlji) očekuju prije svega od ekonomskog i socijalnog oslobođenja... Taj oblik ateizma tvrdi da vjera po svojoj naravi smeta oslobođenju, jer čovjeka usmjeruje prema budućem životu i odvraća ga od izgradnje zemaljskog grada, tj. pune čovjekove sreće već ovdje na zemlji. Zastupnici te nauke, kada preuzmu upravu države, žestoko se bore protiv vjere te šire ateizam, služeći se pri tom onim sredstvima pritiska kojima raspolaže javna vlast,

pogotovu u odgoju mladeži." O oslobođenju od grijeha uopće ne govore.

Sve u svemu, uzevši općenito, ateizam možemo svrstati u dvije kategorije: jedan je materijalistički, kojemu je bog novac i društvo visokog standarda te potrošnja materijalnih dobara, a drugi je ideološki i fanatički koji živi od iluzije da će čovjek sam i bez Boga stvoriti svoju savršenu sreću već ovdje, na zemlji; da će čovjek, učiniti samog sebe savršenim i dobrim. Prvi bismo ateizam mogli zvati ateizmom zapadnog tipa, a drugi ateizam istočnog tipa.

Govoreći o nevjeri, Sabor nas hoće upozoriti na dvije stvari: 1. na pojavu masovnog otpadanja ljudi od Boga i vjere uopće, i 2. na metodu kako se trebamo boriti protiv modernog ateizma, tj. na onu metodu koju je upotrebljavao Isus Krist, a to znači: ljubav, strpljivost, poštivanje ljudskih sloboda, izbjegavanje frontalnih sukoba i u prvom redu javno svjedočenje svoje vjere.

Crkva brzim koracima stupa prema trećem tisućljeću oboružana čvrstom vjerom u Boga i u svoga Spasitelja Isusa Krista kao nepokolebljivim temeljem svoga postojanja i svoje nade u konačnu pobjedu, u ljepšu budućnost.

Nevjeri Crkva hoće suprotstaviti u prvom redu svoju vjeru. Svaki vjernik napose mora danas obnoviti i usavršiti svoju vjeru. Ona je dar Božji i čovjek je može izgubiti svojom krivnjom, ali je ne može dobiti natrag svojim vlastitim moćima.

Štovatelji Blažene Djevice, Majke Crkve, tražit će pomoć u borbi protiv nevjere kod Marije za koju Crkva pjeva da je sama pobijedila sva krivovjerja pa će i ovo, najveće i posljednje. Marija je ishodište boljega svijeta, svijeta koji vjeruje i koji na temeljima vjere gradi sretniju budućnost. Marija je vjerom rodila Sina Božjega. Ona je prva vjernica koja se nije odrekla razuma, ali ga je podvrgla vjeri. „Blago tebi, jer si povjerovala." Danas Marija u Crkvi razvija zastavu vjere ispred svih onih koji vjeruju i mučno se probijaju kroz tamu nevjere što se spustila na zemlju. Njezina silna vjera u Isusa Krista stvara u vjerničkim srcima svjetlost koja razgoni tamu nevjere. Marija bolno osjeća, i s Crkvom suosjeća, gledajući kako je ateizam koji je nekada bio problem manjeg broja ljudi, danas postao problem masa, problem običnog čovjeka koji je po svom mentalitetu najbliži Božjem Srcu, a najmanje je sam kriv za zlo koje ga tišti. Vjernik se u čudu pita sa psalmistom: „Zašto se bune narodi, knezovi se rote protiv Gospodina i Pomazanika njegova?" (Ps 2,1). Marija će nam reći da nevjera nije u prvom redu problem razuma, nego srca. Bog nudi vjeru svakomu čovjeku, ali ga ne prisiljava. Vjera nije samo čisti dar nego i zadatak koji se može riješiti samo u punoj čovjekovoj slobodi. Vjera usavršava i aktivira čovjekovu slobodu do njezinih krajnjih granica. Bog koji nas hoće sebi sličnima u svome vječnom kraljevstvu, savršeno je slobodan. Na tisuću mjesta spominje Sveto pismo ljudsko srce u čovjekovu odnosu prema Bogu. Bog hoće ne samo da u njega vjerujemo nego i da ga ljubimo, a ljubav se ne može i siliti. Trebamo, poput sv. Ivana Bosca, vjerovati u Mariju kao moćnu Djevicu koja ima snažan utjecaj na ljudska srca i na obraćenje nevjernika. Preko njezina srca može svaki nevjernik naći smirenje i put do Boga. Tim putem došao je do vjere i poznati francuski pjesnik Paul Claudel. Živio je daleko od Boga sve do onoga božićnog dana kad je na sam Božić, za vrijeme večernje službe Božje, ušao u crkvu Naše Gospe u Parizu. Tu je iznenada doživio velik unutrašnji svrhunaravni zahvat: „Stajao sam među mnoštvom... Tada se zbio događaj koji je usmjerio čitav moj život novim pravcem. U jednom času srce mi je bilo dirnuto, i ja sam vjerovao, vjerovao sa sigurnošću koja ne dopušta ni sjenu sumnje. Odtada postoji za me samo svijet vjere kao jedina moja životna stvarnost." A koliki su drugi na sličan način našli u Marijinim crkvama vjeru koju su bili izgubili ili je uopće nisu ni imali! Drugi francuski nevjernik bio je dr. Alexis Carrel, fiziolog i biolog svjetskog glasa. Išao je u Lurd da vidi čudo na svoje vlastite oči uvjeren da ga neće vidjeti. Ali vidio ga je. Bilo je to ozdravljenje na smrt bolesne djevojke Marije Ferrand. Čim

je izašla iz kupelji potpuno zdrava i cvatući od sreće, koga će sresti prvoga, nego Alexisa Carrela? „Ozdravila sam", viče mu kao da se to njega jedinoga tiče. I ticalo se. U grču srca doživio je obraćenje. On se utječe molitvi: „Presveta Djevice, pomoćnice nesretnih, zaštiti me. Ja vjerujem. Pomozi mi da vjerujem bez diskusije, bez kritike, bez prigovora." Vrativši se u Pariz ispovjedio je javno svoju vjeru. „Vjerujem sve što me naučava sveta rimokatolička crkva. U istinama te vjere ne nalazim ništa što bi se protivilo sigurnim činjenicama znanosti." U toj je vjeri, kao nobelovac, umro 1944.

Emil Zola ide također u broj slavnih francuskih pisaca. I on je deklarirani nevjernik. Piše protiv Boga i protiv Crkve. Ali i on putuje u Lurd. I on, tobože, želi vidjeti jedno istinito čudo. U kolovozu 1892. vidio je u Lurdu Mariju Lemarchand koja je bolovala od raka na licu i bila već sva iznakažena. Zola je opisuje u svome romanu „Lurd" i kaže da joj je lice bilo slično „psećoj gubici". „Pogledajte dobro ovu mladu djevojku kako sja od sreće", reče mu predsjednik Ureda za konstataciju ozdravljenja. Ali Zola je odbio da je pogleda. Otišao je iz Lurda opterećen onim istim teretom s kojim je i došao u ovaj sveti Marijin grad. Odbio je milost koju mu je Gospodin ponudio po rukama Blažene Djevice. Pitat ćete zašto nije vjerovao i Zola kad je Carrel vjerovao u istoj situaciji? Postoji li uopće odgovor na to pitanje? Ima li odgovora na pitanje zašto se od dva grešnika, koji su bili križani zajedno s Isusom, jedan opredijelio za Isusa, a drugi protiv njega? Neka Bog pomogne svakomu od nas poimence odgovoriti na to pitanje svojim rasvjetljenjem. Jer radi se o tajni.

Starac Šimun rekao je Mariji u hramu: „I tebi će samoj mač probosti dušu." Danas Marija živi među nama s probodenim srcem zbog onih koji žive bez Boga i bez svoje vlastite sreće. Ali ona ih ne ostavlja bez nade. Misli i na njih te im poručuje iz Fatime: „Moje će prečisto Srce trijumfirati."

Marijo, Majko zalutalih, moli za nas.

11. CRKVA BEZ DJELA

Rast u vjeri osnovni je zakon vjere. Ona je živa klica koja se u ljudskom srcu začne i rodi, a zatim raste sve do pune zrelosti. Ako ta klica jednoga dana prestane rasti, počne kržljati i venuti dok konačno ne ugine.

Naša je vjera, zapravo, Isus Krist koji se snagom Duha Svetoga u nama začne i rodi da zatim raste u milosti pred Bogom i ljudima sve do punine ljudske zrelosti.

Sv. Luka piše o dječaku Isusu da je u dobi od 12 godina išao s roditeljima u Jeruzalem slaviti blagdan Pashe. Tu se izgubio, a kad su ga roditelji našli u hramu, poveli su ga natrag u svoj obiteljski dom u Nazaretu. I tu, kaže sv. Luka: „Isus napredovaše kod Boga i kod ljudi u mudrosti, dobi i milosti" (Lk 2,52).

Koliko je našem Spasitelju stalo do toga da vjera koju smo primili kao nezasluženi dar u nama ne zakržlja, da ne postane slična rukavcu iz kojeg voda ne istječe, nego se tu zaustavi i kvari, očito je iz prispodobe o talentima koju je kazao svojim učenicima. Neki je bogati gospodar otputovao i predao svojim slugama sav svoj imetak. Dok su prva dva trgujući udvostručila primljenu svotu, treći je „otišao, otkopao zemlju i sakrio gospodarev novac." Na povratku svoga gospodara predao mu je samo ono što je i primio, ali je zbog svoga nerada bio kažnjen. „Uzmite stoga od njega talenat i podajte onomu koji ih ima deset" (Mt 25,14).

Naš je život taj bogati i nemilosrdni gospodar koji nikada ne miruje nego uvijek teče naprijed i usavršava se,

pa i naša vjera mora ići uporedo s njime i uvijek se usavršavati.

Znamo kakav bude dječak koji iznenada prestane rasti i zakržlja. Postaje patuljkom. Takvom biva i naša vjera kad je prestanemo hraniti dobrim djelima. Neki vjernici, dok se dobro razvijaju tijelom i intelektualno, u vjerskom životu budu patuljcima i kržljavcima.

Sv. Jakob nas osobito vatreno upozorava na beskorisnost vjere koja ne stvara dobrih djela, a za to smo je i dobili: „Što koristi, braćo moja", piše on, „ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema? Može li ga vjera spasiti? " I navodi primjer iz praktičnog života. „Ako su koji brat ili sestra goli", nastavlja apostol, „i bez hrane svagdanje, pa im tko od vas rekne: 'Hajdete u miru, grijte se i sitite', a ne dadne im što je potrebno za tijelo, koja korist? Tako i vjera, ako nema djela, mrtva je u sebi" (2 Jak 14). Ali što onda reći o sv. Pavlu koji u poslanici Galaćanima otvoreno kaže: „Braćo, čovjek se ne opravdava Zakonom, nego vjerom u Isusa Krista. Pravednik će od vjere živjeti" (Gal 3,8). Reći ćemo da je sv. Pavao upravio ove riječi u prvom redu onim Židovima koji su se, doduše, krstili, ali su umanjivali moć vjere u Isusa Krista te su tražili i od pokrštenih pogana da u cijelosti obdržavaju i Mojsijev Zakon. Istina je dvostruka: niti nas opravdavaju djela Zakona bez vjere u Isusa Krista niti vjera bez djela. Niti ćemo se spasiti samim naporom svojih djela niti će nas spasiti jalova vjera bez djela.

Blažena je Djevica posjedovala u času navještenja puninu milosti. „Zdravo, milosti puna" (Lk 1,28). No ta je punina nije ovlastila da sklopi ruke i da prestane rasti u vjeri, nego obratno da se svim žarom posveti vršenju dobrih djela. Odmah poslije navještenja ona ustaje, hita u Judino gorje do rodice Elizabete da joj bude od pomoći i da razglasi svima velike stvari koje joj Gospodin učini. Pomaže u najobičnijim poslovima zadržavši se u gostima oko tri puna mjeseca. A tako djelotvornom ona će se pokazati i u svim ostalim prilikama svoga svakidašnjeg života čineći dobro svima. Marijina se vjera sve

više i više pretvarala u ljubav prema Bogu i prema bližnjemu, a tu svrhu i ima vjera koju smo dobili kao milost.

Isus je rekao: „Oganj sam došao baciti na zemlju pa što hoću nego da se zapali?" (Lk 12,49). Naša vjera je oganj Duha Svetoga. Oganj se gasi kad mu se prestane davati gorivo. Nema baš dugo tome da je u nekim našim seljačkim kućama gorjela vatra na zajedničkom ognjištu odmah na ulazu u kuću. Planinka – domaćica, morala je budno paziti da se taj oganj nikad ne utrne jer bi to značilo da će poslije toga i čitava zadruga brzo izumrijeti. Isto tako se u tim našim kućama budno čuvao i oganj vjere prelazeći iz generacije u generaciju.

Za Isusa kaže sv. Luka da je počeo svoje djelovanje radeći i naučavajući. „Prvu sam knjigu, o Teofile, sastavio o svemu što je Isus činio i učio" (Dj 1,1). Vjera nam je dana zato da budemo sposobni vršiti dobra djela. Samo nam u tu svrhu Bog neprestano, iz dana u dan, produljuje život.

Vjera je radost našeg života. Ali životnu radost stvara samo plodna vjera. Naša je Crkva radosna samo onda ako je krcata dobrim djelima.

Najveći neprijatelji naše vjere nisu oni koji ne vjeruju, ateisti, nego oni vjernici koji su učinili svoju vjeru mrtvom a Crkvu besplodnom. Naša propast i kriza naše vjere dolazi iz nas samih. Ne postaje čovjek odmah bezbožnikom ili otpadnikom od Crkve, nego najprije mlakim vjernikom, vjernikom bez djela. Samo onaj će vjernik ostati čvrst u vjeri i bez kolebanja koji je za svoju vjeru i nešto učinio, čija se vjera javno očitovala dobrim djelima. Najbliži su ponoru nevjere oni koji se u zajednici vjernika kreću po rubovima svoga učešća u životu Crkve.

Za Duha Svetoga kažemo da obnavlja lice zemlje. Stvara novi svijet, kraljevstvo Božje na zemlji. Sve biva ljepše i bolje pod toplim zrakama Duha Svetoga, pod utjecajem vjere. Stvara se civilizacija dvostruke ljubavi: prema Bogu i prema bližnjemu. Mi smo djeca onih predaka koji nisu uzalud primili vjeru, nego su je u svakoj zgodi i svjedočili svojim djelima. Svakoj su stvari dali pe-

čat svoje vjere. Vjera nas nije učila samo graditi katedrale nego i orati zemlju, stvarati kulturu. Crkva i kultura bili su uvijek sinonimi.

Prvih je kršćana bila šačica u moru poganskog svijeta, ali se odmah počela osjećati njihova prisutnost u svijetu. Takva je bila i prva kršćanska zajednica u Rimu. Za nju daje svjedočanstvo i mučenik sv. Ignacije, biskup antiohijski. Osuđen da bude bačen u Rimu pred divlje zvijeri piše braći kršćanima u Rimu. Kaže doslovno: „Ignacije, koji se zove i Teofor, Crkvi koja predsijeda u Rimu, dostojnoj Boga, časnoj, divnoj, hvalevrijednoj, djelotvornoj, čistoj u vjeri, onoj koja predsijeda u ljubavi, kojoj je Krist zakon, a Otac joj daje ime." Takvi su, eto, bili ovi naši prvi kršćani, prva Crkva. Vrijedno je spomenuti da su se u katakombama, gdje su se ti vrli Kristovi sljedbenici skupljali da slave Euharistiju i daju hvalu Bogu, uz ostale vjerske znakove onoga vremena našla i po koja slika Isusove majke koja je bila i njihova majka. Njezina prisutnost među njima značila je pomoć, poticaj, nadahnuće i nadu da će njihova vjera rasti, napredovati i stvoriti ljepšu budućnost. A što bi bila Crkva u današnjem svijetu kad ne bi posvuda rađala dobrim djelima?

Marijo, prva radnice u vinogradu Gospodnjem, moli za nas.

12. „DA BUDU JEDNO"...

Kristova velikosvećenička molitva koju je izgovorio na Posljednjoj večeri u grču svoje božanske ljubavi pred apostolima, a koja je namijenjena svima nama, duša je njegove velike duše. Isus se molio Ocu da sačuva njegove učenike u jedinstvu vjere i ljubavi. „Oče sveti, sačuvaj ih u svome imenu da budu jedno kao i mi... Ne molim samo za ove, nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: da svi budu jedno... Slavu koju si ti dao meni, ja dadoh njima: da budu jedno kao što smo mi jedno, da svijet upozna da si me ti poslao" (Iv 17).

Ta Isusova molitva, koliko god bila žarka i božanska, koliko god bila molitva samoga Srca Božjega, nije postigla svoj cilj, ostala je neuslišana do dana današnjega. To je velika Božja tajna. Istina, Crkva nije uništena, nije nestala s lica zemlje, ona bitno postoji još i danas, ali ona je razdijeljena i raskomadana, pa takvim stanjem ne može biti nitko zadovoljan. Ipak, Crkva nije nikada izgubila vjeru u uspješnost Kristove molitve. Čeka svoju pobjedu i jedinstvo 'nadajući se protiv svake nade'. Kristova molitva za jedinstvo jedino je istinito jamstvo da će ono biti ostvareno i da se ono već sada nalazi u Božjem Srcu. Ta je molitva jedini uvjerljivi poticaj da se u tom pravcu nešto počne raditi s vjerom u uspjeh. Kristova molitva, zato jer je Kristova i jer je molitva, jedini je čvrsti temelj na kojemu možemo graditi sve uspjehe i neuspjehe u pravcu sjedinjenja. „Svojom ćete se postojanošću spasiti", uvjerava nas Spasitelj (Lk 21,17).

Predaja kaže da je Blažena Gospa isplela svojim vlastitim rukama, u jednom komadu, tuniku koju je nosio njezin sin Isus. Ali ta je ista tunika bila pred njezinim vlastitim očima raskomadana i podijeljena među vojnike koji su za nju bacili kocku. Ta je tunika simbol jedinstva Crkve koju su bratoubilački ratovi, oholost, mržnja, zavist, borba za vlast raskomadali na više dijelova. Možemo misliti kako se cijepalo Marijino srce, kad je gledala što se radi od njezine drage tunike! Tako isto bolno odjekuje u Marijinu srcu svaka podijeljenost kršćana kao posljedica manjka njihove vjere i ljubavi. Marija nosi u svome srcu nadu svih kršćana da će jednoga dana biti ponovno uspostavljeno narušeno jedinstvo, da će svi postati njezinom djecom, a ona će ih predati svome Sinu. Mi vjerujemo da će Marijine marljive ruke ponovno isplesti, i da već pletu, Kristovu haljinu jedinstva. Ona zna bolje nego itko drugi, koje se sve dobro moglo učiniti i gdje bi već čovječanstvo bilo da jedinstvo uopće nije bilo narušeno! Vizija takvih divnih mogućnosti, ostvarivih zajedničkim radom, morala bi nas učiniti strahovito odgovornima pred poviješću i pred Božjim sudom.

Ekumenizam, riječ koja je osobito poslije II. vatikanskog sabora puno puta izgovorena među vjernicima, zajedničko je ime za sve one pokrete koji u Crkvi idu za tim da se ponovno uspostavi jedinstvo svih kršćana: katolika, pravoslavnih i protestanata. Taj se pokret smatra djelom Duha Svetoga te ima prioritetno značenje u planovima Crkve danas. Zaslugom Sabora otvoren je službeni dijalog (teološki razgovor) između katolika i pravoslavnih crkava, između katolika i protestantskih zajednica. Što se tiče jedinstva vjere, lakše je razgovarati s pravoslavnima koji su sačuvali apostolicitet svoje vjere, a što se tiče psiholoških momenata skoro da je lakše razgovarati s protestantima, premda nemaju ni apostoliciteta ni jedinstvenog vjerovanja. S pravoslavnim crkvama može nas vezati euharistija i pobožnost prema Majci Božjoj, a s protestantima nas može povezati njihova ljubav prema Svetom pismu.

Led je razbijen, može se već sada reći: led nepovjerenja i međusobnog nepoznavanja, led dobre volje. Prijeđosmo put od nepostojanja bilo kakvih kontakata i bilo kakvog približavanja do uspostave ozbiljnih kontakata i postupnoga približavanja jednih prema drugima. Papa Ivan XXIII uspio je učiniti prvi važan korak: razbio je led nepovjerenja, samodostatnosti i zatvorenosti. Godine 1960. osnovano je u Rimu Tajništvo za jedinstvo svih kršćana, a na Koncilu su bili prisutni i promatrači drugih kršćanskih crkava. Pavao VI. izjavljuje: „Ako bi nam bilo kakva krivnja bila ubrojena za odijeljenost, molimo Boga za oproštenje, a tražimo ga i od braće koja bi se eventualno osjećala uvrijeđenima." Godine 1967. Pavao VI. posjećuje Ekumenskog patrijarha u Carigradu, a patrijarh Atenagora uzvraća iste godine posjet Papi u Vatikanu.

Pri zaključku II. vatikanskog sabora svečano je pročitana zajednička izjava Rimskog biskupa i Ekumenskog carigradskog patrijarhe pred svim koncilskim ocima i delegatima promatračima drugih crkava. Tom izjavom Papa i Patrijarh „žale i brišu iz sjećanja i iz Crkve izreke izopćenja iz godine 1054. i predaju ih zaboravu." Premda se taj važni crkveni čin odnosi u prvom redu na Zapadnu i Istočnu Crkvu, on je snažno i pozitivno odjeknuo i u protestantskim crkvama.

Ovo prvo probijanje leda, koje možemo s pravom smatrati darom Duha Svetoga Saboru, kao i bogato nastavljanje susreta koji su slijedili, slični su Adventu prije Božića ili Korizmi prije Uskrsa. Kao što iza Došašća slijedi Božić, a iza Korizme Uskrs, tako će i nakon klime ekumenskih prijateljskih susreta slijediti veliki blagdan jedinstva.

Postoje dva osnovna načela psihološkog karaktera koji moraju voditi sugovornike u dijalogu. Prvo: treba uvijek više naglašavati i produbljivati ono što nas sjedinjuje, nego ono što nas razdvaja, pazeći, naravno, pri tome da istina ne bude ni povrijeđena ni izdana. Drugo: kad se radi o kritici, onda treba najprije početi sa samokritikom te iznositi također svoje vlastite krivnje. Naravno, toga se načela trebaju uvijek držati oba sugovor-

nika, a ne samo jedan od njih.

Godine 1985, za vrijeme zasjedanja izvanredne biskupske sinode u Rimu, sastali su se u razgovoru papa Ivan Pavao II. i pravoslavni arhiepiskop Stylianos. Papa mu je rekao: „Koja šteta što ne možemo dati čovječanstvu godine 2000. poruku punog jedinstva i mira." Arhiepiskop Stylianos je odgovorio: „Svetosti, vi imate pravo, ali već sada imamo nešto zajedničko što možemo dati: naše zajedničko jedinstvo u pokori. U prošlosti smo činili pogreške, a danas smo sjedinjeni u pokori i poniznosti. A kada se kršćani, sjedinjeni u pokori i poniznosti, nalaze zajedno, tada ni jedinstvo u vjeri nije daleko."

Zar nam nešto slično ne poručuje i Blažena Gospa iz Lurda i Fatime kad nam govori majčinskom brigom: „Činite pokoru", što naravno vrijedi ne samo za obične vjernike nego i za pastire.

Veliki ekumenski pokret što ga je Duh Sveti raspirio osobito poslije Koncila, stvara u nama osjećaj zajedničke odgovornosti za budućnost Crkve, kakav dosada u Crkvi nije bio prisutan. Nadajmo se da će doći i plodovi kao posljedica naših zajedničkih molitava.

Marijo, Majko crkvenoga jedinstva, moli za nas!

13. ZAPADNA I ISTOČNA CRKVA

Katolička crkva naglašava u svim svojim obrednim činima da je euharistija veza jedinstva. Slaveći euharistiju vjernici se povezuju s Bogom i međusobno. Kao što više pšeničnih zrnaca tvore kruh, a više grožđanih bobica vino, tako i svi vjernici zajedno tvore Crkvu.

Ali i Marija, Majka Crkve, također je veza jedinstva. I ona povezuje vjernike s Bogom i međusobno. Ona je most koji spaja nebo i zemlju, kako je pozdravlja jedan naš pjesnik riječima anđela Gabrijela: „Zdravo, ti puna radosti. Ljudima jednom stajat ćeš pred očima kao mira znak, ko izvor utjehe... I bit ćeš vez, što zemlje dno i neba vrh u jedno spaja. I bit ćeš most, od molitava tkan, od suza mit, i u luk svit nad jazima i crnim vodama, što čovjeka će dijeliti od Boga" (Vladimir Nazor).

Vez kojim Marija veže nebo sa zemljom, ljude s ljudima bez obzira na vjersku pripadnost, majčinska je ljubav i skrb za svakog čovjeka da se spasi. Marija je snagom svoga božanskog materinstva tako planirana da je omogućila svojom posredničkom ulogom dijalog između Boga i ljudi, kao i dijalog ljudi međusobno.

Naglasit ćemo posebno onu vezu koju Marija ostvaruje između Rimske crkve i pravoslavnih Crkava, između Istoka i Zapada. Marija je snažno ugrađena u obje ove Crkve. Ona je sačuvala pravu vjeru u Isusa Krista i kod katolika i kod pravoslavnih. Ona je u oba slučaja znak raspoznavanja istine od zablude.

Ako su se ove dvije velike kršćanske Crkve odijelile jedna od druge te žive zasebnim životom, pa ako to ža-

losno stanje traje još i dandanas, onda to nije, da se tako izrazimo, Marijina krivnja. Marija je sačuvala odlično mjesto u srcima jednih i drugih vjernika i čvrst je zalog budućeg jedinstva. Spomenut ćemo primjerice štovanje Marijinih ikona u Istočnoj crkvi, napose u ruskoj. Krilatica „Držimo se Krista kao jedinog Spasitelja i ne obazirimo se na Marijinu posredničku ulogu" zabluda je vremena u kome živimo. Ta zabluda zbunjuje vjernike i zamagljuje pojmove, a horizonte jedinstva baca u nedogled.

U pobožnosti prema Mariji mogu nam istočne Crkve služiti kao svijetao uzor. One su obogatile sveopću Crkvu marijanskim duhom. Marijina ikona služi pravoslavnom vjerniku kao most između njega i nadzemaljskog života. Ikona je posvećeni predmet molitvene sabranosti i pobožnosti, napose pučke pobožnosti. Ona prati vjernika kroz život. Na dan svoga krštenja, i u mnogim drugim svečanim prigodama, vjernik prima na dar sliku Bogorodice i bude njome blagoslovljen. U svakoj se seljačkoj izbici (uglavnom još i danas) nalazi ukrašen kutić sa slikom Bogorodice. Nitko ne ulazi u taj prostor, a da se nije prekrižio i skinuo kapu s glave. Izbije li požar ili poplava, Bogorodičina se slika prva spašava. Ona, kao po nekom nepoznatom pravilu, obično ne izgara. Vjernik nosi križić ili sliku na prsima, pa išao u crkvu, na put ili u rat. Za razliku od Zapadne crkve, na Istoku je slikanje ikona povjereno isključivo monasima. Njihova su imena nepoznata, žive anonimno. Monah komu je povjeren taj sveti posao mora biti ukrašen svima kršćanskim vrlinama: miroljubiv, ponizan, pobožan, čestit. Mora biti čist i neoženjen. Je li takav, on je cijenjen od naroda, od crkvenih i državnih vlasti. Nije li takav, oduzima mu se pravo slikati ikone.

Ruski filozof Ivan Kirejevski (1816–1865) piše što je doživio, nalazeći se u blizini Bogorodice Iberske. „Stajao sam u kapeli Iberske Bogorodice u Moskvi", tako piše, „promatrajući čudotvornu sliku Majke Božje i narod koji se molio. Žene i starci bi klekli, prekrižili se i duboko se klanjajući molili. Promatrao sam crte njihova preobražena lica. Da! Tu se zaista ne radi o komadiću drveta koji služi kao podloga da se na njemu naslika lik Bogorodice. Tu je pred njima živa Bogorodica, njihova majka i tješiteljica."

Najljepša i najstarija je Vladimirska Bogorodica. Prozvana je majkom ruske zemlje. Teodor Studita moli se pred njom ovako: „Kad stojim pred tvojom slikom, majko moga Gospodina, pun sam strahopoštovanja i čeznem za tvojim poljupcem. Takvu si puninu milosti primila od Gospodina, te je i sama tvoja slika puna čudesnog djelovanja." Krasno svjedočanstvo o Marijinu štovanju u Rusiji, i u istočnim Crkvama uopće, daje teolog Simeon Mladi (960–1022). On piše: „O sveta Bogorodice! Ti si gorući oganj, ti si izvor svježe vode. Izgaraš i izlijevaš se, ali ostaješ čitava i čuvaš nas od propadanja. Ti pobožanstvuješ ljude, dižeš stvorove iz praha zemlje, nagrađuješ pokojnike besmrtnošću, tamu grijeha pretvaraš u svjetlost kreposna života. Ti puniš srce žarom ognja, čovjeka grešnika potičeš na obraćenje, sebe poklanjaš ljudima, usrećuješ ih svojom ljubavlju, a odijeljene od sebe privlačiš neodoljivom snagom koju ima samo Bog."

U posljednjih sedamdesetak godina Rusija je doživjela velike promjene. Ali one su više izvanjske nego duboko unutrašnje. Pobožnost stare Rusije prema Bogorodici osjeća se i danas. Svjedok je primjerice Tatjana Goričova. U Rusiji je poslije svoga obraćenja obavila generalnu ispovijed. Rado je prihvatila jednu posebnu molitvu u čast Bogorodice kroz četiri godine kao pokoru za svoja prošla lutanja. Suznim očima čisti stare slike Bogorodice i moli se pred njima. „Mnoge su ruske ikone danas u muzejima", tako piše, „ali što hoćete, narod ide u muzeje pa se i tamo moli. Molitva je zarazna. Nemajući u rukama Svetog pisma, narod vadi svetopisamske citate iz antireligiozne propagande... Molitve ruskih mučenika za vjeru proizvode čudesa: obraćenje mladih intelektualaca koji nisu nikada ništa čuli o Bogu."

Majka Božja koja je nosila u svome krilu Riječ Božju postala je za rusku dušu svakidašnja inspiracija, put koji

vodi prema cilju. U jednom svom spisu Goričeva aludira čak na eshatološku obnovu, vezanu uz ponovni Marijin dolazak na svijet. Olkver Clement, komentirajući to njezino proroštvo prema kome će budući vijek biti Marijin vijek u Duhu Svetomu, kaže: „Tko ima uši da čuje neka čuje što Duh govori Crkvama, također tebi, sestro Tatjana, i svima tebi sličnima."

Današnja je ruska stvarnost, općenito uzeto, drugačija, ali to ne zbunjuje onoga koji vjeruje. Kad je Giorgio La Pira posjetio današnju modernu Rusiju, rekao je svome pratiocu novinaru; zadržavajući se na jednoj otvorenoj crkvi: „Gledaj, rađa se vjera u Rusiji." „Ali, profesore", odgovorio je novinar, „sve su to same starice." „Čuj, ti gledaš očima novinara. Ti gledaš kruto „sada". Ali ti moraš studirati teologiju starica. Jer kad tu ne bi sada bilo tih starica s upaljenim svijećama u rukama pred slikom Gospe, kad jednom dođu mladi tražeći vjeru (a doći će), na koji bi plamen oni upalili svoju svijeću?"

U crkvi Uskrsnuća Kristova, u blizini Pariza, bila je '86. izložena jedna ikona Majke Božje, vjernicima na štovanje. Neizmjerno je mnoštvo u dva dana punilo crkvu moleći se. Čudotvornost je ikone u tome što iz nje curi miomirisno ulje. Brojni bolesnici su ozdravili pred njom, a uslijedila su i brojna obraćenja. Ali ova slika nije neki osobiti izuzetak. Postoje i danas brojne čudotvorne ikone u pravoslavnim zemljama.

Mi ne tvrdimo da je jedinstvo naših dviju velikih kršćanskih Crkava već tu na vratima. No da li bi ono bilo uopće ostvarivo, kad nas već sada ne bi povezivao taj čudesni most koji se zove Presveta Bogorodica, Marija Majka Crkve?

Sveta Bogorodice, moli za nas!

14. U ZEMLJI OSPORAVATELJA

Paulu Wattsonu, članu Engleske episkopalne crkve, rodila se 30. listopada 1909. misao da organizira molitvenu sedmicu za sjedinjenje svih kršćana, i to između blagdana Stolice sv. Petra i blagdana Obraćenja sv. Pavla (18–25. siječnja). Misao koja se rodila među protestantima pretvorila se u međunarodnu molitvenu akciju širom kršćanskog svijeta.

Wattson je bio jedan od onih protestanata koji su iskreno štovali Majku Božju i kojega je Gospa dovela u krilo Katoličke crkve. Njegovi učenici nazvali su Mariju Gospom sjedinjenja, Domina adunationic, Our Lady of Atonement.

Naime trganje jedinstva nije se zbilo samo na liniji Istok–Zapad, nego i na liniji Sjever–Jug. Protestantizam je zasjekao novu veliku ranu u Kristovo mistično Tijelo, Crkvu. Trebalo je da se gorka čaša sablazni ispuni do vrha, kako bi svima postalo jasno da razjedinjeni kršćani ne mogu ispuniti zapovijed Isusa Krista: „Pođite i učinite mojim učenicima sve narode" (Mt 28, 19). Čini se, Božja je volja, da će tek sjedinjeni kršćani ostvariti tu veličanstvenu Kristovu viziju.

Važnost i osobitost II. vatikanskog sabora jest u tome što svoj spasonosni plan obnove nije postavio samo na temelje povijesnog iskustva rimokatoličke Crkve, nego i na iskustvo drugih kršćanskih zajednica. Na taj je način Sabor širom otvorio vrata ekumenizmu i svijetu uopće, usvojivši već spomenuto načelo: u vlastitoj kući traži u

prvom redu svoje grijehe, a u tuđoj u prvom redu ono što je dobro.

Ono, što nas može približiti protestantima i otvoriti iskren dijalog s njima, to je njihovo veliko poštivanje i ljubav prema pisanoj Riječi Božjoj. Prva veza jedinstva, prvi zajednički susret treba dakle biti Biblija, Sveto pismo, pisana Riječ Božja, jer prema Ivanovu Evanđelju: „U početku bijaše Riječ" (Iv 1,1). Nadahnut tom idejom II. vatikanski sabor je znatno obogatio Crkvu izvornim vrijednostima Svetog pisma Starog i Novog zavjeta. U obnovljenom misnom slavlju ima sada više Biblije nego prije, tri čitanja uz prilog odgovarajućeg psalma. Osobito se počeo cijeniti i Stari zavjet, premda je običnom vjerniku teže razumljiv nego su Evanđelja. I propovijedanje pod svetom misom daje prednost homiliji, tj. tumačenju Svetog pisma. Počela se još marljivije proučavati Biblija, služeći se pri tome svim raspoloživim naučnim pomagalima i tehničkim dostignućima kojih prije nismo imali. Počelo je štampanje i rasparčavanje Svetog pisma, osobito Novog zavjeta, u sve narodne slojeve. Pojavili su se novi, jezično dotjeraniji prijevodi. Narodni jezik u liturgiji Crkve učinio je vjernicima ogromne usluge u poznavanju i vrednovanju Svetog pisma, a time i u boljem poznavanju same vjere.

Paralelno s vrednovanjem Svetog pisma, pokoncilska je Crkva doživjela renesansu i u vrednovanju same osobe Isusa Krista. Već je sv. Jeronim rekao: „Tko pozna Pisma, pozna Isusa Krista." Crkva je iznova postala živo svjesna da među nama boravi i djeluje živi i istiniti Isus Krist. Njegova se prisutnost počela posvuda osjećati novom snagom. „Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta" (Mt 28,20). Isus Krist, živo prisutan među nama, osvaja svakoga, napose naše mlade. Stvaraju se masovni pokreti mladih. Organiziraju se male molitvene skupine i u krilu Katoličke crkve. Premda bi se u svemu tome moglo govoriti i o nekim sporednim devijacijama, taj je fenomen sam po sebi dar Duha Svetoga. Nitko ne može izgovoriti ime 'Isus' bez Duha Svetoga. Mise za mlade, koji su se iznenada pretvorili u aktivne i oduševljene slušatelje, iako nisu strogo liturgijski opravdane, čine mnoge usluge Crkvi u njezinim naporima oko evangelizacije i katehizacije mladih.

Ali sve te velike vrijednosti kojima se pokoncilska Crkva obogatila, djelomično i zato jer je uspostavila dijalog s protestantima i njihovim zajednicama, kriju u sebi i jednu načelnu zabludu. Braća protestanti, barem globalno uzevši, tragajući za vrijednostima Svetog pisma, nisu uspjeli naći u svetim knjigama dvije velike istine naše svete vjere: Crkvu kao instituciju, sagrađenu na Petrovoj pećini, i Mariju kao Majku Crkve. Bez vodstva Crkve, vođeni svjetlom samog Svetog pisma, oni ne uspješe doći ni do apostola kao stupova kraljevstva Božjega na zemlji ni do Marije, Kraljice apostola i Majke Bogočovjeka Isusa Krista.

Nije sve isključivo u Svetom pismu. Sveto pismo je nadahnuto Duhom Svetim, ali nadahnut u prvom smislu riječi može biti samo živi čovjek u čijim se rukama nalazi sveta knjiga kao sredstvo spasenja. Taj živi čovjek je živa Crkva. Sveto pismo samo po sebi može biti mrtvo slovo, a za neke to i jest. Kad bi Sveto pismo bilo samo po sebi životvorno, ono bi kao takvo djelovalo i u rukama poganina koji inače ništa ne zna o Isusu Kristu. Uz Sveto pismo potreban je i živi njegov tumač, kao što je i Filip đakon bio potreban Etiopljaninu koji se mučio čitajući Izaiju, ali u njemu nije ni slutio Isusa Krista samim čitanjem.

Isus Krist je u raspravi sa Židovima rekao: „Vi istražujete Pisma, jer mislite po njima imate život vječni. I ona svjedoče za mene" (Iv 5,39). Židovi su mislili naći u Pismima istinu, ali je ne uspješe naći, premda se u njima, objektivno govoreći, krila. I u tome je bila njihova tragična zabluda. Život se vječni nalazi u živom Kristu, a taj se nalazi u zajednici žive Crkve.

Ali Pisma, koja svjedoče za Isusa Krista, svjedoče i za njegovu svetu Majku, s kojom je on osobno, živo i nerazdjeljivo povezan. Tako je on bio u svome zemaljskom tijelu, a takav je i danas u svome mističnom tijelu – Crkvi.

Bog je htio, prema svojim planovima otkupljenja, da

uz jedinoga otkupitelja Isusa Krista bude i Marija. Bog je morao htjeti da spasi cjelovita čovjeka u njegovu muškom i ženskom elementu. U Praobjavi Bog je obećao ne samo Spasitelja nego i Ženu koja će Zmiji satirati glavu. Uz novoga Adama htio je i novu Evu, i dolikovalo je da tako bude. U siječnju god. 1546. Martin Luter je zapisao: „Ja znam dobro da bi nas Bog mogao pomagati (spasiti) i po Majci svoga Sina, ali on to neće. On neće da nas pomaže (spasava) nego po svome Sinu Isusu, Gospodinu, u kojega mi moramo staviti sve svoje povjerenje i sve svoje nadanje." I mi smo svi čvrsto uvjereni da moramo staviti u Isusa Krista sve svoje nadanje, sve svoje povjerenje. Ali odgovor traži i pitanje, zašto Bog neće Mariju kao Spasiteljevu vjernu suradnicu, kao njegovu vlastitu Majku? Karl Barth, poznati protestantski teolog i filozof, kaže: „Kad bih ja bio katolik, ja bih sve djelo spasenja savio oko Marije." I to je logično. Ali je nelogično, ako je Duh Sveti s jedne strane ispunio Mariju „puninom" svoje milosti da je zatim stavi u kut, neka hrđa bez posla i skrštenih ruku. Ostaje istinom ono što je rekao sv. Petar da nema drugoga imena u kome bismo se mogli spasiti osim imena Isusa Krista. Ali nema ni drugoga puta koji bi nas sigurnije vodio k Isusu, nego je Marija. Uostalom, nije točno da se u protestantizmu uopće ne štuje Blažena Djevica Marija. Mnogi je protestanti štuju, a to osobito čine neke ženske zajednice koje su je izabrale svojim uzorom i svojom pokroviteljicom. I to štovanje raste. Zar nije to opet onaj divni most koji će nas sve skupa sjediniti oko našega Spasitelja Isusa Krista?

Marijo, Majko osporavana, moli za nas.

15. CRKVA U HRVATA – MARIJANSKA

Kad proljeće stigne u zemlju i sunce pomiluje svojim toplim zrakama svaku travku, tada se svuda naokolo pokaže cvijeće u čarobnim bojama, oblicima i mirisima. Na sličan način pojavilo se u Crkvi cvijeće najrazličitijih duhovnih obnova, pothvata, zamisli, rezolucija, zaključaka i ideja u ovo naše pokoncilsko vrijeme.

Jedna ideja koja se rodila na II. vatikanskom saboru i počela se ostvarivati jest ideja decentralizacije vlasti i uprave. Osnivaju se nove strukture: biskupske sinode i konferencije. U našoj se zemlji stvara pojam „mjesne Crkve" koja obuhvaća sve katolike Hrvate na jugoslavenskom teritoriju s jednim živim jezikom u liturgiji. Tako dobivamo ime „Crkva u Hrvata", dosada manje upotrebljavano.

U posljednjih petnaestak godina ta je Crkva doživjela renesansu vjerskog života, koja je osobito došla do izražaja u nekim našim velikim slavljima od životne važnosti, napose u njihovoj intenzivnoj pripravi. Ali ono što nas najviše potiče da o tome govorimo u ovoj knjizi jest činjenica da je tradicionalna hrvatska marijanska pobožnost moćno podsticala taj vjerski val i da je Marija bila posvuda živo prisutna.

Mogli bismo početi nekim redom pa najprije spomenuti Mariološki kongres u Zagrebu od 6–12. kolovoza 1971. i XIII. marijanski međunarodni kongres u Mariji Bistrici od 12–15 kolovoza iste godine. Zagrebački nadbiskup, kardinal Franjo Kuharić, izražava već unaprijed

svoju radost i zahvalnost Bogu: „Zahvaljujem Bogu i Presvetoj Bogorodici što smijemo ponuditi svoju ljubav i pomoć, kako bi se uspješno ostvarila dva Marijina kongresa u našoj domovini. Radosni smo što će učeni ljudi raspravljati kroz šest dana o veličini i štovanju Presvete Djevice. Radosni smo što će nakon toga kroz četiri dana hodočasnici iz raznih zemalja, ali zajednički nadahnuti i bratski okupljeni, iskazati čast i ljubav Spasiteljevoj i našoj Majci. Razmatrat će se o potresnoj temi Marijine prisutnosti u današnjem svijetu, u našem vremenu, usred naših pitanja i problema."

Ta prva velika znanstveno-pučka manifestacija, dobro spremana i organizirana, zahvatila je sav naš narod i okupila ga oko Marije kao nade naše ljepše budućnosti. Ona će nadahnuti i pospješiti sve ostale naše velike vjerske manifestacije koje će slijediti. Moto Kongresa bio je natpis u crkvi Majke Božje Jeruzalemske na Trškom vrhu: „Origo melioris mundi Maria."

Velika devetnica proslave „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata" započela je 1975. hrvatskom marijanskom godinom na spomen najstarije, povijesno utvrđene, Gospine crkve koju je prije tisuću godina podigla u Solinu na Otoku kraljica Jelena. Kulminirala je proslavom u Solinu 12. rujna 1976. Ne znam, ima li igdje drugdje na cijelom području nekadašnjeg hrvatskog kraljevstva tako malen prostor koji budi više uspomena na prošlost kao ovaj blagoslovljeni kutić zemlje, smješten izmedu dva rukavca rijeke Jadro. Kraljica Jelena, jaka, razborita i pobožna žena, bila je majka kralja Stjepana Držislava, a supruga kralja Mihovila Krešimira II. Ona gradi dvije crkve: jednu veću u čast Blažene Djevice Marije, a drugu manju u čast sv. Stjepana Prvomučenika. Crkva Gospe od Otoka zove se u novije vrijeme i crkvom „Velikog zavjeta".

Godini 1978. pripada proslava devetstote obljetnice hrvatskog kralja Zvonimira iznad ruševina Marijine crkve u Biskupiji kod Knina. Zvonimir je podigao tu crkvu da služi kao katedrala hrvatskom biskupu koji je trebao dobiti naslov „primas Croatiae". U ruševinama

crkve pronaden je i najstariji Marijin lik u hrvatskoj umjetnosti. Proslava u Biskupiji 17. rujna godine 1978, gdje je hrvatski kipar Ivan Meštrović podigao spomen-crkvu, postala je znakom, simbolom uvijek ponovnog rasta vjere iz starog korijenja.

Godina 1979, s datumom 12. rujna, osobito se ističe u svim tim našim proslavama novijeg datuma. Proslavljena u Ninu, sjedištu hrvatskog biskupa u vrijeme hrvatskih kraljeva, a spomen je na dragocjena pisma što su ih papa Ivan VIII. i hrvatski knez Branimir s biskupom Teodozijem medusobno izmijenili. Papa utvrđuje Hrvatima pravo na samostalnu državnost, a Branimir ponovno uspostavlja i definitivno povezuje sudbinu hrvatskog naroda sa sudbinom Rimske crkve. Papa služi u to ime misu na grobu sv. Petra i blagosiva Hrvate.

Proslava u Ninu uspjela je iznad svih očekivanja, ali ne samo zato jer je bila dobro duhovno spremljena i organizirana nego i zbog njezina prvorazrednog povijesnog značenja. Malo je koji hrvatski vladar tako snažno utjecao na buduće tokove hrvatske povijesti, i našeg identiteta, kao knez Branimir, vrstan poznavalac hrvatske duše i odani sin Katoličke crkve.

Slijedila je velika proslava Nacionalnog euharistijskog kongresa u Mariji Bistrici. Priprava je bila intenzivna, a euharistija je bila centar te priprave u svim biskupijama gdje žive Hrvati. Tri su značajna događaja bila predmet ove velebne proslave: 1300. obljetnica pokrštenja Hrvata, Nacionalni euharistijski kongres i pradjedovsko štovanje Majke Božje s osvrtom na 300. obljetnicu našašća čudotvornog kipa Gospe Bistričke. Ni Marija Bistrica ni Katolička crkva u Hrvata nije još nikada doživjela tako velebno slavlje. Sve su brane otpora i kočenja padale pred bujicom zanosa narodnih masa koje su postale svjesne svoje povijesne uloge. Prisustvovali smo najvećoj misi u povijesti hrvatskog naroda. Zgrnulo se tu dobrih petsto tisuća vjernika iz svih krajeva naše zemlje, a bilo ih je i iz inozemstva. Velik broj najviših crkvenih dostojanstvenika iz cijelog svijeta, s papinim delegatom na čelu, dijelilo je radost i pobožnost s na-

šim narodom. Proslava je započela 8. rujna 1984. s bdijenjem u zagrebačkoj katedrali i u svetištu Gospe Bistričke, da se prelije u more svijeta koji će 9. rujna u Mariji Bistrici slaviti euharistijskog Krista veličanstvenom misom, posebnom posvetom Majci Božjoj te zahvalnim pjesmama „Tebe Boga hvalimo" i „Lijepom našom". Svi su Hrvati katolici bili toga časa jedno srce i jedna duša. Jedna mlada žena iz puka oduševljeno je uzviknula: „Želim da se ovoga časa preselim u vječnost i zadržim za sve vijeke sreću koju sada uživam."

I naši pjesnici dođoše na „svoje" u Himni Gospi Velikog Zavjeta:

Spomen slave pokraj Knina
Velik zavjet sred Solina,
Znak pobjede iznad Nina,
Za Hrvate moli Sina.

Zvonimir ti pralik diže,
Jelena ti crkvu gradi.
Ta baština do nas stiže,
Preuzeše zavjet mladi.

Od Trsata do Aljmaša
Ti si, Majko, snaga naša,
Od Poreča do Škrpjela
Svetišta su tvoja bijela.

Olovo, Sinj i Tekije,
Svud nas tvoja ljubav grije,
Brijeg Široki i Kondžilo
Štitilo je tvoje krilo.

Bistrica kraj Zagreb grada,
Naše sloge nova nada,
Ti si sunce usred tmina,
Za Hrvate moli Sina. (B.J.)

Dušo duše hrvatske
Isusova Mati,
Sunce naših stradanja,
ne prestani sjati.

Marijo, Kraljice Hrvata, moli za nas.

16. CRKVA U HRVATA U OBNOVI

„Ništa nam ne bi koristilo, što smo se rodili", tvrdi sv. Augustin, „da se nismo i preporodili." Mi dodajemo: Ništa nam ne bi koristila velika vjerska slavlja Crkve u Hrvata, kad ona ne bi urezala oštre i duboke brazde obraćenja i obnove u duše našeg naroda. Još bi nas i teretila kao velika milost koja je prohujala mimo nas netragom. Jer ta su slavlja velika Božja milost, veliki dar Duha Svetoga i posebni blagoslov Majke Božje za naše današnje velike duhovne potrebe. Stavila su nas na raskrsnicu: ili ćemo čuti glas Gospodnji i obratiti se ili ćemo odbaciti i tu milost pa utonuti u svoje stare grijehe. Vanjska slavlja, koliko god imaju svoje značenje i korisna su, ona nisu sama sebi svrhom. Premda su s jedne strane posljedica već postojeće vjere, ona se organiziraju s ciljem da vjeru još više učvrste, dignu je na viši stupanj i učine nas odgovornima pred novim vremenima i izazovima. Ako ste sveti, budite još svetiji, rekao bi nam naš Spasitelj; ako me ljubite, ljubite me još više, a ako ste potrebni obraćenja, onda se obratite. Postoji vrijeme slavljenja i vrijeme obnove; vrijeme cvata i vrijeme ubiranja plodova.

Katolička vjera u Hrvatskoj ima dvije važne karakteristike, u pravcu kojih se treba odvijati pokoncilska duhovna obnova, to su naša privrženost rimokatoličkoj Crkvi s Petrovim nasljednikom na čelu i marijanska značajka naše vjere.

Papa Agaton (678–681) uspostavlja prve veze s narodom koji se slegao na obale Jadranskog mora i već u

znatnoj mjeri prihvatio vjeru u Spasitelja Isusa Krista. Papa sklapa s Hrvatima značajan međunarodni mirovni ugovor čiji je sadržaj sačuvan: „Hrvati se tvrdom vjerom zakleše svetom Petru da nikada neće provaljivati u tude zemlje niti ondje ratovati, već da će radije živjeti u miru sa svima koji to budu htjeli. Od Pape će zato dobiti blagoslov i molitvu da će se za njih boriti i na pomoć im biti Bog Hrvata kada god drugi narodi provale u hrvatsku zemlju i ratom je uznemire, a Petar učenik Kristov, obdarit će ih pobjedom."

O definitivnom pokrštenju Hrvata svjedoči kamena krstionica kneza Višeslava u Ninu koju su kasnije Mlečani odnijeli sebi, ali se danas nalazi u Zagrebu, gdje joj je i mjesto.

Pobožni knez Trpimir „milošću Božjom knez Hrvata" zove u Hrvatsku redovnike benediktince te na taj način još više učvršćuje i prosvjećuje našu vjeru, i još više povezuje Hrvate sa Stolicom svetog Petra u Rimu.

Knez Branimir (879–892), već potpuno samostalan vladar, povezuje, kao što već rekosmo, Hrvate definitivno i za sva vremena s biskupom Katoličke crkve u Rimu, s Papom. U to ime šalje Papi pismo vjernosti, a papa Ivan VIII, silno obradovan, služi svetu misu na Spasovo 21. 5. 876. na grobu svetog Petra, podiže ruke te blagoslivlje kneza i čitavi hrvatski narod. Slaveći tisuću stotu obljetnicu toga prevažnog događaja u Ninu, hrvatski biskupi na okupu traže neka svaka naša obitelj po mogućnosti posjeduje Branimirov križ i drži ga u svome stanu, a svi Hrvati u zemlji i izvan nje neka mole dnevice slijedeću ispovijed vjere: „Čvrsto vjerujem u Boga Oca i Sina i Duha Svetoga. Životom želim potvrditi svoj krsni savez s Bogom i tako obnoviti sveti pradjedovski zavjet vjere u Isusa Krista i vjernost Katoličkoj crkvi. Svoju odluku polažem u Bezgrešno Srce Presvete Bogorodice Marije. Amen."

Nizahu se stoljeća jedno za drugim, dizahu se bure, oluje i urnebesi, ali Hrvati katolici ostadoše jednako privrženi svojoj pradjedovskoj vjeri. Najezda Turaka u naše zemlje stvorila je od njih mučenike, prorijedila

njihove redove, opustošila domove i trgala dijelove domovine, ali ih nije skrenula sa zacrtanog puta. Bosna pade 1466. Na vjeru uhvaćenom kralju Stjepanu Tomaševiću, vjernom sinu Rimske crkve, sultan odrubi glavu 1463. pod tvrdim Jajcem. Kraljica majka Katarina pobježe u Rim pod okrilje Pape. Stanujući u vječnom gradu živjela je u pokori i molitvi. Umrije na glasu svetosti 1478. i nađe svoje posljednje prebivalište u franjevačkoj crkvi Ara coeli. Pet dana prije smrti oporučno ostavlja Bosnu Svetoj Stolici u nasljedstvo. Papa Pio II. organizira vojsku za oslobođenje Bosne, ali se u Anconi razboli i umre.

Papa Lav X. naziva godine 1619. Hrvate časnim imenom „predziđe kršćanstva", „antemurale christianitatis". Turci nude Nikoli Zrinskomu da će priznati Hrvatsku slobodnom zemljom, ako im se pusti prolaz u zapadne kršćanske zemlje, ali on odbija, premda je takva ponuda bila privlačna. Ali gdje bi onda bila prisega vjernosti?

Kad papa Ivan Pavao II. u naše vrijeme s tolikim simpatijama susreće Hrvate hodočasnike u Rimu, govori im toplinom koju osjeća još samo za svoju Poljsku, želi nas podsjetiti da dobro pozna našu povijest i da je to što se sada događa logični nastavak onih veza koje su odvajkada postojale između Hrvata i Svete Stolice.

Druga važna oznaka naše katoličke vjere koju ćemo samo natuknuti, jer se o njoj govori u svim ovim našim svibanjskim temama, a ta je: da je naša vjera izrazito marijanska. I da Marija s pravom nosi naslov Kraljice Hrvata. Mi nikada nismo rastavljali Isusa od Marije niti Mariju od Isusa. Niti smo štujući Mariju oduzimali Isusu njegov božanski suverenitet u otkupljenju ljudskog roda, kao da bi nas i bez njega netko drugi mogao otkupiti. Niti smo štujući Isusa zanijekali Marijino božansko materinstvo i njezinu odgovarajuću ulogu u spasavanju svijeta. Marija je živo jamstvo vjernosti onome Isusu koji je rekao: „Ja sam put, istina i život", onome Jedinome Božjem Sinu koji je Ocu omilio i poslao ga na ovaj svijet da bude našim Spasiteljem. Isus je mogao spasiti svijet

bez ičije suradnje, ali on je želio i Marijinu i našu suradnju u djelu koje se tiče nas. Nisu samo Židovi, Kristovi suvremenici, krivo shvatili Isusa. Njihova se zabluda provlači kroz sva vremena, kroz svu povijest kršćanstva. Zato nam je Bog dao Mariju, njegovu rođenu majku koja nam pokazuje istinitoga Krista i kaže nam: „Budni budite, koga nazivate Kristom. Jer ustat će mnogi lažni Kristi i lažni proroci, da, bude li moguće, zavedu izabrane" (Mk 13,22).

Između svih ljudi koji su slušali Isusa, uključivši i apostole, samo je Petar nadahnut Duhom Božjim dao točan odgovor na Isusovo pitanje: „Što misle ljudi tko sam ja?" Petar odgovara: „Ti si Krist, Sin Boga živoga." Istiniti Krist nalazi se u Petrovoj Crkvi koja štuje Mariju.

U svojoj divnoj osobnoj poslanici NEK-u papa Ivan Pavao II, nasljednik Petrov, kaže: „Gdje je Marija, tu je i njezin Sin. Nastavite stoga duhom vjere i pokore hodočastiti u vaša brojna Marijina svetišta, velika i mala, razasuta diljem vaše domovine: u Mariju Bistricu, na Otok u Solinu, Trsat, Sinj, Barban, Gerovo, Vepric, Škrpjel, Olovo, Ramu, Kondžilo, Široki Brijeg, Donje Hrasno, Tekije, Krasno, Aljmaš, Voćin, Molve, Remete i tolika druga što kroz sva stoljeća svjedoče pobožnost vašeg naroda prema Bogorodici Mariji koju vaši preci nazvaše 'Advocata Croatiae fidelissima', 'Najvjernija odvjetnica Hrvatske'. U vjernosti Mariji naći ćete najsigurniju zaštitu za očuvanje i napredak vaše vjere" (Ivan Pavao II).

Marijo, najvjernija zaštitnice Hrvatske, moli za nas.

17. CRKVA U HRVATA – SVJEDOČKA

Narodna poslovica veli: „Riječ potiče, primjeri privlače." U prvoj knjizi Makabejaca, pretposljednjoj povijesnoj knjizi Svetoga pisma staroga zavjeta stoji pisano kako je kralj Antioh Epifan odlučio da sa svim najmodernijim sredstvima svoga vremena u korijenu zatre vjeru obećanoga naroda i da je već imao velike uspjehe. Tada je ustao Matatija, sin Ivana Šimunova, i suprotstavio se kraljevim bezbožnim planovima. „Tada Matatija", tako kaže Sveto pismo, „stade vikati gradom iza glasa. 'Svaki koji gori ljubavlju za Zakon i stoji uz Savez, neka ide za mnom'." Tim riječima on jedan jedini povuče za sobom sav narod i izvojeva mu vjersku slobodu. Augustin se godinama borio sa sobom, hoće li se ostaviti svoga grešnog života i primiti krst Isusa Krista ili će i dalje vrludati putovima propasti, sve do onoga časa kad je u jednoj veličanstvenoj viziji ugledao pred sobom procesiju onih koji su slijedili Krista i zvali njega neka ih i on slijedi. Tada je uskliknuo: „Ako su mogli ovi i oni, Augustine, zašto ne bi mogao i ti?" I gle! Što ne mogahu sve knjige koje je pročitao, svi govori što ih je čuo po crkvama, to je mogao primjer. Augustin se obratio.

Isus je veliku važnost polagao na svoju učiteljsku službu i propovijedanje, ali nije zanemario ni primjer svoga života. Opravši učenicima noge kod Posljednje večere reče. „Primjer sam vama dao da i vi činite kao što ja vama učinih."

Naša vjera ne živi samo od riječi Božje nego i od primjera, od svjedočenja. Kad god slušamo propovijed kod svete mise, mi smo potaknuti da idemo u svijet i svoju vjeru svjedočimo životom. Kao da Spasitelj govori svakomu od nas ono što je rekao apostolima: „Primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas, i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji, i sve do kraja zemlje."

Živo svjedočenje vjere, gdje god ono bilo i pred kime god bilo, diže vjernika na viši stupanj savršenstva, učvršćuje ga i čini ga apostolom. Javno svjedočenje vjere koje Isus traži od nas, i sam je vršio u odnosu na svoga Oca koji je na nebesima. Zato se on i zove svjedokom, Svjedokom vjernih (Dj 1,5). Istina, 30 godina proživio je u skrovitosti nazaretske obitelji, sakriven od očiju svijeta, ali i u toj dobi on je htio svjedočiti za Oca. Naden u hramu, kaže svojima: „Zar niste znali da ja moram biti u onome što je Oca mojega?" (Lk 2,49).

Poslušan Očevoj volji daje se krstiti u rijeci Jordanu. Kaže Ivanu koji ga odvraća od toga čina, jer da je simbol grešnosti: „Pusti samo, jer dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost" (Mt 3,15). U pustinji odbija napasnika riječima: „Gospodinu Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi" (Mt 4,10). Svjestan žrtve koju Otac traži od njega, on otvoreno ide ususret trpljenju i smrti. Petar ga hoće odvratiti, ali on ga energično odbija. „Nosi se od mene, sotono, jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko" (Mt 16,23). Na Posljednjoj večeri više puta svjedoči za Oca: „Neka svijet zna da ja ljubim Oca i da tako činim, kako mi je zapovijedio Otac" (Iv 14,31). Viseći na križu, Otac mu je posljednji u mislima, uz njegovu Majku: „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj. To rekavši, izdahnu" (Lk 23,46).

Naš se hrvatski narod može zvati narodom vjernosti i svjedočenja. Naša je vjernost poslovična, ali naše svjedočenje nije tako poznato kako zaslužuje izvan granica naše domovine. Poznate su izreke u našem narodu: „Vjera nije kaput da je možeš mijenjati". „U katoličkoj sam se vjeri krstio, u njoj ću i umrijeti" itd.

Spomenut ćemo samo dva svjedoka naše poslovične vjernosti koji su izrasli iz našeg naroda i zastupnici su velikog broja drugih, manje poznatih svjedoka. Prvi je sveti Nikola Tavelić, jeruzalemski mučenik, prvi službeno priznati svetac naše Crkve podignut na čast oltara. Živeći medu Saracenima u Jeruzalemu kao Kristov misionar srce mu je krvarilo kad je gledao kako na svetom mjestu toliki broj ljudi nema prave i jedino spasonosne vjere. Znajući dobro što ga čeka pokuša li javno svjedočiti za Isusa Krista i za svoju vjeru, on, potaknut nekom neodoljivom unutrašnjom snagom, ide zajedno s trojicom ostale braće misionara da izgovori pred nevjernicima svoju vjeroispovijest i osudi krivovjerje koje je blatilo kršćanske svetinje. Tada ih kadija upita. „Hoćete li opozvati sve što ste rekli te postati Saracenima? Inače morate umrijeti." Ali oni ne opozvaše, pa budu osuđeni na smrt mučenjem. Sasjekoše ih i raskomadaše noževima te na kraju spališe njihova blagoslovljena tjelesa, premda su pristupili kadiji goloruki i htjeli se boriti isključivo snagom riječi i argumenata. Bio je dan 14. studenog 1391.

Drugi, na oltar podignuti Kristov svjedok i naše gore list, bio je blaženi Marko Križevčanin, rodom iz Križevaca, od oca vojničkog časnika. U ono vrijeme, početkom 17. stoljeća, bjesnio je u Ugarskoj vjerski rat. Kalvini pale sela, otimaju crkve, samostane, crkvena imanja, silom prevode katolike u protestantizam. Zlostavljaju i ubijaju svećenike. Marko je bio mlad i sposoban svećenik, pun žara i svetosti. Studije je svršio u Rimu. Ostrogonski nadbiskup poznavajući njegovu svetost i naobrazbu, zove ga k sebi da bude stupom u obrani vjere protiv krivovjeraca. U naletu bijesa Rakoci hvata Marka, a zajedno s njime i dva njegova druga te ih zatvara. Traži od njih odpad od vjere i podvrgava ih najžešćim mukama. Vješaju im konope oko vrata, dave ih, lome im ruke, režu nos i uši. Ujutro odrubiše glavu Marku i drugu Melhioru Grodieckom a njihova tjelesa baciše u zahodsku jamu. Slično postupiše i s trećim drugom, Stjepanom Pongracom, koji nije odmah izdahnuo zbog njiho-

ve nepažnje. Trebalo je samo da se odreknu vjernosti Crkvi i Petrovu nasljedniku u Rimu. Ali oni se sjetiše riječi Časoslova koji su dnevice molili: „Za sve blago svijeta toga, ja se neću odreć Krista Boga." Marko je imao tek 31 godinu kad je, uoči blagdana Male Gospe, umro mučeničkom smrću, godine 1619.

S ponosom častimo ova naša dva mučenika i svjedoka vjere, podignuta na čast oltara, jer su predstavnici ogromnog broja drugih naših mučenika i svjedoka za vjeru, da ne kažem cijelog našeg mučeničkog i svjedočkog naroda: muževa, žena, starih i djece, poznatih, nepoznatih i zaboravljenih.

Tko bi se na primjer, od naše šire javnosti, sjetio fra Lovre Milanovića i mladića Šime Ivkića da njihova imena nisu slučajno objavljena u Glasu Koncila broj 38/86. Dok se mladić Šime Ivkić može zvati hrvatskim Jobom zbog svetačke vedrine, strpljivosti i svrhunaravnog poimanja svoje bolesti, dotle je fra Lovro umro onakvom smrću, kakvom su umrle stotine i stotine drugih Hrvata katolika, u svim krajevima naše zemlje. Sluga Božji, na putu u Bijelu, susretne Muju Arnauta koji ga, nakon što su se mimoišli, ubi iz puške. Ubi ga, naravno, iz mržnje na vjeru. Iz one mržnje koja je tako karakteristična kod svih onih koji su neprijatelji Katoličke crkve i vjernika katolika. Prema Katalogu hrvatskih Božjih ugodnika, broj hrvatskih svetaca, blaženika, slugu Božjih i osoba umrlih na glasu svetosti premašuje brojku od 268, pa je broj onih koji su umrli na glasu svetosti još mnogo veći.

Na kraju ne možemo mimoići činjenicu da su oba hrvatska kanonizirana sveca, a da ne spominjemo svetog Leopolda Mandića, bili veliki štovatelji Blažene Djevice Marije. Njihovi životopisci to napose ističu. Ali ne samo oni, svi su kršćanski mučenici gledali u Mariji svoj uzor. Ona se zove Kraljicom mučenika. Njezina je vjera svjedočka u punom značenju te riječi. Nije samo „razmišljala u svome srcu" o tajnama Kristova života (Lk 2,19), nije ostala samo zarobljenicom nazaretske kućice, nego se otvorila svijetu i njegovim potrebama: priskače

u pomoć Elizabeti, ide na hodočašće u Jeruzalem, predsjeda svadbi u Kani Galilejskoj, sluša propovijedi svoga Sina, prati ga na njegovu križnom putu te prisustvuje njegovoj žrtvi na križu. Zatim je vidimo u zboru apostola kako aktivno surađuje u stvaranju prve Crkve. Marija je tip aktivne odgovorne žene, tip vjernice patnice, uzor svih Kristovih svjedoka.

Marijo, Kraljice mučenika, Djevice vjerna, moli za nas!

18. „SLAVIT ĆEMO MISU"...

Kad netko pri ruci ima više sredstava da postigne zacrtani cilj, onda se ne zna odmah odlučiti, kojega da se od njih lati.

U svome žilavu i napornu nastojanju da nas obnovi i obrati, u naše koncilsko vrijeme i shodno zahtjevima vremena, Crkva nam pokazuje misu. Svaka duhovna obnova u Katoličkoj crkvi počinje od mise, ostvaruje se u misi i svršava s misom. Nijedna kršćanska pobožnost koja ne bi bila izravno ili neizravno povezana s misom, koja ne bi na neki način bila dio mise, ne bi bila prava. Ne bi značila dostojno štovanje Boga. Nijedan praktični kršćanski život ne smije trgati vezu s misom. Nijedan sakramenat nema snage, ako nije ucijepljen u misu.

Teško je reći jednom rečenicom što je misa, što znači „slaviti misu", slaviti euharistiju. Kao što se naučimo plivati u vodi, tako i vjernik slaveći misu nauči što je misa. U nekim se crkvama, u vezi s primanjem pričesti, može opaziti natpis koji glasi: „Dođite i vidite kako je sladak Gospodin." Posjedovati milost mise, ući u njezinu tajnu, ljubiti je, osjećati je korisnom i nužno potrebnom za spasenje, to može samo onaj koji je redovito slavi, kojemu je ona takoreći prešla u krv.

Kad su naši biskupi, kao prvi odgovorni za našu vjeru, slaveći zajedno s masama vjernika tisuću stotu obljetnicu vrlo važnog događaja u povijesti naše Crkve, 12. rujna 1979, izdvajali iz toga slavlja ono najbitnije i najvažnije za naš praktični vjerski život, rekli su složno, kao u jedan glas, kao po nadahnuću: „Slavit ćemo misu u nedjelju i u ostale zapovjedene blagdane." Zar nam to isto ne kaže i treća Gospodnja zapovijed: „Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji!" Zar to isto ne kaže, samo još određenije, i crkvena zapovijed: „Slušaj pobožno svetu misu u nedjelju i zapovjedene blagdane!" Svaka dobro sagrađena kuća ima stupove na kojima počiva. I naša vjera ima stupove. Jedan takav njezin čvrsti stup je slavljenje nedjeljne mise.

Što je sveta misa, ukoliko se ona može izraziti riječima, jer je misa u biti tajna kao i sam Isus Krist? To će nam reći svećenik koji misu s nama slavi, odmah poslije čina pretvorbe: „Zato i mi, Gospodine (govori raširenih ruku) slaveći sada spomen-čin svoga otkupljenja, spominjemo smrt Kristovu i njegov silazak u carstvo mrtvih, ispovijedamo njegovo uskrsnuće i njegovo uzašašće tebi s desna te iščekujući njegov slavni dolazak prinosimo ti njegovo Tijelo i Krv, žrtvu tebi ugodnu i svemu svijetu spasonosnu."

Kao što se u jednu malu pilulu može zgusnuti lijek, čovjeku potreban da ozdravi, tako je u misu sažeta sva velika vazmena tajna: trpljenje, smrt, uskrsnuće i uzašašće našega Spasitelja, a da uz to ne govorimo i o usputnim, popratnim vrijednostima mise. Vjernik može usvojiti iz katekizma više ili manje vjerskog znanja, ali on u svakom slučaju mora znati sadržaj vazmene tajne, djelo i čin koji nas je pomirio i opravdao, čin našega spasenja.

Misa je kao križ na kojem visi Isus Krist. On ima svoju vertikalu i svoju horizontalu. Svojom vertikalom misa povezuje vjernike s Bogom, a svojom horizontalom povezuje vjernike međusobno i s ostalim svijetom.

Sveti Luka, želeći jezgrovito i s najmanje riječi kazati tko su bili prvi kršćani, veli o njima da su bili „postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, u lomljenju kruha i u molitvama" (Lk 2,42). Kad kaže da su bili ustrajni u lomljenju kruha, onda to znači, našim rječnikom rečeno, da su zajednički slavili misu. Naravno, slavili su je na svoj način jer se je misa u svom vanjskom izražaju kroz stoljeća mijenjala, kako u Zapadnoj tako i u

Istočnoj Crkvi. Misa je misa i onda kad je slavi svećenik zatvorenik pod najtežim uvjetima i uz rizik smrtne kazne, služeći se najprimitivnijim sredstvima, i onda kad je uz veliku paradu slavi koji visoki crkveni dostojanstvenik u svojoj katedrali i u prisustvu velikog broja vjernika.

Čovjek je tako stvoren da želi zajednički slaviti Boga. Misa je po svojoj naravi čin zajedničkog štovanja Boga. Nema li neka zajednica izvan Katoličke crkve mise, izmišlja njezine surogate. Iz svjetla se pada u tamu. Umjesto istinitoga Boga štuje se njegov nadomjestak. U nekim velikim gradovima Europe i Amerike umjesto istinitoga Boga slavi se Sotona na način katoličke mise. Namjesto blagoslova žanje se prokletstvo, namjesto spasenja pogubljenje.

Kršćanin nosi misu sa sobom u vječnost. Slavi istoga Boga i na isti način na koji ga je slavio na zemlji, s istim korovima anđela, pjevajući istu pjesmu: „Svet, svet, svet." Ali dubina poimanja što je misa, bit će drugačija, neizmjerno savršenija u vječnosti.

Misa je stvorena ne samo za dušu nego i za tijelo, za čitava čovjeka. Pokušalo se i drugačije riješiti pitanje potrebe odmora i opuštanja. Sedmično slavlje mise predstavlja najbolje rješenje.

Čovjek može i nedjelju pretvoriti u težački dan i u drugačija slavljenja nego je misa, ali promjena bi se u tom slučaju počela vrlo brzo osjećati na tijelu i u duši. „Vi se varate, djeco moja", govorio je arški župnik svojim župljanima, „vi se mučite i prenemažete, ali što imate od toga? Upropašćujete svoju dušu i svoje tijelo. Kako se grdno varate u svojim računima!" Rekosmo da je naša vjera svjedočka. Redovito slavljenje mise kvalificirani je znak svjedočenja, osobito danas kad se misa više ne pohađa iz pukog običaja ili zbog prisile, nego iz čistog uvjerenja. Prema vršenju misne dužnosti svrstavaju se vjernici automatski u praktične vjernike i u vjernike na papiru, na istinite „lavove" ili na „lavove od papira", kako se izražava sv. Jeronim.

Naša misa povezuje nas na poseban način i s Blaženom Djevicom Marijom, Majkom našega Spasitelja. Gdje

god je Isus, tu je i Marija. Isus u misi privlači k sebi i Mariju kao posrednicu i djeliteljicu njegovih zasluga. Bossuet piše: „Nema ništa većega u svemiru nego je Isus Krist. A nema ništa većeg u Kristu Gospodinu nego je njegova žrtva na križu koja se obnavlja u misi." Ali uz Isusa na križu stoji i njegova Presveta Majka. Misa ima dva lica: unutrašnje i vanjsko. Vanjsko lice vidimo, ali što se unutar toga lica događa, to je tajna koju samo djelomično poznamo, koju samo slutimo. Marija najbolje pozna tajnu mise, jer najbolje pozna Isusa.

Liturgija više puta naglašava Marijinu prisutnost u misi. Svećenik odmah na početku mise, u zajednici s vjernicima, kaže: „Ispovijedam se Bogu svemogućemu i vama, braćo, da sagriješih vrlo mnogo... Zato molim Blaženu Mariju vazda Djevicu", itd. Marija je prva koju nam Crkva stavlja uz bok dok vršimo sveti čin mise. Još u sakristiji neki svećenici mole prije mise: „Kao što si ti, Presveta Djevice, stajala uz svoga Sina dok je visio na križu, tako se dostoj stajati uz mene koji sam nevrijedan grešnik". Neki vjernici daju svećeniku ocjenu: vrlo dobar, dobar, slab već prema tomu kako služi misu, što ima svoje stanovito opravdanje.

Prije najsvečanijeg čina mise, pretvorbe, svećenik moli; „U zajedništvu s cijelom Crkvom, častimo uspomenu ponajprije slavne Marije vazda Djevice, Majke Boga i Gospodina našega Isusa Krista, a zatim se nabrajaju i neki drugi sveci. Crkva je odobrila mnoge misne obrasce u čast Majke Božje, u počast raznim tajnama iz njezina života. Osobito je svečana misa na blagdan Uznesenja. „Slavno se o tebi zbori, Marijo, da si uzdignuta nad sve korove anđela i s Kristom si dovijeka u slavlju." U toj se istoj misi slavi Bog: „Jer si ti, Gospodine, danas na nebo uznio Djevicu Bogorodicu, početak i sliku konačnog savršenstva tvoje Crkve, i putokaz nade i utjehe tvome patničkom narodu. Ti nisi dao da trune u grobu ona koja je iz svoga krila rodila utjelovljenog Sina tvoga, začetnika svakog života."

Marijo, u nebo uznesena, Gospo od svete mise, moli za nas!

19. CRKVA U MALOM

Kršćanska se obitelj obično definira kao Crkva u malom, što je dobro rečeno. Možemo li uopće govoriti o Katoličkoj crkvi, a da ne mislimo također i na obitelj? Možemo li govoriti o Majci Božjoj, a da ne mislimo i na njezinu prisutnost u svakoj katoličkoj porodici?

Svaki čovjek pripada obitelji iz koje potječe. Svaki čovjek ima oca i majku. Naš Spasitelj Isus Krist kao Bogočovjek, ima također obitelj kojoj je pripadao i koju je priznavao svojom. Zovemo je Svetom nazaretskom obitelju.

Kršćanska obitelj mora biti slika i ogledalo nazaretske obitelji. Crkva je kuća Božja i u njoj je na poseban način prisutan Bog, Isus Krist. „Kuća moja kuća je molitve", stoji pisano u Svetom pismu (Lk 19,45). Ali Bog je isto tako na poseban način prisutan i u kršćanskoj obitelji.

Isus Krist je prisutan i djeluje u kršćanskoj obitelji snagom sakramenta ženidbe, koji sv. Pavao zove „velikom tajnom". Uz muža i ženu Isus vlada u obitelji kao treći član svojom sakramentalnom prisutnošću. Dok s jedne strane ne krnji i ne oduzima obitelji njezin naravni karakter, on joj daje svrhunaravno obilježje, cilj i osmišljenje. On pomaže članovima obitelji da u posebnim okolnostima u kojima žive lakše postignu svoj životni cilj koji je zajednički svima otkupljenima: spasenje duše. Sakramenat potvrduje dva temeljna svojstva kršćanske obitelji, koje ona ima u svom izvornom i nepatvorenom podrijetlu sama po sebi, a to su jedinstvo i nerazrješivost. Mistične zaruke Isusa Krista s Crkvom i

Crkve s njima, mjerilo su odnosa kršćanskog zaručnika prema zaručnici i zaručnice prema njemu. Kao što Krist ljubi svoju Crkvu i ostaje joj vjeran do kraja, tako i kršćanski zaručnik ljubi svoju zaručnicu i ostaje joj vjeran do kraja. Kao što je Crkva sa svoje strane vjerna zaručnica Isusa Krista, tako i kršćanska žena ostaje vjerna svome mužu. Jedan muž i jedna žena nerazdjeljivo su povezani međusobno! „Tako je bilo u početku", kaže Isus svojim slušateljima kad su mu postavili pitanje bračne rastave. „Zar niste čitali, Stvoritelj od početka muško i žensko stvori i reče: 'Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu, i dvoje njih bit će jedno tijelo?' Tako nisu dvoje, nego samo jedno tijelo. Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja" (Mt 19,4–6).

Ova divna kršćanska vizija braka koju je obnovio Isus Krist u njezinoj izvornoj čistoći nije, dakako, bez problema. Brak je velik problem Crkve. Crkva je branila čistoću braka uz velike žrtve i napore, pa i uz gubitak cijelih naroda. Koliko se god oduševljeno prihvaća i ushićeno doživljava to božansko svojstvo braka: jedinstvo i nerazrješivost, u času sklapanja, toliko se ono kasnije ne ostvaruje bez poteškoća i napasti. Čovjek, koji ima sreću, takoreći, u rukama, još uvijek nije zadovoljan i htio bi nešto više, jer „ljudskom srcu uvijek nešto treba". Htio bi brak sreće, a ne i zadatak braka. Ruši brak, trči od cvijeta do cvijeta, koprca se u svojoj nemoći, da na kraju uvidi kako bi najlakše bio došao do sreće da je poslušao Isusa Krista i njegov bračni sustav. Puna se bračna sreća postiže istim sredstvima kojima i vječna sreća: milošću Božjom, molitvom i svetošću života.

Isus je posvetio ženidbu odmah na početku svoga javnog djelovanja kad je u društvu apostola prisustvovao svadbi u Kani Galilejskoj. Tu je bila i Blažena Djevica Marija. Marija je uvijek ondje gdje je i Isus. Ona mu je bliža nego ijedan drugi zemaljski stvor. Dok je svečano blagosivao brak i očitovao svoje božanstvo prvim čudom, htio je da u tom značajnom trenutku bude nazočna i njegova Presveta Majka.

Marija je na svoj način prisutna u svakom kršćanskom

braku. Sudjeluje u tajni toga velikoga sakramenta. Marija je duhovna majka svake kršćanske obitelji. Svakoj je obitelji potreban Marijin majčinski blagoslov. Marija je zaručnica Duha Svetoga i Majka našeg Spasitelja. Takva, ona je potrebna svim članovima kršćanske obitelji. Što se zbilo s Marijom u tajni navještenja, što se dogodilo s njome u tajni rođenja, što je bilo s njome u tajni skrovita nazaretskog života, to treba da se odrazi na svoj način u svakoj obitelji i u svakom braku. Marija je prije braka čuvala svoje djevičanstvo apsolutnom vjernošću. Kad joj je bilo objavljeno da će postati majkom budućeg Spasitelja, odmah je bez oklijevanja zapitala: „Kako će to biti, kad ja ne poznam muža?" (Lk 1,34). Niti ga je poznavala niti ga je namjeravala upoznati. Stoga joj ponuđeni „brak" nije išao u račune, pa makar i s neba došao. Tim svojim stavom uči da ni brak, koliko god bio vrijednost sam po sebi, nije najveće čovjekovo dobro. Niti se za ljubav braka pod svaku cijenu smije kršiti Božja zapovijed. Ima viših duhovnih vrijednosti i od braka. Prihvaća se samo onaj brak koji je usklađen s voljom Božjom i konačnim ciljem života. Prije navještenja Marija je provodila običan, ali svet život, protkan molitvom i Božjom prisutnošću. Vrijeme prije braka i bliža bračna priprava vrlo su važni za buduću sreću braka. Kao što nema pravog ploda na drvetu na kome nije prije toga bilo pravog cvata, tako nema ni sretnog braka kojemu nije predhodio lijep kršćanski život. Mnogi se mladići i djevojke varaju da će svoj grešni mladenački život popraviti kasnijim revnim vršenjem Božjeg Zakona. To su iluzije. Poslovica kaže: „Čist prije braka, vjeran do groba", i to je prokušana istina. Zaručnici koji su izgubili vjeru u se i u svoje poštenje prije braka, živjet će u braku, ako do njega uopće dođe, u vječnim sumnjama.

Marija je donijela radost u svatove u Kani Galilejskoj. Isprosila je zaručnicima čašu dobrog vina. Možemo zamisliti kako bi bilo pusto u svatovima da je Marija bila odsutna. Marija je prisutna u kršćanskom braku zato da donosi radost i rješava sporove ako ih bude. A sporovi

vrlo rado nastaju, i često se pretvaraju u bezizlazne situacije. Zaručnici koji zovu Mariju u svoje svatove, u svoj zaručnički i bračni život, mogu biti sigurni da su sebi osigurali trajan i sretan brak. Nije bez razloga ušlo u običaj da u bračnoj sobi, iznad bračnih kreveta, visi slika nebeske Majke sa Sinom u naručju. Nije bez razloga da svaka zaručnica želi posjedovati krunicu. Nije bez razloga, ako djevojka prije ženidbe, a u vidu buduće ženidbe, s Marijinom pomoću nastoji sačuvati svoje djevičanstvo kao zalog i temelj buduće bračne sreće.

Ali uzoran predbračni život, koliko je god nužno potreban, još uvijek nije jamstvo da će muž i žena ustrajati do kraja. Nije dosta ako smo sagradili kuću, nego je moramo i održavati. Muž i žena se moraju dnevice boriti i raditi za svoju bračnu sreću. Molitva je nužno sredstvo bračne ustrajnosti. Grijesi i napasti se pojavljuju svaki dan pa bi bilo neoprostivo kad bi se molitva počela malo-pomalo izostavljati i izbjegavati. Ali ne samo molitva nego i ostale se kršćanske dužnosti moraju savjesnije obavljati u braku nego prije braka. Muž i žena se neće spasiti jedno bez drugoga; zato je potrebno da se uzajamno podupiru u ljubavi Božjoj koja ih jedina može učiniti uistinu sretnima.

Mariju zovemo majkom lijepe ljubavi, svake lijepe ljubavi, uključujući i zaručničku ljubav i obiteljsku ljubav. Kad bismo o svakoj našoj katoličkoj ženidbi mogli reći ono što je apostol Ivan rekao o ženidbi u Kani Galilejskoj: „Bila je ondje Isusova Majka", Bože, sretnoga li našeg naroda!

Marijo, Majko lijepe ljubavi, moli za nas!

20. OTAC U OBITELJI

Naš Spasitelj Isus Krist ostavio nam je divan primjer kako moramo ljubiti svoga oca. Onako nježno kako je on ljubio svoga nebeskoga Oca. Tisuću puta se čula ta slatka riječ u njegovim ustima: „Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima" (Mt 11,25). Prvaka, apostola Petra, hvali riječima: „Blago tebi, Šimune, sine Ivanov, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj koji je na nebesima" (Mt 16,17). Židovima je rekao: „Ako ja sam sebe slavim, slava moja nije ništa. Ima koji me slavi – Otac moj" (Iv 8,54). Na Posljednjoj večeri tješi apostole: „U kući mojega Oca ima mnogo stanova... Idem pripraviti vam mjesto" (Iv 14,2). „Izišao sam od Oca i došao na svijet. Opet ostavljam svijet i odlazim Ocu." Kako je Isus revno objavljivao svoga nebeskoga Oca pred apostolima i ostalim svijetom; kakav je pojam imao o svakom drugom ocu kazuje nam ona ganutljiva i divna prispodoba o izgubljenom sinu i o njegovu ocu koji nije nikada prestao ljubiti svoje dijete, pa ni onda kad je nezahvalno pobjeglo od njega i potratilo sav svoj imutak među najvećim ološem.

Svaka kršćanska obitelj ima svoju glavu. Glava te obitelji je otac. Kao što je Božje očinstvo izvor i početak svega što postoji, tako i zemaljsko očinstvo treba uvijek imati prvu inicijativu u obitelji, a to znači prvu odgovornost. Danas u mnogim redovničkim zajednicama, pa i u samim svjetovnim zajednicama, u želji da se naglasi jednakost svih članova, izbjegava se riječ: direktor, šef,

ravnatelj, superior itd, a namjesto tih riječi uvodi se riječ „prvi odgovorni". Time se želi naglasiti važnost odgovornosti svih članova zajednice. Ali odgovornost najvišeg stupnja ima otac obitelji, a zatim ostali, svatko prema svome položaju.

I u svetoj je obitelji bilo tako da je sv. Josip, što se tiče odgovornosti, imao prednost pred svima ostalima. Osim Isusa Marija nije imala nikoga tko bi joj bio bliži od Josipa po osjećajima i životnim potrebama. Josip je bio punopravni i odgovorni zaštitnik, branitelj i hranitelj Svete obitelji. Dapače, zakon ga je priznavao zakonitim mužem Djevice Marije i zakonitim Isusovim ocem. To mu pravo priznaju i evanđelisti. Anđeo poučava Josipa: „Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga" (Mt 1,20).

Ako smo odlučili slijediti sv. Josipa kao uzor svakog kršćanskog oca, trebamo odmah reći da je prva očeva dužnost u obitelji biti njezinim hraniteljem i uzdržavateljem. To je osnovno. Istina, danas je društveno i obiteljsko uređenje tako planirano da se obitelj gotovo u svim slučajevima ne može uzdržavati samim očevim radom i zaposlenjem. Mora priskočiti žena, a po mogućnosti i potrebi i djeca. Velik je manjak i nepravda ako otac donosi kući tek možda polovicu svoje zarade, trošeći drugu polovicu po klubovima i gostionicama, dok žena mora davati u zajedničku kasu sve što je utržila. Divno je vidjeti oca siromašne ili manje bogate obitelji kako trga sebi od usta, nosi iznošeno i izblijedjelo odijelo, samo da žena i djeca ni u čemu ne oskudijevaju. Ako, možda, u takvoj obitelji koje jogunasto dijete i ražalosti oca, uvrijedi ga riječima, to neće biti nikada tragično. Očeva uspomena trajat će vječno.

Brižan otac već po svome društvenom položaju mora biti prvi autoritet u obitelji. U protivnom slučaju ruši se ljestvica obiteljskih vrijednosti. Marija je davala Josipu prednost. Žena je dužna mužu poštovanje, a on joj to mora uzvraćati ljubavlju i zaštitom. To ne narušava ravnopravnost među članovima, nego svakomu daje nje-

govo, shodno razlici u samim naravima. Sv. pismo, dok priznaje ravnopravnost između muža i žene, trudi se učvrstiti očev autoritet. Sirah kaže: „Tko štuje oca, radovat će se sa svoje djece. Tko časti oca svojega, dugo će živjeti. Sine, pomozi oca svoga u starosti i ne žalosti ga za njegova života" (Sir 3). Sv. Pavao piše Kološanima: „Žene, pokoravajte se muževima. Muževi, ljubite svoje žene."

Ako gledamo očeve obitelji današnjim očima, prema primjerima koje danas često susrećemo, morat ćemo ustvrditi da očinstvo gubi na cijeni. Mnogi mladići ostaju samcima i očinstvo ih uopće ne privlači. Danas je očinstvo očito u krizi. Ima malo očeva koji se žele okititi brojnom djecom, iako imaju sve uvjete za to. Uloga oca ih ne privlači. Velika je stvar ako se okite s jednim ili dvoje djece. A i te izbjegavaju i zanemaruju. Javni društveni život postao je idealom današnjega muškarca. Svu brigu za djecu prepuštaju ženi. Koliko ih zanima brak i djeca, vidi se po velikom broju bračnih rastava, a krivci su ponajviše muževi. Statistike su, osobito po gradovima, porazne pa ih ne želimo ni iznositi. A ako ih iznosimo, nikoga ne diraju. Mnogi muževi sklapaju ženidbu po više puta da svaki put budu nesretniji nego su bili. Za bračne rastave nikoga od odgovornih ne boli glava, premda su one ugrozile do temelja obitelj i naciju. Muževi lakše krše bračnu vjernost i vezuju se uz novu osobu, pa i onda kad je očito da je ona male moralne vrijednosti.

I sveta je obitelj odmah na početku svoga postojanja doživjela krizu. Matej opisuje vrlo vjerno tu božansku dramu. Ali tu priskače u pomoć sam Bog. Šalje Josipu objašnjenje po anđelu. I kršćanski će brak, premda utvrđen milostima sakramenta, povremeno padati u krizu. Bog će se tada, bude li potrebno, poslužiti i samim anđelom, samo da spasi dobronamjerne kršćanske supružnike u njihovoj međusobnoj vjernosti. U slučaju krize potrebni su i pamet i molitva. Ne samo molitva nego i pamet, pa makar se kojom nesrećom radilo i o očitu grijehu, u biti popravljivu, ili o pretjeranoj ljubomori

ili neutemeljenim sumnjama.

Dvije su mane koje treba osobito žigosati kod naših muževa, a potresaju obitelj i društvo. Prva je alkohol. Ni tu se ne usuđujemo iznositi statistike, premda su porazne, jer je alkohol postao božanstvom ne samo muževa nego i žena, pa i djece. Naše je društvo bespomoćno u borbi protiv alkohola. Nema nikoga tko bi mu se mogao oduprijeti. Osobito je bespomoćna Crkva koja ima na raspolaganju samo svrhunaravna sredstva, a ta se preziru. Slično je kad se radi i o drugoj našoj velikoj mani, grijehu koji jednako pogađa vjeru, obitelj, društvo. To je kletva ili psovka. I ona je postala našim velikim tiraninom. Što je manje vjere u društvu, što je više ateizma i borbe protiv Boga, to je više psovke koja onda vrijeđa ne samo vjernika nego i svakog drugog imalo poštenog građanina. Naši su muževi, općenito i uz male iznimke, zanemarili vjeru i javno svjedočenje vjere, ili uopće ne vjeruju, pa su postali robovi psovke i alkohola. U najboljem slučaju prepuštaju vjerski odgoj i vjersku praksu ženi i Crkvi. Ali tko može u toj stvari nadomjestiti oca? Tragično je kad obitelj i društvo izgube oca čija se prisutnost danas osjeća u obitelji još samo fizički. Manjak prisutnosti oca obitelji u crkvi, ne može se ničim nadomjestiti. Može se tek kako tako zakrpati. Zapuštenoj Crkvi preostaju još samo tužaljke, jadikovke, zaklinjanja i strahovanja pred Božjim kaznama koje redovito ne mogu izostati.

Kad bjesni rat i voda dođe do grla, tada i žene idu na nasipe. Marija, Majka Crkve, danas je ona jaka žena koja stoji na nasipima i obrambenim zidovima Crkve i obitelji. Svrstajmo se pod njezinu zastavu s vjerom u pobjedu.

Marijo, Kćeri i štovateljice Oca nebeskoga, moli za nas!

21. MAJKA U OBITELJI

Kršćanstvo je vjera koja štuje jednu ženu nad sve ljudske i anđeoske stvorove i pada pred njom na koljena, Ženu obasjanu suncem. To je Blažena Djevica Marija. Čak i oni muževi koji vrijeđaju Boga psovkom na svakom koraku, ustručavaju se blatiti blagoslovljeno i lijepo Marijino ime. Bog je posredovanjem žene odlučio spasiti svijet. Sveto pismo prednjači kad treba hvaliti ženu. Mudrac pita: „Tko će naći vrsnu ženu?" I nastavlja: „Više vrijedi nego biserje. Muževljevo se srce uzda u nju. Ona je kao lađa trgovačka. Siromah dlan svoj otvara pred njom. Sinovi njezini sretnom je nazivaju. Lažna je ljupkost, tašta je ljepota: žena sa strahom Gospodnjim zaslužuje hvalu" (Izr IX.). Neke su države posvetile jedan dan u godini ženi i njezinu značenju u društvu, ženi majci i ženi radnici. Taj je običaj kršćanski i hvalevrijedan. U mnogim našim crkvama i vjerskim zajednicama slavi se svake godine, na svečan način, majčinski dan, što znatno utječe na vjerski preporod župe.

Poslovica kaže da žena drži tri ugla kuće, što joj nitko ne osporava. Danas nije rijedak slučaj da žena drži sva četiri ugla kuće. Zadaci kršćanske žene tako su složeni da ona mora tražiti višu Božju pomoć ako želi uspjeti. Isus je rekao apostolima: „Vi ste sol zemlje. Ako sol obljutavi, čime će se soliti?" (Mt 5,13). Ako kršćanska žena zanemari ili se odrekne vjerskog odgoja svoje djece ili uopće vjerskog života u obitelji, nitko je neće moći nadomjestiti. Sve će biti bljutavo u obitelji bez soli majčinske skrbi. Istinski ideal kršćanske žene bit će u svakom slučaju Marija, Isusova Majka i Majka Crkve. Uz Mariju, uz njezin blagoslov i pomoć, kršćanska će se žena vinuti u visine do samih vrhunaca, kao što se bršljan diže uz hrast.

Marija je uzor svih žena i svih vremena, udatih i neudatih, djevica i majki. Kad je američki katolički književnik Fulton Sheen napisao knjigu u počast naše Gospe, dao joj naslov „Žena". Jednostavno „žena" i ništa drugo. Time je htio označiti sveobuhvatno i široko Marijino poslanstvo u svijetu i Crkvi. Marija je prva među ženama kao što je prva u Crkvi. Marija je svojim poslanstvom ušla u sve pore Crkve, u sve njezine probleme, ali ona posvuda djeluje kao žena. Marija je slika Boga koji ima ne samo očinsku nego i majčinsku dušu, majčinsko srce. Svi se mi spasavamo posredovanjem Marije, ali u prvom redu žena. Marija ne isključuje, nego još naglašava Isusa, svoga Sina, Spasiteljem svijeta.

Prva je veličina žene u njezinu materinstvu, bilo ono fizičko ili duhovno, kao što je prva Marijina veličina u njezinu bogo-materinstvu i u duhovnom majčinstvu u Crkvi.

Svaka žena teži za tim da postane majkom. Time se ostvaruje san njezina života. Zna da će kao majka trpjeti, ali se ne odriče toga križa. Nitko nije sposoban ljubiti, tko nije spreman trpjeti. Svakoj majci starac Šimun ponavlja riječi: „I tebi će samoj mač probosti dušu" (Lk 2,35). Duboko je more sinje, još je dublje srce materinje i spremno je trpjeti svakog časa. Sveto pismo kaže da će žena rađanjem spasiti svoju dušu. Rađanjem djece proširuje svoj utjecaj daleko izvan granica svoje obitelji. Žene su vršile i još uvijek vrše važnu ulogu i u javnom životu, u politici, u vođenju državnih posala, u karitativnim djelatnostima, ali one se najbolje osjećaju u svome obiteljskom krugu, kao čuvarice domaćeg ognjišta. Ako treba, izići će one i na barikade kao Judita i Estera, ali će se najvećima pokazati kao majke, slične majci braće Makabejaca ili braće Grakha. Dostojanstvo majke mjeri se prema vrijednosti i dobrom odgoju djece,

kao što se i Marijino dostojanstvo mjeri prema vrijednosti njezina Sina Isusa. Neki je protestantski dječak rekao svome drugu u igri, katoliku: „Isusova se majka ni po čemu ne razlikuje od moje majke." Katolik je odgovorio: „Ako postoji razlika među sinovima, postoji i među majkama." Dok god imaš majku, nisi sirota, ali ako je izgubiš, sirota si i osamljen si, kako kaže pjesnik: „Ah, ja nisam sam, i lako život snosim, dokle sa mnom pati preko devet gora sirotica jedna – moja draga mati" (Izidor Poljak).

Moderna žena može vrlo teško ostvariti svoje majčinstvo, ali ga ostvaruje samo djelomično. Takvo stanje znači pravu katastrofu za modernu civilizaciju. Ne radi se samo o napasti koja vuče ženu u javni i politički život, nego i o mnogim drugim napastima, kao što su: krivo shvaćanje slobode, krivo shvaćanje braka, hedonizam, pohlepa u stjecanju materijalnih dobara i u njihovoj potrošnji (kao da u braku više vrijedi imati auto i vikendicu nego dijete), bračne rastave, manjak vrhunaravnih ciljeva u braku, panseksualizam, tup osjećaj za žrtvu i za radosti što ih donose brojna djeca u obitelji, bijeg pred životom itd.

Mnogi bračni drugovi nisu sposobni ostvariti bračnu sreću u njezinoj punini. Zadovoljni su ako imaju jedno ili najviše dvoje djece, kao da je to nešto normalno. Takvi brakovi ne znače puninu bračne sreće. U pomanjkanju autentične bračne sreće, traže izvore sreće u surogatima. Naučile su živjeti nenormalnim stanjem bračnog života, i života uopće.

Usprkos negativnostima koje nabrojismo u vezi sa ženom, a mogli bismo spomenuti i druge, kršćanska žena ostaje i danas velika nada Crkve i zalog ljepše budućnosti. Vjerska obnova Crkve uvijek počinje od žene. Na svojim velikim misijskim putovanjima diljem svijeta, papa Ivan Pavao II. uvijek spominje ženu kao čuvaricu vjere, kulture, ognjišta i nacionalne egzistencije. Bez žene nema vjere u Isusa Krista, a bez vjere nema napretka ni budućnosti. „S pravom je rečeno", govorio je papa kolumbijskim ženama još prošle godine, „da žena ima

providnosnu ulogu u očuvanju vjere... Ponizne i jake žene kršćanskog puka bile su i nastavljaju biti anđeli čuvari kršćanske duše, učiteljice vjere, tihe, ustrajne te vjerne obitelji i narodnoj zajednici. Po uzoru na Mariju, punu milosti, u kojoj se utjelovilo Evanđelje i koja nam daje Isusa, kršćanska žena ima u božanskim nacrtima važno poslanje... Moderna civilizacija koja je u čovjekovoj duši umrtvila savjest, na osobit je način ugrozila ženu. A kad je jednom ugrožena žena, onda je ugrožena i obitelj. A kad je ugrožena obitelj, onda je ugrožen sav narod." Poznata je činjenica da je Južna Amerika uz Afriku postala poprište borbi raznih struja i ideologija, neprijateljskih Katoličkoj crkvi, kao što su: ateizam, komunizam te mnogobrojne sekte protestantskog podrijetla, a ne manjkaju ni neke moderne zablude unutar same Crkve.

Vjeran smjernicama II. vatikanskog sabora u obnovi Crkve, Papa traži pomoć kod katoličke žene. Ništa se danas ne može ni započimati ni stvarati bez žene. Žena igra dominantnu ulogu u društvu. Katolička crkva, koja je u prošlom stoljeću izgubila radnike, a djelomično i muževe uopće, mora pomoći kršćanskoj ženi da spasi sebe i svijet od moralnog propadanja u koji srlja sve više i više. Žene i danas pune crkve i oduševljavaju se duhovnim vrijednostima. One koje imaju najmanje vremena od svih ostalih članova obitelji, imaju još uvijek vremena za Boga i dušu. Žena, koja je vrlo osjetljiva i za materijalno blagostanje svoje obitelji, shvaća u isto vrijeme da čovjek ne živi samo od kruha nego i od svake druge riječi koja izlazi iz Božjih usta (Mt 4,4). Prema sv. Luki žene su vjerno pratile Isusa i apostole na njihovu misijskom putu poslužujući ih iz svojih dobara (Lk 8,1). Žene prate vjerno i današnju Crkvu na tom istom putu širenja kraljevstva Božjega, čvrsto povezane s Marijom.

Marijo, Uzore majki i supruga, moli za nas!

22. KRŠĆANSKA UDOVICA

Sveti Luka, pišući u svome Evanđelju o Isusovu prikazanju u hramu, hvali proročicu Anu, udovicu i kaže: „Bijaše neka proročica Ana, žena veoma poodmakla u godinama. Nakon djevojaštva, s mužem je živjela sedam godina, a sama kao udovica do sedamdeset četvrte. Nije napuštala hrama, nego je postovima i molitvama danju i noću služila Bogu... Hvalila je Boga i svima koji iščekivahu otkupljenje Jeruzalema pripovijedala o Djetetu." Svojim savršeno pobožnim i poštenim udovištvom zaslužila je dočekati i vidjeti Spasitelja svijeta.

Jedna naša katolička udovica tužila se svećeniku misionaru za vrijeme pučkih misija ovako: „Oče, ja sam majka i udovica. Pratila sam sve vaše govore. Uključili ste u njih i u svoje molitve sve staleže naše župe: djecu, mladež, bračne drugove, starce, bolesnike i umrle, ali o nama udovicama ne rekoste ništa. A u svakoj je drugoj kući poneka od nas. Možda mislite da nam je lako i da nismo potrebne utjehe i pomoći? Govorili ste da svi moramo znati zašto živimo, koji je smisao našeg života. A koji smisao života mogu imati ja, udovica? Čitav sam svoj djevojački život sanjala da ću se udati i postati majka. Udala sam se i postala sam sretna. Znala sam zašto živim. Ali gle! Kad mi je bilo najljepše i kad sam najviše trebala svoga muža, izgubila sam ga. Ostale su mi suze, briga za djecu i nepravde koje nemoćnoj ženi čine zli ljudi..."

Problem udovica upadljivo je prisutan u Isusovu ži-

votu i uopće u Svetom pismu. Da odmah navedemo Isusov posjet Nazaretu, njegovu domaćem kraju (Mt 13, 53). Spasitelj govori svojim zemljacima riječi ukora: „Uistinu kažem vam: mnogo bijaše udovica u Izraelu u dane Ilijine, kad se na tri godine i šest mjeseci zatvorilo nebo pa vladala velika glad po svoj zemlji. I ni k jednoj od njih ne bi poslan Ilija, doli k ženi udovici u Sarfati sidonskoj." Ova pohvala koju je Isus izrekao na adresu jedne udovice, još k tome strankinje, nije jedina pažnja koju je on poklonio ženi udovici, bila majka ili ne bila.

U Markovu Evanđelju vidimo Isusa koji oštrim riječima uzima udovice u obranu. Kaže: „Čuvajte se pismoznanaca koji proždiru kuće udovičke... Stići će ih najoštrija osuda." Kao da je u ovih nekoliko riječi htio sažeti sve one nepravde koje su se u židovskom narodu tijekom stoljeća činile udovicama. „Potom sjede nasuprot riznici te promatraše narod kako baca sitniš u riznicu. Mnogi bogataši bacahu mnogo. Dođe i neka siromašna udovica i baci dva novčića. Tada dozove svoje učenike i reče im: 'Doista kažem vam, ova je sirota udovica bacila više od sviju... Ona je od svoje sirotinje ubacila sve što je imala, sav svoj utržak'" (Mk 12,41).

Uzimajući udovice u zaštitu, Isus se smatra nasljednikom sviju proroka Starog zavjeta koji su, svi od reda, branili udovice snažnim riječima.

Jedno veliko čudo što ga učini Isus u prilog udovice iz Naima, spominje sv. Luka (Lk 7,11), kad piše: „Gle, kad se Isus približio gradskim vratima, upravo su iznosili mrtvaca, sina jedinca u majke, majke udovice. Kad je Isus ugleda, sažali se nad njom i reče joj: 'Ne plači!' Pristupi zatim, dotače se nosila i reče: 'Mladiću, kažem ti, ustani!' I mrtvac se podiže i progovori, a on ga dade njegovoj majci."

U Lukinu Evanđelju namjerit ćemo se ponovno na udovicu koju nam Isus stavlja kao primjer dobre i ustrajne molitve. „U nekom gradu bio sudac. Boga se nije bojao, za ljude nije mario. U tom gradu bijaše i neka udovica. Dolazila k njemu i molila: 'Obrani me od mog tužitelja'. No on ne htjede za dugo. Napokon reče u

sebi: Iako se Boga ne bojim niti za ljude marim, ipak, jer mi udovica ona dodijava, obranit ću je da vječno ne dolazi mučiti me" (Lk 18,1–5).

Molitva, i opet molitva, ono je moćno sredstvo, skoro jedino, koje udovica ima na raspolaganju, a Crkva joj ga moćno preporuča u obrani protiv nepravdi i da osmisli svoj zemaljski život. Prva je Crkva, odmah čim je bila osnovana u Jeruzalemu na dan Duhova i počela djelovati, preuzela na se i brigu za udovice. Apostoli su u to ime izabrali između vjernika sedam đakona i povjerili njihovoj skrbi i vodstvu socijalni problem udovica. Među njima je bio i Stjepan, prvi mučenik za vjeru u Isusa Krista. Između svih apostola tim se problemom bavi sv. Pavao i u tom je bio vrlo konkretan, pun Kristova duha i praktične brige za udovice. Piše Timoteju, svome učeniku: „Udovice poštuj, one koje su zaista udovice... Ona koja je zaista udovica, posve sama, neka se pouzdaje u Boga, odana prošnjama i molitvama noć i dan." Zatim nastavlja: „Ona koja provodi lagodan život živa je već umrla. I to naglašuj da budu besprijekorne... U popis neka se unosi udovica ne mlađa od šezdeset godina, jednog muža žena, koja ima svjedočanstvo dobrih djela: da je djecu odgojila, da je bila gostoljubiva, da je svetima noge prala, da je nevoljnima pomagala, da se svakom dobrom djelu posvećivala... Hoću da se mlađe udaju, djecu rađaju, da budu kućevne te ne daju protivniku nikakva povoda za pogrđivanje" (1 Tim 5,3...). Dok, eto, Pavao s jedne strane svjetuje mladim udovicama da se ponovno udaju, jer su po muževljoj smrti postale slobodne, dotle opet više cijeni i poštuje one koje su imale samo jednog muža.

Možemo s pravom tvrditi da je Marija, Majka našeg Spasitelja, također, po primjeru svoga Sina, poštivala udovice i uzimala ih u zaštitu. Ona je više nego itko od apostola poznavala Sveto pismo Starog zavjeta i sve ono što je Bog činio u prilog udovica. Isto je tako bolje nego itko drugi poznavala Isusove simpatije koje je gojio prema tim nezaštićenim ženama.

A je li i Marija sama bila udovica? Je li se baš zbog

njezina udovištva Isus toliko zalagao za udovice? Crkva ne štuje Mariju kao udovicu. Marija je bila i Majka i Djevica u isto vrijeme. Kao takva ona se ne može uvrstiti u kategoriju običnih udovica. Marija je jedinstvena osoba u redu milosti i prirode. Sve ono zemaljsko što se zbilo oko Marije: njezino porijeklo, zaruke, vjenčanje, sv. Josip, obiteljski život, služilo je jednom jedinom cilju: da potvrdi njezino bogomaterinstvo i njezinu spasiteljsku ulogu u Crkvi i svijetu. Marija je prvenstveno duhovna Majka i kao takva ne može biti udovica. Usprkos tomu možemo i Mariju smatrati u nekom smislu udovicom. Pred Zakonom je bila udovica poslije smrti sv. Josipa. Marija nije bila indiferentna prema sv. Josipu. On nije bio obična brojka. Marija ga je priznavala pred ljudima „ocem" svoga Sina. Gojila je prema njemu osjećaje svoga čistog djevičanskog i zaručničkog srca. Dijelila je s njime radosti i žalosti. Prisustvovala je zajedno s Isusom njegovoj svetoj smrti. Poslije nje je osjećala prazninu. Zato se Marija s pravom časti kao zaštitnica udovičkog staleža te možemo preporučiti svima udovicama: „Idite k Mariji, jer ćete kod nje sigurno naći utjehu i zaštitu."

Ako se uzme u obzir da je broj udovica u našem narodu poslije rata silno narastao i da su te naše sirote udovice uspješno izvršile i još vrše teški zadatak odgoja djece, te doslovno spasile naš narod od biološke propasti, onda moramo izreći poštovanje tim našim udovicama i zaželjeti im svaku pomoć od strane Isusa Krista i njegove Presvete Majke.

Marijo, zaštitnice udovica, moli za nas!

23. MLADI I STARI

U naše pokoncilsko vrijeme, mnogo se govori i piše o mladima i starima, ali problem mladih i starih, te njihovi međusobni odnosi, nije tek pokoncilski problem. On postoji otkad je svijeta i vijeka. Uvijek je postojala napetost između generacija, između prošlosti i budućnosti.

Taj problem ima i svoj vjerski karakter. Nije samo društveni problem. Pojedini narodi različito su ga rješavali, već prema sadržaju i karakteru svoje vjere, prema njezinu utjecaju na društvo i psihu naroda. Ali taj je problem osjetljivo prisutan i u Svetom pismu što olakšava njegovo pravilno rješenje.

Očita je međusobna povezanost i ovisnost između mladih i starih, upućenost jednih na druge. Niti se mladi mogu izolirati od starih i biti sami sebi dostatni niti stari od mladih. Tu stvarnost dobro izražava jedna francuska poslovica koja kaže: „Si jeunesse savait, si vieillesse pouvait!" Kad bi mladost znala, kad bi starost mogla! Ali život je tako rasporedio stvari, te niti mladost zna što bi morala znati niti starost može što bi morala moći. Papa Ivan XXIII. koji je ovaj problem osjećao možda intenzivnije nego mnogi drugi, sažeo ga je na svoj originalan način u jednu rečenicu: „Vi mladi morate znati da je svijet postojao i prije vas, a i vi stari znajte da će postojati i poslije vas." Bog je dao stare da ima tko stvarati povijest, a mlade da ih ima tko naslijediti u tom poslu.

Rekosmo da problem mladih i starih u društvu i Crkvi nije od jučer. Ipak treba dometnuti da on u ovo

naše poratno i pokoncilsko vrijeme znači nešto novo, nešto što ćemo uzalud tražiti u prošlosti. Znači nešto novo i po sadržaju i po intenzitetu. Zahvatio je dosad nepoznate dubine i širine. Mladi i stari udaljili su se jedni od drugih kao nikada u prošlosti. Mladi nisu puka reakcija na postupke starih. Oni žele biti nosioci svojih vlastitih vrednota. Ne žele biti samo objekt, nego i subjekt. Svjesni su istine da ima stvari, da ima mudrosti koju samo oni posjeduju i mogu reći. Vjeruju da dinamika današnjeg vremena ide njima u prilog. Razvojni tokovi povijesti i društva ne mogu se usklađivati isključivo prema mentalitetu starih. Mladi žele da se njihov glas čuje na svim područjima javnoga i privatnoga života, i vjeruju da to nije samo u njihovu interesu. Mladi žele unijeti sebe u politiku, u kulturu, u vjeru, u obitelj. Mladi kažu: „Takozvani problem mladih nismo stvorili mi mladi, nego vrijeme koje živimo, koje nas je zaskočilo onom istom snagom i logikom kojom proljeće zaskoči prirodu poslije zimskih dana."

Drugi vatikanski sabor unio je u Crkvu novu ideju, misao vodilju pape Ivana XXIII, a glasi: „Treba čitati znakove vremena." Znakovi vremena stoje iznad svih nas. Oni se mogu smatrati odrazom Božjih planova. I djelovanje Crkve treba staviti u okvire tih znakova. Ali znakovi vremena nisu nam dani na tanjuru. Oni su zadatak koji trebamo dešifrirati, razumjeti i zatim provoditi u život. Tu otpada svaka tvrdoglavost i svojevolja. Znakove vremena trebaju poštivati i mladi i stari podjednako. Čovjek koji je na području odgoja uočio znakove svoga vremena i mlade u njemu, bio je sv. Ivan Bosco. Teško ćemo naći čovjeka i sveca koji je u tolikoj mjeri osjećao potrebu i volju da svoju životnu sudbinu poveže sa sudbinom mladih, ne zanemarujući pri tome ni obični vjernički puk kao izvor i ishodište mnogih drugih pastoralnih planova. Kad su ga pitali gdje se nalazi tajna njegovih odgojnih uspjeha s mladima, odgovorio je: „U dvije riječi, a te su: razum i vjera." Dakle ni u samoj vjeri ni u samom razumu, nego u njihovoj simbiozi i interakciji. Odgojitelj mora točno i konkretno znati

što treba reći mladom čovjeku, a pri tom će ga voditi razum i vjera u isto vrijeme. Ali to još nije dosta. Mora izabrati i pravi način koji će također biti djelo razuma i vjere. Neće mu kazati kao što se možda dosada radilo: „To moraš, to ne smiješ", što bi možda bio postulat vjere, nego moraju stupiti u akciju podjednako vjera i razum koji će znati obrazložiti svoje zahtjeve, pri čemu će ih voditi evanđeoski duh očinstva i blagosti. Ovu metodu treba provoditi ne samo po školama, odgojnim institutima nego i u obitelji gdje je također uz vjeru potreban i razum. Ali u rješavanju problema starih i mladih ne smijemo mimoići ni stare kršćanske istine koje su sadržane u Svetom pismu, životu našeg Spasitelja i njegove Presvete Majke. Evo nam pred oči Isusa stara 12 godina, u času kad dječak postaje mladić. Idu zajedno u Jeruzalem: on, njegova majka i njihov hranitelj, sv. Josip. Kući se ne vraćaju zajedno. Roditelji odoše jednim putem, a on drugim. Našavši ga u hramu, Marija mu reče: „Sinko, zašto si nam to učinio?" (Lk 2,48). Isus joj odgovara: „Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca mojega?" Pitamo se sada, tko ovdje kori? Roditelji sina ili sin roditelje? Roditelji kore sina i imaju pravo, ali i sin ima pravo koreći roditelje. Isus izlazi iz okvira svoga suživota s roditeljima i ide sam naprijed. Traži nove putove, ali u isto vrijeme priznaje njihov auktoritet: „Siđe s njima, dođe u Nazaret i bijaše im poslušan."

No, pođimo s Isusom i u njegov javni život. Misionareći zemljom uzduž i poprijeko, on sreta nekog mladića koji ga učtivo pita: „Učitelju, koje mi je dobro činiti da imam život vječni?" (Mt 19,16). Isus mu daje odgovor koji u stvari ne znači ništa novo: „Čuvaj zapovijedi. Ne ubij, ne čini preljuba, ne ukradi, ne svjedoči lažno, poštuj oca i majku. I ljubi svoga bližnjega kao samoga sebe." Eto, dakle, u nova vremena koja su nadošla u Palestinu s Isusom, Spasitelj ne daje mladiću nikakve nove recepte za život nego one stare i prokušane. Ima, naime, stvari koje nisu ni stare ni mlade, no one su naprosto istinite. Jednako su potrebne i starima i mladima i vrijede za sva vremena. I danas ima takvih stvari koje su jednako potrebne i starima i mladima, i ne treba ih mijenjati.

Isusova ljubav prema mladima i starima osobito je došla do izražaja u njegovoj priči o rasipnom sinu. Neki otac ima dva sina, starijeg i mlađeg. Mlađemu su narasli rogovi i on ostavlja oca i dom. Misli da će moći živjeti i bez njih. Razočaran vraća se natrag u očinski dom, i njegov ga otac objeručke prima. Drama napetosti između mladosti i starosti svršava bez tragedije. Iz škole koja je skupo plaćena izlazi se sa spoznajom da ne može otac biti sretan bez sina ni sin bez oca, ni mladost bez starosti ni starost bez mladosti. Zabluda mladih sastoji se u tome što izvrću naglavce postojeće vrednote: sina stavljaju iznad oca, učenika iznad učitelja, odgajanika iznad odgojitelja, neiskusnu osobu iznad iskusne. Tragedija starih nije samo u tome da li ih mladi ljube ili ne ljube, poštuju li ih ili ne poštuju nego prvenstveno u tome jesu li oni sami osmislili svoj život ili nisu, jesu li uistinu zreli ili nisu, jesu li s godinama postigli sreću u samima sebi, u svojoj vlastitoj unutrašnjosti ili još uvijek lutaju bez pravog životnog cilja, jesu li magnet koji svojom snagom može privući druge, posjeduju li vrijednosti za koje se mladi mogu oduševiti itd? Ako su stari prazni, ako ni sami nemaju vjere, orijentacije i svjetla, a takvih duševnih i tjelesnih staraca danas ima dosta, onda su reakcije mladih ne samo opravdane nego i potrebne. Victor Hugo bi rekao starima: „Budite i vi mladi, ne tijelom nego duhom, pa ćete uvijek smoći snage da trčite usporedo s vremenom koje nikoga ne čeka, namjesto da za njim kaskate. Budite kao ptičica koja veselo sjeda na grančicu krhku. Premda osjeća da se grančica pod njom lomi, ona pjeva, jer zna da ima krila."

Marijo, Majko starih i mladih u Crkvi, moli za nas!

24. SVEĆENICI

Međunarodni svećenički marijanski pokret o. Stjepana Gobbija zove svećenike „Marijinim miljenicima". I u prošlosti su postojala razna marijanska udruženja u koja su ulazili svećenici kao privatne osobe s ciljem da po primjeru Blažene Djevice Marije proučavaju i produbljuju svoju vjeru. Vodilo ih je načelo koje i danas vrijedi: „Per Mariam ad Jesum." Po Mariji k Isusu.

Marija, Majka Crkve, usko je i nerazdjeljivo povezana sa svećenicima, službenicima oltara i Crkve. Crkva koja se osobitim marom brine za svećenike potiče ih da Marija bude njihovim idealom u ljubavi prema Isusu Kristu, Crkvi i Božjem narodu.

Premda je nauka Crkve o naravi i službi svećenika kao nosilaca sakramentalnog posvećenja bila uvijek ista, pa je takva i danas, ipak je Crkva osjećala potrebu, potaknuta velikim promjenama u svijetu i u njoj samoj, dati svećenicima nove poticaje i smjernice u duhu tih istih promjena.

Drugi vatikanski sabor, raspravljajući vrlo mnogo o svećenicima i njihovim specifičnim problemima, izdao je važan Dekret o službi i životu svećenika što ga je potpisao papa Pavao VI. 7. prosinca 1965. Taj se Dekret smatra vrlo važnim saborskim dokumentom, što je samo po sebi razumljivo, jer su svećenici ona kopča u Crkvi koja neposredno povezuje učiteljstvo Crkve s ostalim narodom Božjim. Svećenici su u isto vrijeme i učitelji i učenici. Učitelji zato jer su službeni propovjednici vjere, a učenici zato jer nam tu vjeru ne posreduju u svoje ime,

nego u ime Crkve i njezina zakonitog učiteljstva. Osim toga oni svojim životom svjedoče i posreduju vjernicima duhovne vrednote Evanđelja i sakramentalnih milosti koje dijele vjernicima.

Dekret o svećenicima važan je zbog toga jer je Crkva sabrala u njega svu svoju nauku o svećenicima i svu svoju ljubav prema njima. Upozorava na zablude koje kruže svijetom o naravi svećeničkog posvećenja i daje svećenicima smjernice za praktičan život da budu sol zemlje i svjetlo svijeta. U završnoj riječi potiče ih neka se pouzdaju u Boga, u onoga koji je rekao: „Ja sam pobijedio svijet." Još kaže: „Ovaj Sabor, imajući pred očima radosti svećeničkog života, ne može zaobići ni poteškoće koje svećenici podnose u današnjim prilikama. Poznato je koliko se ekonomske i socijalne prilike, štoviše i običaji ljudi, mijenjaju i koliko se u ljudskom shvaćanju mijenja ljestvica vrednota. Zato se službenici Crkve, a ponekad i vjernici, osjećaju u svijetu kao stranci... Prividni neuspjesi, teška osamljenost koju proživljavaju, mogu ih dovesti u opasnost da klonu duhom. Ali neka svećenici imaju na umu da ne vrše posao nikada sami nego da imaju uporište u snazi svemogućega Boga."

Na drugom mjestu Sabor potiče svećenike na štovanje Blažene Djevice Marije kad kaže: „U svjetlu vjere, hranjene čitanjem Svetog pisma, svećenici mogu u različitim događajima života pomljivo tražiti znakove Božje volje i poticaje njegove milosti pa tako iz dana u dan postajati sve poučljiviji za svoje poslanje koje su primili u Duhu Svetom. Divan uzor takve poučljivosti nalaze uvijek u Blaženoj Djevici Mariji, koja je, vođena Duhom Svetim, svu sebe posvetila tajni ljudskog otkupljenja. Nju, Majku vrhovnog i vječnog Svećenika, Kraljicu apostola i zaštitnicu svećeničke službe, treba da svećenici sinovskom odanošću i poštivanjem časte i ljube." Svećenici, naime, imaju od štovanja Majke Božje onu istu korist koju i ostali vjernici u svome laičkom zvanju, pa je potrebno da se u tom štovanju međusobno obogaćuju i potiču.

Bitni sadržaj Dekreta o svećenicima jest poziv na sve-

tost života, a to je i zadaća i životna svrha svakog vjernika bez obzira na stalež i službu. Tu je saborsku misao dobro uočio jedan belgijski svećenik, sada već mrtav, kojega papa Pavao VI htjede još za svoga pontifikata podignuti na oltar, to je svećenik Eduard Poppe. Pišući braći svećenicima otvoreno pismo, taj se mladi svećenik trudi da im rekne kakav bi zapravo, po njegovu mišljenju, trebao biti današnji svećenik. Piše: „Draga braćo svećenici! Bog nam je dao veliku milost kad nas je na poseban način pozvao k svetosti. To je bitno u našem životu. Bez toga je naš svećenički život promašen. Ne smiješ biti bilo kakav svećenik, vulgaran svećenik. Idimo ravnim putem bez skretanja. Na tom nas putu čekaju križevi, nerazumijevanja, protivljenja, izrugivanja, suhoće, osamljenosti, ali mi ćemo stići sretno na cilj ne tražeći utjehe ovoga svijeta. Budimo siromašni. Siromašan svećenik pun je snage. Sjetimo se da je naš Učitelj živio 30 godina skrovito, siromašno i nepoznat očima svijeta. Ne bojmo se biti ponizni. Najprije poniznost, a zatim revnost. Naučimo trpjeti oskudicu. Trpljenje je put prema svetosti. Trpljenje se većim pravom zove sol zemlje nego propovijedanje. Ne dopustimo da nas svladaju neuspjesi. Ne predajmo se pesimizmu i melankoliji. Ne gubimo vjeru u ljude s kojima radimo. Neka nas ni bolest ne obeshrabri. Svladajmo i ona neshvaćanja koja nam dolaze od naših pretpostavljenih. Ne zaboravimo mudrost Svetog pisma koje kaže: 'Vir oboediens loquetur victorias', Čovjek poslušan slavit će pobjedu (Posl 2128)...

I konačno, budimo Marijini štovatelji. Njoj pripadamo. Mi smo njezino vlasništvo, njezino blago. Marija će uzeti našu stvar u svoje ruke. Neka se urote protiv nas naše luđačke strasti, premda će, naočigled nama, padati i oni koji su dobro počeli i bili revni, ali ne ustrajaše, uz nas će biti Marija, zalog milosti i pobjede. 'Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub pennis eius sperabit', (Svojim će te krilima zaštititi, i pod njezina ćeš se krila skloniti), (Ps 90,4). Tko je pogubljen s molitvom 'Zdravomarijo' na usnama? Ave Maria, Ave Maria!

Braćo! Poslije ovih riječi ne želim i ne trebam ništa više reći. Neka tako bude! Zdravo Marijo."

Nema sumnje da je Marijina pomoć potrebna svakom svećeniku u njegovu zvanju i radu, napose onom svećeniku koji djeluje među vjernicima, koji je pastoralno angažiran. Službenik Crkve će naći, svaki dan i u svakoj situaciji, mnogo dodirnih točaka s onom koja je Majka Crkve. Mnogobrojni Marijini blagdani, napose oni veliki, dat će svećeniku dovoljno poticaja da širi slavu Majke Božje i da joj se preporučuje u molitve. U tu će mu svrhu služiti i neke njegove privatne pobožnosti. Marija kaže: „Ja ljubim one koji mene ljube." Ona stostruko uzvraća svojim štovateljima, napose svećenicima. Prva subota u mjesecu koja je u mnogim župama proglašena svećeničkim danom postat će, ako se obdržava, izvorom posebnih milosti za svećenika i za vjernike.

Iskustva dokazuju da uvijek uspijeva i ustrajava u svojoj službi onaj svećenik koji se vjernicima preporučuje u molitvu i za kojega se vjernici mole. Svećenik okružen molitvom i poštovanjem vjernika, uvijek žanje uspjehe, pa makar oni i ne bili uvijek odmah vidni. U mnogim se crkvama dižu danas vapaji vjernika: „Bože, daj nam mnogo dobrih svećenika." Velika je razlika između današnjeg svećenika i svećenika prošlih vremena. Svećenik prošlih vremena uživao je već unaprijed ugled kod vjernika, bez potrebe da ga sam potvrdi svojim životom i radom. Već samim time što je svećenik, uživao je sveopći ugled. Današnji svećenik uživa toliki ugled koliki stekne svojim vlastitim zalaganjem, snagom svoga vlastitog života. Svi ostali društveni faktori danas mu više oduzimlju ugled nego daju. Današnjeg svećenika spasava i životno mu je potrebno ono prastaro geslo sv. Benedikta: „Molitva i rad, rad i molitva." Sad molitva, a sad opet rad; sad rad pa onda opet molitva, i nikada bez posla, nikada bez briga. Dok se u potpunosti predaje bližnjemu iz ljubavi prema Bogu, on nalazi i samog sebe.

Marijo, Majko svećenika, moli za nas!

25. REDOVNICI

Kad neki biskup ili svećenik preporuči vjernicima: molite se za svećenike i svećenička zvanja, dometne i molitvu za redovnike i redovnička zvanja. I zaista, tako se u mnogim crkvama i čini. Uz molitvu za svećenike domeće se i molitva za redovnike i redovnice, uopće za sva duhovna zvanja.

Vjernici koji su bolje poučeni u vjeri, koji više čitaju katoličku štampu te zauzetije surađuju s crkvom u svojoj župi, žele da uz njihova župnika budu u župi također prisutni i redovnici i redovnice na jedan ili drugi način.

Redovnici su oni vjernici (bili svećenici ili laici) koji, posvećeni Bogu sakramentom krštenja, žele biti opečaćeni i posvetom redovničkih zavjeta: čistoćom, siromaštvom i poslušnošću. Oni tvore stalež kršćanske savršenosti, ali ne zato što bi već bili savršeni, nego zato jer su se obvezali da će za savršenošću težiti. Preuzimaju na se, iz ljubavi prema Bogu, više nego su strogo dužni kao obični vjernici. Prihvaćaju savjet što ga je Isus dao onom bogatom mladiću iz Evanđelja: „Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom." Slični su Mariji, sestri Lazarevoj koja je „izabrala bolji dio". „Marto, Marto", rekao je Isus njezinoj sestri Marti, „brineš se i uznemiruješ za mnogo, a jedno je potrebno. Marija je, uistinu, izabrala najbolji dio koji joj se neće oduzeti" (Lk 10,41). Slični su Petru koji je, u ime svoje i u ime ostalih apostola, rekao Gospodinu: „Evo, mi ostavismo

sve svoje i pođosmo za tobom" (Lk 18,28). Ili tome istom Petru koji je rekao Isusu: „Gospodine, kamo da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga" (Iv 6,68). Redovnici su već na početku svoga zvanja snažno zahvaćeni Isusovim riječima: „Nemojte zabrinuto govoriti: 'Što ćemo jesti?' ili 'Što ćemo piti?' ili 'U što ćemo se obući?' Ta sve to pogani ištu. Zna Otac vaš nebeski da vam je sve to potrebno. Tražite najprije Kraljevstvo Božje i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo nadodati" (Mt 6,31).

Uvijek je bilo muževa i žena koji su ostavljali svijet, mijenjali ime i život, te htjeli izbližega služiti Isusu Kristu i njegovoj ljubavi prema braći. Bitno je za čovjeka i njegovu sreću već na ovom svijetu: ljubiti svim srcem, svom dušom, i svim umom, nerazdijeljeno i nesebično, Gospodina Boga i svoga bližnjega; to je bitno, a sve je ostalo od drugorazrednog značenja.

Drugi je vatikanski sabor više puta raspravjao o redovnicima, što je razumljivo samo po sebi, pa se oni spominju na više mjesta u raznim dekretima. Dekret „Savršene ljubavi" sav je i isključivo posvećen njima.

Nisu svi saborski oci bili jednako zauzeti za redovnike i njihovo djelovanje u Crkvi. Neki su bili osobito snažno obuzeti mišlju, koja je u stvari istinita, da su, naime, svi ljudi pozvani na savršen život, a ne samo neki; da je Isus svima, a ne samo nekima rekao: „Budite savršeni kao što je savršen vaš Otac nebeski" (Mt 5,48). Usprkos tome vjekovna tradicija Crkve svjedoči da je u svim vremenima bilo osoba koje Bog na poseban način zove: neka se posvema odreknu svijeta kako bi svoju težnju za savršenošću mogle bolje vršiti živeći zajedničkim životom i upotrebljavajući posebna, za to prikladna, sredstva.

Koncil je ogromnom većinom glasova potvrdio praksu postojanja redovničkog staleža u Crkvi te snažno naglasio njegovu važnost i korist za rast i napredak kraljevstva Božjega na zemlji. Nitko ne bi mogao ispuniti prazninu koja bi nastala kad redovnika ne bi bilo u Crkvi niti bi Crkva bez njih bila ono što jest i onakva kakvu je

Isus Krist htio. Sam je Krist Gospodin utemeljitelj kršćanskog redovništva. On je izvor iz kojeg je proključalo oduševljenje za savršenije nasljedovanje njegove božanske osobe, uzor svakog savršenstva. On je oganj koji je došao s neba na zemlju. On je, kao istiniti i pravi čovjek, prvi posvetio sebe Ocu savršenim činima djevičanstva, siromaštva i poslušnosti. On je veliki „svećenik" i prvi Bogu posvećeni „redovnik". U toj svojoj trostrukoj posveti ustrajao je do kraja, do smrti na križu. Nemoguće je u kršćanstvu zamisliti redovništvo koje ne bi potjecalo od Isusa Krista, nego bi isključivo bilo ljudsko djelo Crkve. Crkva, koja je karizma Duha Svetoga, mnogo je učinila za razvoj redovništva što potvrđuje i Drugi vatikanski sabor. Crkva pomaže i nadzire sve redovničke zajednice, redove i družbe, ali ona nije službeno osnovala nijednu redovničku družbu ili red. Njih su osnovali pojedinci, sveti muževi i žene, posebno nadahnuti Duhom Isusa Krista. Redovnički je poziv posebni dar Duha Svetoga, i ne daje se svima.

Drugi blagoslovljeni izvor nadahnuća i pomoći za one koji žele izbližega nasljedovati Isusa Krista te dati „više", jest Blažena Djevica Marija. Za nju tvrdimo nešto slično onome što smo rekli i za Spasitelja: ona je prva žena u kršćanstvu koja je Bogu posvećena savršenim vršenjem djevičanstva, poslušnosti i siromaštva. Ona je prva „redovnica" duhom.

Konstitucija o Crkvi II. vatikanskog sabora LG (Svjetlo naroda), svršava s VIII. poglavljem i naslovom: „Blažena Djevica Bogorodica u misteriju Krista i Crkve." Papa Pavao VI. nazvao je ovo poglavljem vrhuncem koji resi čitavu Konstituciju. Tu se želi naglasiti Marijino izvanredno dostojanstvo koje izvire iz njezina bogomaterinstva, kao i njezinu odgovarajuću ulogu u Crkvi. Crkva sebe zove Marijinom kćerkom, a Mariju svojom Majkom.

Marija nije stavljena izvan Crkve, kao neki drugi svijet koliko god bio uzvišen, jer je i ona otkupljena posebnim zaslugama Krista Spasitelja koji je njezin Sin i njezin Bog u isto vrijeme. Ali ona je u redu otkupljenja iznad svih ostalih otkupljenih stvorova. Crkva gleda Mariju kao onu koja je njezina savršena slika, kao Crkvu u hodu prema svome savršenstvu.

Marija, koja je uzor svih, na poseban je način redovnički uzor. Koncil kaže: „Evanđeoski savjeti, dragovoljno prihvaćeni po osobnom pozivu svakoga, ne malo pomažu čišćenju srca i duhovnoj slobodi, neprestano potiču žar srca te mogu, kako je dokazao primjer tolikih svetih utemeljitelja, da više osposobe kršćanina za djevičanski život što ga je sebi odabrao Krist Gospodin i koji je prigrlila njegova Majka Djevica" (LG).

Ako je, dakle, cilj svakog redovnika da postane što sličniji Isusu, a to tvrdimo; ako je njegov cilj da već ovdje, na zemlji, ostvari potpunije vječni život na nebu (gdje se niti žene niti udaju, gdje je Bog sve njihovo bogatstvo, a vršenje njegove volje savršena njihova sreća), onda oni imaju i taj cilj da budu što sličniji i Blaženoj Djevici Mariji.

Sve redovničke družbe, bilo stare bilo nove, oduševljeno štuju i ljube Majku Božju te potiču i ostale vjernike da to isto čine.

Svi osnivači redovničkih zajednica u svoju su svetost uključili i štovanje Djevice Marije. Primjerice sv. Ivan Bosco koji je svojim sinovima govorio: „Sinovi moji. Naša kuća zove se Marijinom kućom. Nitko nije došao ovamo a da ga nije k nama uputila Marija. Ona je naša gospodarica."

Blagotvorni utjecaj redovnika na vjernike, poznat je svakomu pa se molimo Majci Božjoj neka i našoj Crkvi izmoli što veći broj dobrih i svetih redovnika.

Marijo, Majko redovničkog staleža, moli za nas!

26. LAICI – ČLANOVI CRKVE

Sv. Kuzma i Damjan, mučenici, bili su po zanimanju liječnici; sv. Sebastijan, mučenik, bio je po zanimanju vojnik, časnik; sv. Justin, mučenik, bio je po zanimanju filozof; sv. Krispin, mučenik, bio je po zanimanju postolar; sv. Izidor bio je po zanimanju ratar; sv. Dominik Savio bio je po zanimanju učenik; Paul Claudel i Papini bili su po zanimanju književnici; Ivan Merz bio je po zanimanju profesor; Avelin Čepulić bio je po zanimanju liječnik, itd, itd.

Svi su oni, kao i milijuni drugih, njima sličnih, bili propovjednici i širitelji vjere u Isusa Krista, svaki na svoj način, premda nisu bili svećenici. Bili su laici.

Laicima zovemo u Crkvi one osobe koje su se posvetile Isusu Kristu sakramentom krštenja te time postale članovima Crkve, ali nisu obilježene biljegom sakramenta svetog reda. To znači da u Crkvi postoje dvije kategorije članova: laička i svećenička. Ako gledamo vanjsko lice Crkve, njezin institucionalni karakter, onda treba reći da između laika i klerika (svećenika) postoji bitna razlika. Ali ako gledamo Crkvu kao mistično tijelo Kristovo, kao karizmu Duha Svetoga, onda ta razlika među njima nestaje. Izjednačuje ih isti božanski život u njima.

Riječ „laik", „laos" grčkog je podrijetla, a znači narod, puk, narodni, pučki. Negativno značenje te riječi: da je, naime, laik osoba koja nešto ne zna, koja je nižeg intelektualnog ranga, nema danas mjesta u Crkvi i mora biti prevladano. Nije na mjestu želja nekih naših laika da

se ne zovu „laicima", nego „suradnicima" svećenika. Laik u Crkvi znači mnogo više, nego što je svećenikov suradnik. Laik spada u samu konstituciju Crkve dok svećenikov suradnik ne spada. Kristova je Crkva nezamisliva bez laika, kao što je nezamisliva i bez svećenika. Ne postoje laici zbog svećenika, jer i laici su narod svećenički, nego ministerijalni svećenici postoje zbog laika. Ono što upada u oči jest to da su svećenici u omjeru prema laicima neznatna brojka, gotovo iščezavaju. Ali nije važnost laičkog staleža samo u broju, nego i u drugim vidovima. Kad bismo htjeli brojiti koji stalež ima više svetaca, onda ne znam do kakvog bismo rezultata došli. Laička duhovnost i laička svetost, koja se po mnogočem razlikuje od svećeničke duhovnosti i svetosti, bitno je potrebna Crkvi Božjoj.

Pošto je Drugi vatikanski sabor rekao svoju riječ o svećenicima i redovnicima, progovorio je također i o laicima i njihovim specifičnim problemima. Upada u oči da je pažnja koju je Sabor posvetio laicima vrlo velika i da iz dana u dan raste. Simpozij europskih biskupa, održan od 7. do 14. listopada '85, ozbiljno se pozabavio problemom laika i njihove uloge u evangelizaciji Europe danas. Biskupska sinoda u Rimu ponovno je naglasila ulogu laika u Crkvi. Štoviše Biskupska sinoda '87 uzet će pitanje laika u Crkvi kao jedini i glavni predmet svoga zasjedanja. O laicima Sabor napose govori u IV. glavi Dogmatske konstitucije o Crkvi. Važno je ono što Sabor kaže o laicima u tom svom službenom dokumentu, jer će saborsko mišljenje biti direktivom za sve one koji budu bilo što i bilo gdje govorili o problemu laika.

Utvrdivši razliku između svećenika i laika, koja je, kako rekosmo, bitna, nitko ne može vršiti službu ministerijalnog svećenika, nego onaj koji je obilježen sakramentom sv. reda, te ima za to posebnu kanonsku misiju. Sabor naglašava jedinstvo Božjega naroda koje je važnije nego su razlike u njemu; iz tog jedinstva izviru također i odgovornosti i zaduženosti. Sabor izričito kaže: „Jedan je Božji narod; jedan Gospodin, jedna vjera,

jedno krštenje (Ef 4,5); zajedničko je dostojanstvo udova u Kristu, zajednička je milost djece Božje, zajednički poziv na savršenost; jedno je spasenje, jedna nada i nerazdijeljena ljubav." U vječnom životu za kojim svi težimo, svi ćemo biti jedno. Nema, dakle, nikakve nejednakosti s obzirom na porijeklo i narodnost, na društveni položaj i spol, jer tu „nema više ni Židova ni Grka, ni roba ni slobodnjaka, nema ni muškog ni ženskog, jer svi smo jedno u Isusu Kristu", tvrdi apostol Pavao.

Sabor dalje kaže: „Čak i razlika koju je Gospodin postavio između svetih službenika i ostaloga Božjeg naroda, uključuje neku vezu među njima, jer svi su upućeni jedni na druge... Neka pastiri Crkve službe jedan drugomu i drugim vjernicima, a vjernici neka živo surađuju s pastirima i učiteljima... Sve ovo čini jedan i isti Duh" (1 Kor 12,11).

Laici vrše u Crkvi svoj specifični laički apostolat. U tu je svrhu i njima danas potrebna obnova. Dok je samo po sebi razumljivo da će svećenik biti aktivan radnik u vinogradu Gospodnjem, jer ga na to sili sama služba (i njegova je pasivnost vidljiva svima), nije tako kod laika: jedni su aktivni, drugi vrlo aktivni, a treći su pasivni i indiferentni, koče polet Crkve.

Laici moraju više no do sada sudjelovati u upravi Crkve, moraju preuzeti veću odgovornost za sve što se u njoj događa. U obnovljenoj Crkvi mora nestati onaj tip svećenika koji je sve držao u svojim rukama, za sve on bio odgovoran. Ali mora nestati i tip „rubnog" laika koji se ni za što ne zanima osim za svoje osobne interese, koji se povlači i nesposoban je dati svjedočanstvo za svoju vjeru. Kriza koja danas vlada u svećeničkom staležu, a Bog ju je dopustio ne bez razloga, znak je za uzbunu, znak je da se mora revitalizirati laički stalež u cjelokupnoj obnovi Crkve. Ne događa se prvi put u Crkvi da laici pomažu svećenicima u njihovoj vlastitoj obnovi, da budu, takoreći, svećenici svećenika. Molitva vjernika neka danas glasi: „Bože, daj nam što veći broj dobrih laika."

Laička duhovnost danas mora prije svega biti kristocentrična. U Kristu, i nigdje drugdje, naći ćemo se svi zajedno. Nije dosta vjeru poznavati, ona se mora doživljavati. Vjera se doživljava u sakramentima, napose u euharistiji. Bez mise nema vjere u Isusa Krista, a bez euharistijske gozbe nema mise. Svaki nas sakramenat koji primimo posvećuje, oživljuje, ohrabruje i čini otpornima.

Laička duhovnost mora biti crkvena. Ljubav prema Isusu Kristu vodi nas u ljubav prema Crkvi. Biti izoliran od Crkve, doživljavati vjeru sam za se, znači lišiti vjeru njezine bitne oznake. Vjera znači zajedničko davanje hvale Bogu. Vjera nas povezuje ne samo s Bogom nego i s bližnjim. Laička vjera danas mora biti svjedočka. Ne možemo biti vjernici u crkvi, a nevjernici izvan crkve. „Tko mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima" (Mt 10,32).

Vjera se podržava i raste molitvom. Tko moli, taj sigurno i vjeruje. Tko ne moli, taj ne može dokazati da vjeruje. Dobro je moliti u „skrovitosti srca", ali je zajednička molitva još bolja. Zajednička se molitva ne može nadoknaditi privatnom. Bez više molitve nema laičke obnove u Crkvi. Gdje nema kiše, tu vlada suša i bezplodnost. Crkva treba molitve da ne postane suhom i besplodnom zemljom, da ne postane Saharom.

Moderni laički pokreti moraju također biti marijanski. Svi trebamo majku: ne samo svećenici i redovnici nego i laici. Ako smo vjernici, trebamo duhovnu Majku, a to je Marija. Nitko ne može k Bogu nego po Isusu Kristu, a nitko ne može k Isusu Kristu nego po Mariji. Marija nije bila svećenik, ali se u svetosti digla iznad svih svećenika i redovnika. Nešto slično, tj. visoki stupanj svetosti, može postići i svaki laik. Nijedan se veliki pokret u Crkvi nije ostvario bez Marije Majke Crkve, pa se neće ni laički. Gdje god se nešto radi za Crkvu, tu Marija želi biti prisutna svojom pomoći, svojom zaštitom i svojom molitvom.

Marijo, Majko svih krštenih, moli za nas!

27. CRKVA I KULTURA

Naš Spasitelj, boraveći među pukom kao društven čovjek, htio je pokazati da se ne zanima samo za vjeru, nego i za kulturu, jer je vidio između vjere i kulture usku povezanost. Vjernik teži da bude kulturan, a kulturan čovjek osjeća potrebu da se pozitivno odnosi i prema vjeri. Isus je ulazio čak i u pojedinosti. Govorio je uzvanicima: „Kad te tko pozove na svadbu, ne sjedaj na prvo mjesto, da ne bi možda bio pozvan koji časniji od tebe, te ne dođe onaj koji je pozvao tebe i njega i rekne ti: 'Ustupi mjesto ovomu'. Tada ćeš postiđen morati zauzeti zadnje mjesto."

Drugi vatikanski sabor daje kulturi u okviru evangelizacije vrlo zapaženo mjesto u svojim dokumentima. Kaže između ostaloga: „Treba živo poraditi da bi se posvuda priznalo i ostvarilo pravo svih na kulturu i civilizaciju u skladu s dostojanstvom ljudske osobe... Zato je potrebno svima osigurati dovoljno kulturnih dobara... To vrijedi podjednako za seljake i radnike... Njima treba osigurati takve radne uvjete koji neće sprečavati nego promicati njihovu ljudsku kulturu. Žene danas rade gotovo na svim područjima života. Stoga neka se promiče specifično i nužno sudjelovanje žene u kulturnom životu." Sabor nastavlja:

„Na svoj način su također književnost i umjetnost od velike važnosti za život Crkve... Treba poraditi da umjetnici osjete da ih Crkva priznaje u njihovoj djelatnosti. Treba da vjernici žive u najtješnjem dodiru s drugim ljudima svoga vremena i s njihovom kulturom. Poželjno

je da veći broj laika stekne dovoljnu naobrazbu u svim znanostima te da se mnogi od njih profesionalno dadu na taj studij i da ga produbljuju."

Ove i druge saborske misli izražene su osobito u „Konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu". Crkva time otvara sve svoje prozore prema svijetu tražeći i uvažujući u njemu sve ono što je dobro. Konstitucija kaže: „Na svom putovanju prema nebeskoj domovini, kršćani treba da teže za onim što je gore. To ipak ne umanjuje nego, dapače, povećava važnost njihove zadaće da surađuju sa svima ljudima na humanijoj izgradnji svijeta" (57).

Treba priznati da je Crkva bila nositeljica ne samo vjere u Isusa Krista nego i kulture u svim narodima kojima je došla i udomaćila se. Kršćanstvo je snaga koja je sposobna prilagoditi se mentalitetu i kulturi svakoga naroda. Ništa ne ruši od onoga što postoji, nego sve preoblikuje i diže na viši stupanj egzistencije; sve osmišljava i dalje razvija. Sposobna je da vjeru nepatvoreno unese u postojeću kulturu i da zatečene zdrave kulturne tekovine unese u vjeru i vjersko doživljavanje.

Katolička je crkva dala svoj snažan pečat i kulturi hrvatskog naroda. Primivši vjeru prije svih ostalih slavenskih naroda, Hrvati su s vjerom primili i mnoga obilježja zapadne kulture. Ali Hrvati su na svome nacionalnom državnom području bili otvoreni i prema kulturnim utjecajima Istoka, istovremeno ljubomorno čuvajući i svoju autohtonu kulturnu baštinu. Osobito što se tiče narodnog pučkog jezika, kojim su Hrvati govorili za vrijeme narodnih vladara i uveli ga u liturgiju Crkve, Hrvati tvore svoj posebni kulturni krug među svim narodima Europe. Ta činjenica ima svoju težinu za sva vremena našeg povijesnog razvoja. Na našu kulturnu baštinu, još više nego na našu vjeru, utjecala su sveta braća Ćiril i Metod. Dobivši od njih svoj liturgijski jezik i svoje liturgijske knjige, Hrvati su bili sposobni da u okviru univerzalne Crkve i latinskog jezika čuvaju žilavom upornošću ne samo vjeru i pripadnost Zapadu nego i svoju autentičnu kulturu. Što znače sveta braća za vjeru

i kulturu ne samo hrvatskog nego i svih ostalih slavenskih naroda, a i čitave Europe, iznio je na vidjelo papa Ivan Pavao II u svojoj enciklici „Slavenski apostoli" u povodu tisuću stote obljetnice njihova djelovanja i smrti svetog Metoda. Za nas je Hrvate ta Enciklika to značajnija što se naše ime u njoj spominje na nekoliko mjesta.

Papa naglašava sveopće značenje Ćirila i Metoda za kršćanstvo u Europi i za jedinstvo kršćanskih naroda. Oni se s pravom smatraju predstavnicima dobrih odnosa između Istočne i Zapadne crkve jer su pripadali objema i primjerom dokazali kako plodna može biti simbioza dviju velikih Crkava na temeljima Stolice sv. Petra i njegovih nasljednika.

Koncil kaže: „Svi su ljudi pozvani u novi Božji narod. Stoga se taj narod, ostajući jedan jedini, mora protegnuti na cijeli svijet i na sve vjekove da se ispuni odluka Božje volje... Crkva, taj Božji narod, ne oduzima ništa od vremenitog dobra bilo kojeg naroda, nego naprotiv podupire bogatstvo, obilje i običaje svakog pojedinog naroda, ukoliko su dobri; podupire ih, prima i čisti, jača i podiže... Ovaj značaj općenitosti, koji resi Božji narod, dar je samoga Gospodina. Snagom toga jedinstva pojedini dijelovi donose vlastite darove drugim dijelovima i cijeloj Crkvi, tako da se i cjelina i pojedini dijelovi jačaju uzajamno i rade za potpuno jedinstvo."

Kad se sagleda sav rad i ocijene sve zasluge braće Ćirila i Metoda, ne zna se jesu li više dobra učinili za vjeru ili za kulturu. U stvari, oni su nam donijeli obje vrijednosti u isto vrijeme i nepodijeljeno: i vjeru i kulturu. To je onaj pravi put kojim treba ići svaka evangelizacija, a današnja se Crkva drži toga načela. Misao svete braće danas je aktualnija nego ikada, premda je stara kao samo Sveto pismo. „Svaki jezik neka prizna da je Gospodin Isus Krist u slavi Boga Oca"; „Svaka zemlja neka ti se pokloni i neka pjeva tvome imenu, Višnji"; „Hvalite Boga svi narodi, zahvaljujte mu svi ljudi" (Žitja, str. 53).

Ali, kad je govor o evangelizaciji kulture ili o inkulturizaciji vjere, ne možemo mimoići ulogu koju je odigrala i igra Marija i njezina pobožnost u narodu Božjem. Ako je kultura ona sila koja odgaja čovjeka za sve što je lijepo, plemenito, istinito i korisno, onda je Marija prva odgojiteljica na tom području, što su osjetili svi veliki geniji kulture. Nemoguće je pomisliti na Mariju pa da se u čovjeku ne probudi osjećaj ne samo za ono što je pobožno nego i za ono što je lijepo. Marija je bila i ostaje nepresušivi izvor nadahnuća i poticaja svima stvaraocima kulturnih djela: za književnike, pjesnike, molitelje, graditelje, kipare, slikare, kompozitore, govornike, propovjednike, kreatore nošnji itd. Uništite sve to: sve kipove, slike, oltare, crkve i tisuću drugih stvari povezanih s imenom i likom Marije pa ćete vidjeti što će vam ostati od kulture: neboderi, asfalt, tvornice, zagađeni zrak i voda, ne tečna hrana... Kad još i danas neki narod hoće pokazati modernom turistu ono što je najvrednije, pa makar bio i ateizmom zaražen, onda ga neće voditi pred nebodere, nego će mu pokazati sakralne spomenike i nadzemaljsku ljepotu Gospinih ikona, itd.

U novije vrijeme pojavio se kod nas nov časopis koji nosi ime PAK (pastoral kulture). Njegova je misao vodilja: želja da poveže vjeru s kulturom i kulturu s vjerom. Sva naša evangelizacija, katehizacija, liturgija, svaki naš javni nastup mora biti označen, obilježen ne samo vjerom nego i kulturom. Svaki vjernik mora biti kulturan čovjek u kršćanskom smislu. Postoji kulturan i nekulturan čovjek, kulturno i nekulturno ponašanje. Psovka, na primjer, nije samo moralni nego i kulturni problem. A i još štošta drugo ne vrijeđa samo vjeru nego i kulturu. Mi Hrvati, ponosni na svoju vjeru, možemo biti ponosni i na svoju narodnu kršćansku kulturu. Sv. Franjo Saleški je rekao: „Vi se možete moliti Bogu i u pidžami, ali to ćete činiti u svojoj spavaćoj sobi." Htio je reći da se u crkvi moramo vladati ne samo pobožno nego i kulturno. I zakašnjavanje k službi Božjoj, napose iz običaja i nemara, nije samo vjerski nego i kulturni manjak.

Crkva odgaja potpuna čovjeka koji je slika i prilika Božja. Marijo, Kraljice hrvatskog naroda, moli za nas!

28. MARIJA I NAŠ BLIŽNJI

Prema Evanđelju svetog Luke neki Židov, zakonoznanac, pita Isusa: „Tko je moj bližnji?" (Lk 10,29). Pitanje je jednostavno, ali odgovor nije bio jednostavan. Isus se čak morao poslužiti prispodobom da čovjeku objasni tko je njegov bližnji. Čini se da taj pojam, koji je u Isusovo vrijeme bio Židovima maglovit, ostaje zamagljen mnogima od nas i dandanas. Radi se o vječnom problemu. Da nam je bližnji onaj čovjek koji nam nesebično iskazuje dobročinstva, od kojeg imamo u životu neke koristi, to nam je jasno. Ali dalje od toga ne idemo, ostajemo kod tog lošeg značenja pojma, možda čitav svoj život.

Isus nam daje jasan odgovor: „Naš bližnji je svaki čovjek": bio nam prijatelj ili neprijatelj, bliz ili dalek, simpatičan ili antipatičan, bogat ili siromašan, dobrotvor ili štetočina.

Naš je bližnji osoba koja u svojim rukama ima ključeve naše sreće i našeg spasa, vremenitog i vječnog. Naš bližnji je sakramenat Božje prisutnosti u svijetu, Božje volje. U našem se bližnjemu sakriva Bog. U svakom čovjeku možemo, i trebali bismo, vidjeti Isusa Krista. „In proximo Deus", stavio je u svoj grb mons. Kokša. Naš Bog nije daleko ni od jednoga od nas. Bog koji se na više načina sakriva našim očima: u prirodi, u Svetom pismu, u liturgijskim činima, u misi, u euharistiji, u znakovima vremena, sakriva se i u našem bližnjem. Ne trebamo ići u crkvu da ga nađemo. Onoga dana kad smo postali svjesni te Kristove istine, mi smo se potpuno

promijenili, postali smo autentični kršćani. Ta istina mijenja čitavu našu unutrašnjost. Naš bližnji je ogledalo u kojem možemo vidjeti svoju vlastitu sliku, provjeriti svoju moralnu i ljudsku vrijednost, napose svoje nedostatke i manjkavosti. Neki ljudi, premda su kršćani, nisu nikomu bližnji, svakome su tuđi i daleki. Već nam je i mjesec postao bliz, pa možemo doći do njega za nekoliko dana, a događa se da netko putuje k svome bližnjemu čitav svoj život, pa i umre prije nego se s njime sastane.

Naša je vjera takva da se neprestano vrti oko našega bližnjega. Susrećemo se s njime na svakoj stranici Svetog pisma. Tobija dade svome sinu ovaj divan savjet: „Ne čini drugomu ono što ne bi htio da drugi čini tebi" (Tob 4,5). To je najmanje što se traži od jednog člana žive kršćanske zajednice. Sv. Pavao daje bolji savjet: „Pretječite jedni druge u poštivanju" (Rim 12,10). Prva zapovijed glasi: „Ljubi Gospodina Boga svoga..., a druga je ovoj slična: Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe." Tako nas uči Isus (Mk 12,30). Ali on ide i dalje pa kaže: „Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone, da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima i da kiša pada pravednicima i nepravednicima. Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakva li vam plaća? Zar to ne čine i grešnici. I ako pozdravljate samo braću, što osobito činite? Zar to ne čine i pogani?" (Mt 5,44).

Sveto pismo kaže da „pravednik živi od svoje vjere" (Heb 2). Apostoli su imali vjeru, pa ipak osjetiše jednom zgodom potrebu da zavape: „Gospodine, umnoži nam vjeru" (Lk 17,5). Kad je to bilo, kad su osjetili tu potrebu da njihova vjera bude jača i življa nego obično? To je bilo onda kad je Petar zapitao Isusa: „Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svome, ako se ogriješi o mene? Do sedam puta?" Isus mu odgovara: „Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam" (Mt 18,21). Tada apostoli zavapiše: „Gospodine, umnoži nam vjeru!" Tu, naime, nije dosta obična vjera. Ta sami znamo iz vlastitog iskustva da nije lako op-

rostiti ni onomu koji nas je uvrijedio samo jedan jedini put. No to je zapovijed Gospodnja i postaje izvediva onomu koji ima živu vjeru, uči nas Isus. Pokušajmo prigovoriti Isusu da je to nemoguće i on će iznijeti pred nas onu svoju poznatu poredbu: „Lakše će se deva provući kroz iglene uši, nego će ući u kraljevstvo nebesko čovjek koji živi i umire u osveti i mržnji."

Na dan Suda kad će sve stvari biti stavljene na njihovo pravo mjesto, zadnja istina, o kojoj ćemo biti poučeni i od koje ćemo živjeti svu vječnost, jest ona ista koju smo slušali svakog dana, ali nije odgovor na pitanje tko je Bog i kakva je bila naša vjera prema Bogu, nego tko je naš bližnji. „Što god ste učinili jednome od ove moje najmanje braće, meni ste učinili" (Mt 25,40). Naš je bližnji svaki čovjek i u njemu se krije sam Isus Krist.

Apostol Ivan živo i plastično opisuje kako je Isus ozdravio čovjeka koji je bolovao trideset i osam godina. Isus ga je upitao: „Želiš li ozdraviti", a on odgovara: „Gospodine, nema čovjeka koji bi me uronio u ribnjak kad se voda uzbiba." Zaista, malena bi bila naša vjera u Isusa Krista kad se ni u našoj kršćanskoj sredini ne bi našao „čovjek" koji bi priskočio pa pomogao svome bližnjemu nevolji.

Mi govorimo o ljubavi, pa radilo se o ljubavi prema Bogu ili prema bližnjemu, onda obično mislimo na srce kao simbol i središte ljubavi. Čovjek je takav kakvo mu je srce, kakva je njegova ljubav. Govorimo rado o ljubavi i njezinoj potrebi, ali je obično manje cijenimo od nekih drugih čovjekovih vrijednosti. Obično manje cijenimo kulturu srca od kulture uma, manje potrebu ljubavi od potrebe znanja. U školama našega vijeka, uključujući i naše vjerske škole, zanemaruje se kultura srca i uopće se ne ocjenjuje. Ocjenjuju se samo čovjekove, učenikove intelektualne sposobnosti. Proučavajući, u posljednjih stotinjak godina, život i karakter političkih i znanstvenih veličina prvog reda, možemo doći do zaključka da su oni općenito bolovali na kulturi srca i da su imali visoko razvijene intelektualne sposobnosti, ali i da bi u svijetu bilo mnogo bolje nego jest kad bi bilo

više kulture srca. Ono što današnjem svijetu najviše treba jesu majke i majčinska ljubav. Nije mu dosta očinska, nego mu je potrebna i majčinska ljubav. Ne samo u obitelji nego i u javnom životu, ne samo u međuljudskim nego i u međunarodnim odnosima. Nije dosta biti pravedan i legalan. Od toga se umire. Kao kršćanin trebaš biti više nego pravedan. Trebaš biti milosrdan. Trebaš znati opraštati. Trebaš moći ljubiti.

Ljubiti kako treba može samo majka. Samo ona može oprostiti sedamdeset puta sedam. Samo ona može oprostiti i onomu koji je pogriješio. Takvu ljubav prema svima ljudima bez iznimke može imati samo savršeni uzor svih majki, a takva je Blažena Djevica Marija, naša duhovna i zajednička Majka.

Terezija Avilska je rekla: „Podnijela bih kad bi se netko više častio nego ja, kad bi bio učeniji nego ja, bolje vodio našu redovničku zajednicu nego ja, ali ne bih podnijela kad bi netko više ljubio našeg Gospodina nego ja." Ne znamo, je li Terezija uistinu više ljubila Gospodina nego ostale njezine susestre, ali znamo da je Marija bila ona koja je između svih nas najviše trpjela zbog Isusa i najviše ga ljubila, a zbog Isusa i sve nas ostale.

Mala Terezija je rekla: „Moja je zadaća biti srce Crkve, biti njezina ljubav." Ta je mala svetica dobro pogodila tko je Marija Majka Crkve. Ona je srce Crkve, ona je njezina ljubav. Ne samo pravda nego i ljubav. Ona je najčistija i najnesebičnija ljubav ne samo prema Bogu nego i prema bližnjemu. Većega moralnog savršenstva i čistijeg srca svijet nije imao niti može imati. Budimo slični Mariji pa ćemo biti slični i njezinu Sinu Isusu Kristu, kojeg ćemo naći u svakom čovjeku.

Prečisto Srce Marijino, učini srce naše po srcu svome!

29. MARIJA I NAŠ RAD

„Idite i vi u moj vinograd" (Mt 20,4). To su riječi kojima Krist Gospodin zove sve ljude u svoj vinograd, u vinograd rada za slavu Božju i za širenje njegova kraljevstva, a zatim, dosljedno, i za čovjekovo blagostanje na zemlji. Potičući svoje učenike da rade, da se trude, da ne gube vrijeme, Isus želi biti sličan svome Ocu nebeskomu koji je po samoj svojoj biti radnik, koji uvijek stvara, ide naprijed i nikada se ne ponavlja. „Moj Otac radi" (Iv 1,5). Isus nudi svojim učenicima pozitivan program koji će ih moći zaokupiti čitavi život. „Budite savršeni kao što je savršen vaš Otac na nebesima" (Mt 5,48).

Blažena Djevica Marija ispunila je na najsavršeniji način program svoga Sina u njegovu nastojanju da bude što sličniji nebeskomu Ocu radniku. Ona se prva odazvala i prva bila radnica u Gospodnjem vinogradu. Na najsavršeniji je način ispunila u svome životu regulu svetog Benedikta: „Moli i radi." Pitanje, čemu trebamo posvetiti više vremena i skrbi: molitvi ili materijalnom radu; ili drugo pitanje: čemu se Crkva mora više posvetiti: vanjskim aktivnostima ili unutrašnjem životu, jest suvišno kad se radi o Blaženoj Djevici Mariji. Ona je ostvarila puni sklad svih svojih tjelesnih i duhovnih aktivnosti zbog „punine" milosti koju je primila i zbog uloge koju vrši u djelu spasenja.

Marija je uzor svakom vjerniku, napose svakoj kršćanskoj ženi u njezinim svakidašnjim materijalnim po-

slovima, i laganima i teškima. Postoji cijeli magazin Gospinih slika i sličica koje su netočne, a predstavljaju Mariju već ovdje na zemlji kao neko nadzemaljsko biće koje nema ništa zajedničko s ostalim ljudima. Premda je dolikovalo da se kod Marije odrazuju i na njezinoj vanjštini crte uzvišene ljepote njezine duše, u stvari ta se ljepota nije u biti ni u čemu razlikovala od ljepote ostalih žena njezina vremena i kraja, jer se ni njezin svakidašnji život nije razlikovao od njihova života.

Marija je radila najobičnije poslove svoga staleža. Bila je majka, domaćica, odgojiteljica, susjeda. Morila ju je briga za sitno gospodarstvo male obiteljske kućice. Naliti ulja u svjetiljku. Pomesti po kući i oko kuće. Samljeti žito. Staviti kvasac u tijesto i mijesiti ga sve dotle dok se ne digne i ne mogne se staviti u peć. Pripraviti skroman i tečan objed da Isus može reći: bilo je dobro, hvala ti, majko! Presti vunu, skrojiti i sašiti odjeću, splesti je i satkati. Staviti prije spavanja kračun na vrata da po noći ne provali tat. To su bili njezini svakidašnji poslovi, i svega će se toga Isus kasnije sjećati u svojim govorima. Još se i danas pokazuje strancima u Nazaretu zdenac s kojeg je Marija grabila vodu i nosila je u vrču na glavi da kuća ne bude bez te Božje blagodati. Ali Marija je bila sposobna da radi i teže, dapače i herojske poslove, ako ustreba. To dokazuje da je posjedovala ne samo tjelesnu ljepotu nego i čvrsto zdravlje. Čim je čula vijest da je Elizabeta u blagoslovljenom stanju, ne oklijeva nagovoriti Josipa da poduzmu težak i naporan put u Judejsko gorje. Pothvat nije bio lak. Ali ona ga je snagom volje izvršila bez problema. Ostaje kod svoje rodice oko tri mjeseca i u svemu joj je od pomoći. Mogla je, i umjela je, raditi sve poslove koji su se tražili od nje.

Još veći će napor poduzeti kad bude morala ići, premda u blagoslovljenom stanu već punih osam mjeseci, na put u Betlehem. To je put u daleki grad, u drugu zemlju, u zimsko doba, slijedi nemio doček, traganje za skloništem i konačno porod u hladnoj mračnoj spilji, a sve je to mogla izdržati i ostati na nogama samo ona osoba koja je uz milost Božju posjedovala tjelesnu snagu

i naviku rada. Pa ipak, sve je to bilo tek kao generalna proba za tjelesne i duševne muke što ih je morala poduzeti bježeći u Egipat i godinama živeći u tuđoj zemlji.

Narod kaže da je čovjek stvoren za rad kao ptica za let. Nije isto raditi i ne raditi. Raditi ovaj ili onaj posao. Raditi ovako ili onako. Rad utječe na čovjeka i oblikuje ga. Stvara u čovjeku potrebnu ravnotežu. Lijen čovjek neće nikada postići duševnu zrelost bez obzira na godine koje posjeduje. Čovjek je ponio iz zemaljskog rada dvije velike spasonosne sposobnosti: molitvu i rad. Ako je molitva pohvaljena od Krista Gospodina, i rad je. Vjerska je istina, bez koje nema spasenja, da je čovjek dužan raditi te u znoju lica zarađivati svoj kruh. Sve što je živo, miče se i radi. Nema napretka bez rada. Ali rad nam nije dan zato da njime stvaramo samo materijalna dobra. Rad nas razveseljuje i pomaže nam da do kraja osmislimo svoj život. Svi se veselimo rezultatima svoga rada, pa i sami ljenivci. Ali i sam rad već donosi veću radost čovjeku nego njegovi rezultati. Pavao piše Solunjanima: „Dok bijasmo među vama, nismo živjeli neuredni: ničiji kruh nismo badava jeli, nego smo u radu i naporu noću i danju radili, da ne bismo opteretili koga od vas. Ne što ne bismo imali prava, nego da vam sebe damo za uzor koji ćete nasljedovati... Stoga vam ovo zapovijedamo: 'Tko neće raditi neka i ne jede'" (2 Sol 3,7). Tako je, eto, tvrd i iskren bio Pavao, što se tiče rada. Isus je bio još tvrđi, barem simbolično, kad je prokleo smokvu koja nije rađala.

Ali zabluda je kad današnji materijalizirani čovjek smatra radom samo fizički rad. Postoji, i uvijek je postojao, ne samo fizički nego i duševni rad koji također iscrpljuje čovjekove sile. Možda su u sličnoj zabludi neki naši vjernici kad cijene samo onog svećenika koji radi fizičke poslove, kakvi god bili, pa makar u crkvi bio aljkav. Dakako, nije dobro ni to ako se svećenik, pastoralno angažiran, ne laća iz principa nijednog fizičkog posla, jer da to nije za njega.

Spasitelj ne traži od nas samo vjeru, nego i dobra djela, a ta su obično uvijek povezana s radom. Lijenost nije

stvarateljica dobrih djela, kao ni puko sanarenje. Gospodin nas hoće i tjelesno angažirane kad traži da gladna nahranimo, žedna napojimo, gola odjenemo, bolesna pohodimo te utamničenu donesemo malo svjetla i ohrabrenja. Sv. Vinko Paulski će reći: „Ako si u dilemi, moraš li izvršiti jedno neodgodivo djelo milosrđa prema bolesniku ili siromahu, ili obaviti svoju svakidašnju molitvenu dužnost, moraš li ostaviti Krista u molitvi ili pohoditi ga sakrivena u bolesniku i siromahu, ostavi molitvu i podi k bolesniku."

Kršćanska obitelj zna da je dužna raditi i da rad uz slogu i molitvu može spasiti obitelj od vremenitog i vječnog zla. A kakvi su roditelji, tako se moraju odgajati i njihovi sinovi i kćeri. Darovi se moraju zaslužiti i daju se djeci pravedno kao nagrada za rad. I za djecu vrijedi Isusova poslovica: blaženije je davati, nego primati. Nerad bilo kojeg člana obitelji unosi u kuću neslogu i razdor. Ljubav se rađa samo u ozračju vršenja vlastitih dužnosti. Jamstva ustrajnosti u vjeri i ljubavi prema Crkvi nije samo molitva nego i rad. Kao primjer može nam poslužiti jedna žena naših dana koju su „inovjerke" nagovarale neka ostavi crkvu i upiše se u njihovu zajednicu. Ta je žena bila izgubila muža i upravo se vraćala sa sprovoda, ali ni u takvu stanju nije podlegla napasti. Odgovorila im je: „Hvala vam, jer me tješite i jer mi nudite svoju pomoć, ali kako možete tražiti od mene da ostavim svoju Crkvu? Zar ne znate da sam ja deset godina otkidala od svojih usta i pomagala jednog mladića da postane svećenik? On već nekoliko godina služi misu i sjeća se mene kod oltara." Eto, ta žena udovica ne reče: „Ja idem svake nedjelje u crkvu, molim svake večeri krunicu", nego spomenu jedno svoje djelo kao jamstvo svoje ustrajnosti i ljubavi.

Marijo, Zaštitnice radnika, moli za nas!

30. MARIJA I NAŠA MOLITVA

Koje li naše dijete kad prvi put čuje pripovijest o Adamu i Evi, kako su bili smješteni u zemaljski raj sreće i užitaka, pa onda iz njega prognani zbog grijeha, ne bi uzdahnulo: „Kamo sreće da su ti naši praroditelji ostali u raju pa da ga danas i mi uživamo!?"

Ali moramo znati da Bog nije zatvorio sva vrata toga, za nas stvorenoga i izgubljenoga raja, punog sreće i užitaka. Dapače, potiče nas da pođemo u potragu za njim. Pomoći će nam da ga nađemo i vidimo svojim vlastitim očima, ako nikako drugačije, barem kroz ogledalo. Ogledalo toga izgubljenog raja jest, naime, Marijina duša kad je u molitvi. Tko ima milost proniknuti u njezinu čistu dušu dok se moli, taj uživa raj već ovdje na zemlji. Čitamo u Svetom pismu kako se mole anđeli. Stoje u mirijadama pred Gospodnjim prijestoljem i bez prestanka pjevaju: „Svet, svet, svet." Svojom molitvom Marija natkriljuje i same anđele. Ona je u većem srodstvu s Presvetim Trojstvom, nego anđeli koji joj ponizno služe. Jedan od njih, posebno izabran, dobiva uzvišenu zadaću da je pohodi, pokloni joj se i javi joj najveseliju vijest od postanka svijeta: „Zdravo, milosti puna, Gospodin s tobom... Evo, začet ćeš i roditi Sina." Svi umjetnici koji su pokušali ovjekovječiti taj prizor, bilo kistom, dlijetom ili na neki drugi način, obično sebi zamišljaju Mariju u molitvi. Molitva je naime već po samom držanju tijela najpodesnija za koncentraciju duha i za najsavršenije sjedinjenje duše s Bogom. Rekosmo već, jednom

drugom zgodom, da je opat Benedikt propisao svojim redovnicima molitvu i rad. Dva su posla koji čine čovjeka čovjekom: molitva i rad. Ali u prvom redu moliti, a zatim raditi. Ponajprije molitva, a zatim rad.

Čim je Marija doživjela viđenje i čula riječi, sva je uronila u Boga, otrgnuvši se potpuno od stvari ovoga svijeta. Kad je Pavao pred vratima Damaska doživio ono poznato viđenje i čuo riječi: „Savle, Savle", odmah je postao drugi čovjek, viseći između neba i zemlje; ali Marijino je viđenje bilo savršenije od Pavlova. Što se tiče molitve, Marija je bila samouka i ne možemo naći, pa ma koliko tražili, neku drugu molitvu koja bi bila jednaka njezinoj molitvi. U obzir ne dolazi ni molitva apostola Pavla koji je bio uzdignut u treća nebesa. Sam je Duh Sveti bio Marijin učitelj u molitvi. Ali ne možemo odbaciti ni tvrdnju da ju je pod utjecajem Duha Svetoga učila moliti i njezina majka Ana. I tu nam umjetnici dolaze u pomoć kad prikazuju Mariju u krilu svoje majke sa Svetim pismom u ruci. Prema predaji Marija je još kao djevojčica bila prikazana Bogu u hramu i tu zadržana. U hramu, kući molitve, učila je živjeti i djelovati u neposrednoj Božjoj blizini. Slušajući ili čitajući Sveto pismo, Marija se mogla namjeriti na neke svetopisamske osobe koje su joj služile kao primjer autentične molitve. Eto joj pred očima ponizne, nesebične i pouzdane molitve Abrahama, oca svih vjernih. Uporno se i skoro nasrtljivo zalaže neka Bog u svome milosrđu poštedi grešne gradove Sodomu i Gomoru (Post 18,22). Tu je i molitva Ane, žene istoga imena kao i njezine majke, majke proroka i narodnog vođe Samuela koja je izlijevala svoje suze u hramu pred Bogom te izmolila čudom sina, premda je bila nerotkinja i već poodmakla u godinama (Sam 1,11). Čitala je Marija i Esterinu molitvu, primjer kako se moli onaj koji je u stisci i koji svojom molitvom obuhvaća cjelokupni narod. „Gospodine moj, kralju naš, ti si jedini! Dođi u pomoć meni koja sam sama, kojoj nema druge pomoći do tebe... Od dana uzdignuća svoga do danas, sluškinja tvoja nije se poveselila osim u tebi, Gospode, Bože Abrahamov. Bože nadasve

moćni, uslišaj glas beznadnih i izbavi nas iz ruku opakih..." (Est 4,17). Na Esterinoj povijesti učila je Marija da Bog skida silne s prijestolja, a uzvisuje ponizne.

Dva su izvora iz kojih je Marija crpila obilato spoznaju Boga i kako mu se trebamo moliti: to su Duh Sveti i njegova božanska knjiga, Sveto pismo. Te je dvije škole marljivo pohađala. Kako molitelj treba razgovarati s Bogom, Marija je pokazala u svom razgovoru s anđelom, Božjim glasnikom, i u svojoj pjesmi „Veliča duša moja Gospodina"; to je pjesma duševnih dubina i širina, u njoj odmijevaju glasovi i ritam Starog zavjeta. Marija se zahvaljuje te predstavlja ljubav i ponos svih starozavjetnih žena koje su slavile Božja djela: Mojsijevu sestru, proročicu Mirjam, proročicu Deboru (Suci 5,3), već spomenutu proročicu Anu i mnoge druge. Pa ipak je Marijin hvalospjev nešto novo i izvorno, ne samo po sadržaju nego i po ushitu. U razgovoru s Bogom svaka se Marijina riječ pretvara u pjesmu, u snažan duševni doživljaj. Svaka je molitva pjesma, napose Marijina. Svaka je molitva razgovor s Bogom, a svaki je razgovor s Bogom svečanost. Marija je mnogo više ushićena nego zaručnica kad razgovara sa zaručnikom. Ona ne skriva milosti što ih je dobila od Boga, jer ih nije dobila samo za se nego i za druge. Tko iskreno voli Boga, taj želi da ga vole i drugi. Marija doživljava Boga kao protivnika ljudske oholosti koja je bila prauzrok propasti anđela i ljudi. Bog je pravedan. On silne baca s prijestolja, a uzvisuje ponizne. „Slavim te, Gospodaru, neba i zemlje, jer si tajnu kraljevstva objavio malenima i poniznima" (Mt 11,25), reći će kasnije njezin Sin Isus. Dok god ima vjere u Boga nijedan silnik neće u miru vršiti svoja zlodjela. Marija doživljava Boga i kao neprijatelja bogatih. On gladne puni dobrima, a bogataše otpušta prazne. Duševna praznina i prazne ruke najveća je kazna kojom bogataš kažnjava samog sebe. Vrijedno je naglasiti da su svi ovi osjećaji, koji su ispunjavali Marijinu dušu u molitvi, odjeknuli kasnije u Isusovim poukama i govorima. Upotrijebit će mahom slične riječi: „Svaki koji se

uzvisuje ponizit će se, a koji se ponizuje, uzvisit će se" (Lk 14).

Svaka je vjernička molitva slična Marijinoj molitvi ako je ispunjena poniznošću i ljubavlju. Marijinu molitvu čuva Crkva zato da je može dati drugima kao primjer. Svaka je molitva razgovor s Bogom. Svaka je molitva privilegirani čas u životu svakidašnjice. Svaka je molitva svečanost. Život je vječni „spoznati Boga" (Iv 17,3), a spoznaja je Boga sakrivena u molitvi. Zato će reći sv. Augustin: „Tko se moli, taj će se spasiti." Tko trga veze s molitvom, trga ih i s Bogom. Što znači živjeti s jednim članom obitelji ili sa susjedom s kojim ne govoriš, kojega izbjegavaš?! Tako živi s Bogom onaj koji ne moli. Ignacije Lojolski kaže da onaj koji obavlja duhovne vježbe u molitvi i pokori mora zahvatiti Boga na djelu. Mora se pitati što je Bog htio kad je odlučio stvoriti svijet, i što Bog hoće sada od mene? Koju mi je životnu zadaću namijenio? Svaka se dobra molitva pretvara u djelo, u plan. Bez molitve ne možeš stvoriti plan ni za jedan cigli dan koji je pred tobom, a kamoli za sav život. Isus traži od nas da se uvijek molimo i da nikada ne prestajemo. Svetac Bosco nas uči kako ćemo tu zapovijed oživotvoriti, izvršiti. Tako da ćemo svaki svoj posao svakog dana iznova posvetiti slavi Božjoj i spasenju ljudi. Ili jeli, ili pili, ili što drugo činili, sve to možemo i moramo pretvoriti u molitvu.

Marija je sve ono što se odnosilo na njezina Sina Isusa „prebirala" u svome srcu, pretvarala u molitvu. Svaka misao na Isusa Krista već je molitva. „Što god Isus može učiniti za naše spasenje po samoj svojoj naravi, to Marija može po molitvi", kaže sv. Jeronim. Učimo moliti od Marije. Marijina majčinska molitva ne znači samo prošnju nego i zapovijed. Za Marijine riječi: „Sine, nemaju vina", ne znamo jesu li molitva ili zapovijed. One su i jedno i drugo. Svaka je naša molitva na sličan način sila koja pokreće Boga da usmjeruje svoje planove prema potrebama našeg vječnog spasenja i spasenja cijeloga svijeta. Molitva je velesila koju posjeduje svaki čovjek. – Marijo, Majko Crkve, uči nas moliti!

31. MARIJA I NAŠA SLAVA

Kad smo stvorili odluku da nešto reknemo o slavi koju uživa Blažena Djevica Marija, uznesena na nebo dušom i tijelom, ili o našoj slavi koju ćemo uživati u blaženoj vječnosti, onda se nađemo u sličnu položaju u kojem je bio prorok Jeremija kad ga je Gospodin pozvao u proročku službu. Uzdahnuo je: „Ah, Gospode, Bože, ja ne umijem govoriti, dijete sam."

Govoriti o našoj vječnoj slavi znači više blebetati, nego govoriti, više kazati što ona nije, nego što jest. U dva maha prodrla je ta slava svojim munjevitim bljeskom u tamu i maglu našeg zemaljskog bivališta. Prvi put na gori Taboru o čemu nas izvještavaju sva tri evanđelista sinoptika. „Nakon šest dana uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana, brata njegova te ih povede na goru visoku, u osamu, i preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost. I gle: ukazaše im se Mojsije i Ilija te razgovarahu s njime. A Petar prihvati i reče Isusu: 'Gospodine, dobro nam je ovdje biti'" (Mt 16,1–4). Drugi put se pokaza slika naše nebeske slave u viđenju što ga je imao apostol Ivan: „Znamenje veliko pokaza se na nebu: Žena odjevena suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda." Ta žena je Blažena Djevica Marija, Majka Crkve, zrcalo i zalog naše buduće slave.

Isus nije stavio težište naše vjere na ono što je sada niti na ono što je bilo, nego na ono što će biti. „Radujte se i veselite, jer je velika vaša plaća na nebesima...

Blago gladnima i žednima pravednosti, oni će se nasititi... Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe" (Mt 5). Najveći blagdan Presvete Marije, njezino uznesenje na nebo ili Velika Gospa, ne otkriva nam njezin život kakav je bio ovdje na zemlji, nego kakav je u vječnosti, u slavi. Marija Bezgrešna je znak naše borbe protiv Sotone i grijeha ovdje na zemlji, znak našeg životnog zadatka. Marija uznesena znak je naše nade, naše pobjede i nagrade. „Radujmo se u Gospodinu slaveći blagdan u čast Djevice Marije! Uznesenju se njezinu raduju andeli i hvale Sina Božjega." Tim nas riječima uvodi Crkva u liturgijsko slavlje Velike Gospe.

Posljednja knjiga Svetog pisma, Ivanovo Otkrivenje, govori nam o stvarima koje će se tek dogoditi. U toj knjizi ima mjesto i Marija. Marija se nalazi u prvoj i u posljednjoj knjizi Svetog pisma. Tko je ikada s manje riječi opisao na tako veličanstven način lik žene kao što je Ivan opisao Mariju u knjizi Otkrivenja?! To je Marija kakva je u Božjim očima i kakva je u svojoj slavi. To je Marija kao završna slika Crkve, onakve kakva će biti u svojoj slavi, noseći sobom svu svoju djecu u vječni život.

Čovjek nije stvoren da bude ono što jest, nego da bude ono što će tek biti. Da smo stvoreni samo za ovaj svijet, pa bio on još ljepši nego jest, i tada bismo mi koji vjerujemo bili bjedniji od svih ostalih ljudi ovoga svijeta (1 Kor 15,19). Spasitelj je znao da nam je u životu uz vjeru potrebna i nada, i da naša nada živi od vjere u našu buduću slavu.

Sveti Pavao, koji je na otškrinuta vrata vidio ono što ljudsko oko ne vidje i uho ne ču, ushićeno kaže: „O dubino bogatstva, mudrosti i spoznanja Božjega!" (Rim 11,33). Najoštrije ljudsko iskustvo slično je snu u poredbi s iskustvom koje je na djelu kad se gleda Bog licem u lice. Najsavršeniji osjećaj sigurnosti u naše postojanje sličan je tlapnji ako ga usporedimo sa sigurnošću koju rađa neposredno gledanje Boga, jedinu istinitu stvarnost. Tu si u Božjem krilu siguran „kao dojenče na grudima majke" (Ps 131). Bit ćemo jedno s Bogom kao što je dojenče jedno s majkom. Ivan, dalje, gleda u Ot-

krivenju: „Potom mi anđeo pokaza rijeku života, bistru kao kristal koja izvire iz Jaganjčeva i Božjega prijestolja... Neće više biti noći. Neće trebati svjetla od sunca, jer će nad njima svijetliti Gospodin Bog, i oni će kraljevati u vijeke vjekova" (Otk 22).

Sveci su svaki dan, a osobito u časovima klonulosti, napasti, dvojbi, dizali oči prema svojoj vječnoj domovini gdje nema ni noći, ni tame, ni utvara, ni straha, ni samoprevare, ni dosade, ni zavisti; gdje Bog otire svaku suzu s naših očiju; gdje liječi rane zadobivene u borbi za njegovu slavu. Tu se postiže ono što se samo jedanput može postići, što se samo jednom može izgubiti.

„I čuo se glas neizmjernog mnoštva, kao šum velikih voda, kao prasak jakih gromova. Aleluja! Tad mi reče anđeo: 'Piši! Blago onima koji su pozvani na gozbu Jaganjčevu' (Otk). I vidjeh novo nebo i novu zemlju, jer prvo nebo i prva zemlja uminu. Ni mora više nema. I sveti grad Jeruzalem vidjeh silaziti s neba, opremljen kao zaručnica nakićena za svoga muža. I začuh jak glas s prijestolja: 'Evo šatora Božjega s ljudima. On će prebivati s njima, a oni će biti narod njegov'" (Otk). Što je sreća ovoga svijeta za onoga koji se milošću Božjom, u sretnim trenucima zanosa, uspio vinuti do vizije blaženog gledanja Boga! On bi u tim časovima lakše trgao vezu s ovim svijetom i njegovim ljepotama, nego Terezija iz Lisieua hrleći u Karmel, ili zaručnica hrleći u kuću svoga zaručnika.

„Što je nebo, što je raj", pitali su starca koji nije znao ni čitati ni pisati, ali je nosio nebo u svome srcu. „Nebo je ono jedino što čovjek treba", odgovorio je, „ali to ne možeš dobiti ovdje na zemlji." Ljudi se danas pitaju gdje je nebo, što je nebo? Još ga ne vidjesmo. Čovjek se danas digao iznad oblaka, ušao u sama nebesa, pomiješao se sa zvijezdama, ali neba ne nađe nigdje. Svuda samo praznina. Sv. Augustin će im reći: „Bog je, istina posvuda, ali traži ga u sebi." Tu ćeš ga naći. Ne nađeš li ga u sebi, nigdje ga nećeš naći. Izgubljene se stvari moraju tražiti tamo gdje jesu, a ne tamo gdje ih nema. Vječna naša sreća je građevina koju počinjemo graditi

već ovdje na zemlji, u sebi. Naša je sreća u našim vlastitim rukama, nama nadomak, ali nije u našem samovanju, u našoj izoliranosti, u našoj zatvorenosti, u našoj samodostatnosti. Naša je sreća u neprestanom izmjeničnom davanju i primanju. Naša je sreća u zajedništvu s braćom ljudima. Bog je stvorio već na ovome svijetu društvo koje ćemo uživati svu vječnost. To je ono veliko mnoštvo što ga je vidio sv. Ivan. To je Crkva, novi Jeruzalem, Kristova zaručnica, naša zajednička majka. Tko ima Crkvu za majku, ima Boga za Oca. Crkva je zalog one nagrade za koju se isplati živjeti. Izgrađujući Crkvu u svetosti, mi izgrađujemo svoju buduću sreću. Ali Majka majke Crkve je Blažena Djevica Marija. Ona je u sebi izgradila Crkvu u njezinoj punini. Nema nam spasenja bez Crkve, nema nam Crkve bez Marije. Svoja nebesa ne možemo zamisliti bez Marije. Marija, krasna kao vojska pod zastavama, vodi Crkvu u njezino vječno prebivalište. To je procesija koja se svrstala u hodu, nudeći jedno mjesto i nama. Mala je Bernardica vidjela Gospu u spilji, i njezina je duša poslije toga viđenja ostala ranjena za svu ljepotu ovoga svijeta. Židov, K. Ratisbonne, rugao se vjeri u Marijino bezgrešno začeće. Kad je iznenada vidio Djevičin lik u kapeli crkve sv. Andrije u Rimu, pao je u zanosu na koljena ne znajući što se s njime događa. Postao je vjernim Marijinim štovateljem, i tu se umirio.

Kakva sreća, kakva nebesa već ovdje na zemlji kad bi sav naš narod bio vjernim Marijinim štovateljem! Kakva li bi nam sretna budućnost bila na pomolu!

Sjeti se, o predobrostiva Djevice, kako se nije nikada čulo da si ikoga zapustila koji se k tebi u zaštitu utekao, tvoju pomoć zatražio i tvoj zagovor zaprosio.

Marijo, moguća Djevice, ti velika i slavna obrano Crkve, ti osobita pomoćnice kršćana, ti koja ljubavlju pobjeđuješ neprijatelja, ti koja uklanjaš krivovjerja iz Crkve, ti nas prati svojom majčinskom zaštitom u životu, a u času smrti primi nas u vječne Očeve stanove.

Marijo, Majko Crkve, moli za nas!

SADRŽAJ

Predgovor 5
1. Marija Majka Crkve i II. vatikanski sabor 7
2. Kad se Crkva rodila? 11
3. Isusova Majka 15
4. Isusova štovateljica 19
5. Prva u Crkvi 23
6. Crkva apostolska 27
7. Crkva Petrova 31
8. Crkva Ivanova 35
9. Crkva koja griješi 39
10. Svijet bez Boga 43
11. Crkva bez djela 47
12. „Da budu jedno"... 51
13. Zapadna i Istočna Crkva 55
14. U zemlji osporavatelja 59
15. Crkva u Hrvata – marijanska 63
16. Crkva u Hrvata u obnovi 67
17. Crkva u Hrvata – svjedočka 71
18. „Slavit ćemo misu"... 76
19. Crkva u malom 80
20. Otac u obitelji 84
21. Majka u obitelji 88
22. Kršćanska udovica 92
23. Mladi i stari 96
24. Svećenici 100
25. Redovnici 104
26. Laici – članovi Crkve 108
27. Crkva i kultura 112
28. Marija i naši bližnji 116
29. Marija i naš rad 120
30. Marija i naša molitva 124
31. Marija i naša slava 128

Marija – 1